

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ'. | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1866. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 91.

ΛΟΓΟΣ

Περὶ τῶν κατὰ τὸν 10. αἰῶνα γενομένων ἀνακαλύψεων καὶ προόδων περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν φιλολογίαν, ἀγνωσθεὶς ἐν τῇ γενικῇ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας συνεδριάσει τῇ 14 Ἀγούστου 1866 ὑπὸ Αἰμιλίου Ἐγγερ, μεταφρασθεὶς δὲ ὑπὸ Ἰ. Καρασούτσα.

Οἱ περὶ τὴν ἀνατολικὴν ἀρχαιομάθειαν ἀσχολούμενοι συναδέλφοι ἡμῶν πολλὴν ἀνάγκην δὲν ἔχουσι νὰ παρορμώσιν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους πρὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ἢ νὰ διεγείρωσι τὴν κοινὴν προσοχὴν, καταδεικνύοντες τὴν δλονὲν αὐξοῦσαν πρόσδοον τῶν σπουδῶν τῶν. Πᾶσα ἡμέρα ἐτεκτείνει τὸν κύκλον αὐτῶν διὰ νέων λαμπρῶν ἀνακαλύψεων, πᾶσα ἡμέρα κομίζει καὶ νέαν ἀφθονον ἀρχαιολογικὴν ὕλην ἀγνωστον εἰς τοὺς πρὸ ἡμῶν. Πόλεις, βασιλεία, δυναστεία, γλώσσαι, φιλολογίαι, πλουτίζουσιν ἀπὸ ἐνὸς ἡδὴ αἰῶνος τὸ κράτος τῆς ἀνατολικῆς πολυμαθείας, καὶ οἱ ταύτην καλλιεργοῦντες ὑπερῆβαν ἐπιδεικνύουσι τόσα τοῦ παρελθόντος χρόνου πλούσια λάφυρα, σωρευόμενα ἐνώπιόν των, ὡς ἡ βασιλίςσα ἐκείνη τῆς

Καρχηδόνας ἦν ὁ Βιργίλιος περιγράφει ἀναρπῶσαν εἰς τοῦ ἀνακτόρου τῆς τὰ τείχη πολυαριθμῶν λαῶν τὰ δῶρα.

Dona recognoscit populorum aptatque superbis Postibus.

Τὰ ἡμέτερα μουσεῖα εἶναι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ πιστὴ τῶν κατακτήσεων τούτων εἰκόν. Τὸ Λουβρον περιέχει σήμερον διὰ τὴν Αἴγυπτον, διὰ τὴν Ἀσσυρίαν, τὴν Ἑτρούριαν, τὴν Ἀμερικὴν τόσα χωριστὰ μνημεῖα, ὧν ἕκαστον ἀντιπροσωπεύει καὶ ἕνα ὀλόκληρον πολιτισμὸν, ἐπαγωγότατον ἀληθῶς, ἔστω καὶ μόνον διὰ τὸ καινοφανές αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ δυσχερῆ προβλήματα ἅτινα εἰς τὴν κριτικὴν προβάλλει.

Οἱ περὶ τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα καταγινόμενοι ὑπάρχουσιν ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς. Ἡ ἐπιστήμη τῶν κλασικῶν καλουμένων γλωσσῶν καὶ φιλολογιῶν, καίτοι πρὸς ἡμᾶς οἰκιστοτέρα, λαλεῖ ὁμως περὶ ὅχι τόσον νέων πραγμάτων. Πολλοὶ τὴν ὑποπτεύονται ὅτι ἄλλο δὲν κάμνει εἰμῆ νὰ ἐπαναλαμβάνη κοινοὺς τόπους, καὶ ὅτι πρὸ πολλοῦ ἤδη στρέφεται ἐντὸς κύκλου τετριμμένων καὶ ψυχρῶς ὠφελίμων γνώσεων. Ἰδοὺ τί οὗτοι λέγουσιν. « Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ῥώμη μέγα βεβαίως συνετέλεσαν πρὸς τὴν ἡμετέραν σαφὴν ἐκπαίδευσιν ἄλλ' ὅ,τι ἔχον νὰ πράξωσι τὸ ἔπραξαν ἤδη ὅλα τὰ μνημεῖα, ὅσα δὲν ἀπολίσθησαν, τῆς μετ'

ἡμῶν στενῶς συνδεομένης ἀρχαιότητος ταύτης, ὑπάρχουσι τὴν σήμερον γνωστά· ὅλα τὰ κείμενα μετεφράσθησαν, ἐξηγήθησαν, ἀνελύθησαν ἀρκούντως καὶ κατ' εὐχὴν. Οὐχὶ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ἄλλοθεν, ἐξ Αὐγύπτου, ἐκ τῆς ἀνω Ἀσίας μᾶς ἐρχονται τοῦ λοιποῦ τὰ φῶτα ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν, ὡς πρὸς τὰς διαφόρους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος φάσεις. Ἐπὶ ταύτας τὰς σπουδὰς ὀφείλουσιν ἤδη νὰ τραπῶσιν οἱ φιλότιμοι καὶ γοήμιου ἐργατικότητος δεκτικοὶ νέες, οἱ θέλοντες νὰ τιμῆσωσιν ἑαυτοὺς δι' εὐγενῶν μόχθων.»

Δὲν γνωρίζω ἂν τοῦτο θέλει εἶσθαι ἀληθές μετὰ ἕνα ἢ δύο αἰῶνας, κατὰ τὸ παρὸν ἀκόμη δὲν εἶναι ἐξ ἐναντίας ἢ τελευταία ἑκατονταετηρῆς μεγάλης ἐπλάτυνε τὸν κύκλον τῆς ἀρχαίας κλασικῆς φιλολογίας. Δύναται τις νὰ εἴπῃ μάλιστα ὅτι παριστάμεθα εἰς ἕν εἶδος ἀναγεννήσεως τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμάτων, ἂν διὰ τῆς λέξεως ταύτης πρέπει νὰ ἐννοῶμεν τὴν ἀνέβρεσιν καὶ δημοσίευσιν κειμένων, ἅτινα ἐθεωροῦντο ὡς διὰ παντὸς ἀπολεσθέντα, προσθέτω δὲ (καὶ περὶ τούτου θέλω ἐξηγηθῆναι εἰς τὸ τέλος) ἂν διὰ τῆς λέξεως ἀναγέννησις σημαίνεται ἡ ἀνάπτυξις νέου πνεύματος ἐν τῇ κριτικῇ, ἢ ἐφαρμογῇ νέων μεθόδων ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ἀρχαίων γνωστῶν κειμένων μνημείων.

Πολλὰκις περιέγραψαν μετὰ θαυμασμοῦ τὴν μοναδικὴν ἐκείνην ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Εὐρώπη εἶδεν αἴφνης νὰ ἀναφανῶσιν καὶ διὰ τῆς τυπογραφίας νὰ διαδοθῶσιν ἑκατοντάχρονά της ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, καθ' ἣν ἡ ὑπὸ τοῦ μεσαιῶνος κακῶς γνωριζομένη ἀρχαιότης ἐπέχευσε διὰ μιᾶς ἄφρονον φῶς εἰς τὴν προσθετικὴν πορείαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Εἰς τὸν αἰῶνα τῶν Μεδίκων ἐσκόπευε κατ' ἀρχάς ὁ Βαρθολομαῖος νὰ θέσῃ τὴν σκηνὴν τῆς ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς μυθιστορίας, ἧς παραιτήσας ἀργότερα τὸ σχέδιον ἔγραψεν ἀντ' αὐτῆς, εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε εἶδος τοῦ λόγου, ἕτερον βιβλίον, τὴν περίφημον *Ἀναγνώρισις Περιήγησιν*. Σῶζεται μάλιστα λαμπρὸν τι δοκίμιον τοῦ ἐπὶ πολλὸν χρόνον προσμεθυσμένου, εἰς τὸν Βαρθολομαῖον σχεδίου. Ὁ 10^{ος} αἰὼν δὲν θέλει ἴσως διαγεῖραι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν ἐνθουσιασμὸν τῶν σοφῶν μυθιστοριογράφων, καὶ ὅμως κατ' αὐτὸν πολλὰ τῆς καλῆς ἀρχαιότητος προϊόντα ἀνεκλύθησαν εἰς τὸ φῶς, αἱ δὲ ἀνακαλύψεις αὐταὶ ἰκαναὶ ἦσαν νὰ διαγεῖραι μὲχρι περιπαθεῖς τὴν κοινὴν προσοχὴν, ἂν δὲν ἐπύκνον τρόπον τινα ἐκλείψιν ὡς ἐκ τῆς ἀσυγκρί-

του λαμπρότητος ἦν, κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ χρόνου περίοδον, ἐξήριπτον ἐπὶ τοῦ κόσμου αἱ ἐργασίαι τῶν ἀνατολικῶν, καὶ ἔτι μᾶλλον αἱ τῶν γεωμετρῶν, τῶν ἀστρονόμων, τῶν χημικῶν καὶ τῶν φυσικῶν. Οἱ Σαμπολλίωνες καὶ οἱ Εὐγένιοι Βουρνούφοι, οἱ Λαπλάσιοι καὶ οἱ Ἀμπέραι παρέβλαψαν τοὺς μετριόφρονας λάτρεις τῆς κλασικῆς φιλολογίας. Ἄν ὅμως θέλωμεν νὰ ἡμεθα δίκαιοι, ὀφείλομεν νὰ ἀναγράψωμεν ἐπίσης εἰς τιμὴν τοῦ 10^{ου} αἰῶνος πλείστας ὅσας ἀνακαλύψεις διαφωτισούσας τὴν ἱστορίαν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν οἰκογενείας πολιτικῆς τε καὶ ἠθικῆς, τῶν ἐθνικῶν ἢ χριστιανικῶν λαῶν ἡμῶν τῆς Δύσεως.

Τοῦτο ἐπεθύμουν νὰ καταστήσω καταληπτὸν διὰ συντόμου ἐκθέσεως τῶν προόδων τῶν γενομένων κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἐνθα δύσκολοί τινες ἐπικριταὶ διυσχυρίζονται ὅτι ἄλλο πρὸ πολλοῦ δὲν πράττομεν ἢ νὰ ἀναδιφῶμεν τὰς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀνεωγμένους καὶ καθημαζομένους τριβούς.

Ἡ Γαλλία (πῶς νὰ μὴ τὸ εἶπω μετ' ὑπερηφανείας;), ἡ Γαλλία πρώτη ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς τῶν γραμμάτων ἀνακαινίσεως ταύτης. Ἐπὶ ἀπὸ τοῦ 1784 ἢ τῆς φιλολογίας Ἀκαδημία εἶχε συλλάβει τὴν εὐτυχεῖν ἰδέαν νὰ καταστήσῃ μεθοδικώτερον γνωστὰ, δι' ἐκδόσεως λεπτομερῶν περιγραφῶν καὶ ἀποσπασμάτων, τὰ κυριώτερα τῶν βιβλιοθηκῶν μᾶς χειρόγραφα, καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ 18^{ου} Λουδοβίκου συνέστησε, κατ' αἴτησιν αὐτῆς, εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ὅπως συντάξῃ καὶ δημοσιεύσῃ τὴν περιβόητον ἀτακτῶς συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Χειρογράφων Σημειώσεις καὶ Ἀποσπάσματα*». Ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδίδοτο ἐν ἔτει 1787, ὅποτε, ταῦτοχρόνως σχεδὸν, ἐν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀπὸν τότε ἐκ τῆς Γαλλίας, ὁ δάσκαλος Βιλλοισίων, παραδείγμα σπάνιον πολυμαθείας εἰς τὸσον νεαρὰν ἡλικίαν, ἀνεύρισσε μεταξὺ τῶν τοῦ Ἁγ. Μάρκου τῆς Βενετίας θησαυρῶν ὀγκῶδες τεῦχος σχολίων εἰς τὴν Ἰλιάδα, τὸ ἐξ ὅλων τῶν ποιημάτων τὰ μάλιστα γνωστῶν, τὰ μάλιστα θαυμαζόμενα, καὶ τὰ πάντοτε ἄλλου συχνότερα ὑπόμνηματισθέν.

Ὁ τίτλος οὗτος δὲν εἶχε τι λίαν ἐπαγωγὸν κατὰ πρώτην ὄψιν, ὀλίγα ἰδίως ἔτι ἀπὸ τῆς ἀνακάλυψις τοῦ εἰς Ἀθήνητραν Ἰμῶν, τοῦ ὑπὸ Ρίγκενίου ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1780, εἶχε τὸσον ζῶπρως συγκινήσει τοὺς ἑλληνοεὐρωπαϊκούς. Ἐκατοντάδες ὁραίων στίχων χαρακτήρος καὶ ἀρχαϊότητος ὅλων ὀμηρικῆς, δὲν ἤξιζον ἀρὰ γε πλείστας

ρον ἐνὸς ὀγκῶδους τόμου σχολίων γραμματικῶν; Ἀλλὰ τῆς Βενετίας τὸ χειρόγραφον περιλαμβάνει σύνοψιν ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ ὀμηρικοῦ κειμένου ἐργασιῶν τῶν ἀρχαίων κριτικῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρι τῶν Ἀντωνίων. Πρώτην φοράν δεικνύει εἰς ἡμᾶς ὅποιος περιπετειᾶς ὑπέστη τὸ σεβαστὸν κείμενον, διὰ τίνων διασκευῶν διήλθε πρὶν περιέλθῃ μέχρις ἡμῶν' καθιστᾶ ἡμᾶς οὕτως εἰπεῖν κοινῶς καὶ αὐτηκόους τῶν σοφῶν συζητήσεων, τῶν ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐγερθεῖσιν ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Παργάμου. Ἰπὸ τὴν ὄψιν τῆς ἐπικῆς ἐνόητος, λαβοῦσαν διὰ παντὸς πλέον τὸ ὀριστικὸν τῆς σχῆμα, διορθῶμεν τὴν ὀψικίτηραν καὶ πολλὰκις τολμηρὰν διορθωτικὴν ἐργασίαν πολλῶν χειρῶν, τὰς ὅποιαις ἐνομιζομεν μέχρι τοῦδε εὐλαβεστέρας πρὸς τὸ ποίημα τοῦ γηραιοῦ τῆς Ἰωνίας ἀοιδοῦ.

Τοιοιούτῳ ἀνεσχηκόνετο, ἂν καὶ ἀτελῶς ἔτι, ὁ καλύπτων τὴν πρώτην καταγωγὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποποιίας πέπλος. Ἐνώπιον τῆς κριτικῆς ἀνοίγοντο νέαι ὀρίζοντες, καὶ εἰς τούτους εἰσέδυσσε κατόπιν μετὰ ζήλου καὶ περιεργείας παρατόλμου ἐνόησε, ὑπολαβοῦσα ὅτι εἶδε πράγματα, τὰ ὅποια μᾶς εἶναι διὰ παντὸς ἴσως ἀπηγορευμένον νὰ γνωρίσωμεν ἀσφαλῶς. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκδρομῶν τούτων, ἔστω καὶ παρακεκινδυνευμένον, εἰς ἐποχὰς τόσο μακρυνὰς καὶ σκοτεινὰς ἐπανῆλθε μὲ ὀρθότερας γνώσεις ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίου ἑλληνικῆς ποιήσεως, καὶ μὲ ὑπερποτε πλείοτερον πρὸς τὰ ἀριστουργήματα ἐκείνα θαυμασμῶν. Ὁ Βιλλοισίων, ὁ πρῶτος ἐκδοὺς τὴν συλλογὴν τῶν ὑπομνηματισμῶν, τὴν κοινῶς καλουμένην Σχολία τῆς Βενετίας, οὐδέποτε προσέειπε ἴσως ἀκριβῶς πόσον σπουδαίαν ὑπηρεσίαν προσέφερον εἰς τὰ γράμματα. Λέγουσι μάλιστα ὅτι καὶ ἐπτοίγη ἰδῶν ποίαν ὁ Οὐόλφιος καὶ οἱ ἐκείνου μαθηταὶ ἐκαμμον χρῆσιν τῶν σχολίων του, προσβάλλοντες δι' αὐτῶν τὴν ὀρθοδοξίαν τῶν περὶ Ὀμήρου παραδεδεγμένων κλασικῶν θεωριῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶν' αὐτὸ τὸ πρῶτον παραδείγμα ἀνακαλύψεως ἧτις διέψευσε τοῦ αὐτοῦργου τῆς τῆς ἐλπίδας, ἔστω καὶ διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ὑπερηκόντισεν αὐτάς. Φιλόλογος τῆς ἀρχαίας σχολῆς ὁ Βιλλοισίων εἶχε, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, χορηγήσει ὅπλα εἰς τὴν νέαν σχολὴν. Ἐννοεῖται λοιπὸν οἶκοθεν πόσον τοιαύτη ἐπιτυχία τῷ ἦτο ὀχληρά. Ἡμεῖς ἐστάμεθα σήμερον πολὺ εὐθετώτερον ὅπως κρίνωμεν τὴν φιλολογικὴν ἐπανάστασιν, ἢν ἐκείνος

προπαρεσκεύασε, καὶ ἀσμένως τάσσομεν τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς ἐκδοτοῦ ὑπεράνω τῶν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἐνδοιασμῶν.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου μεταλλεῖον ἄγνωστον τέως ἠνοίγετο εἰς τῶν ἑλληνοεὐρωπαϊκῶν, λέγω τοὺς παπύρους τοὺς εἰς Ἡράκλειον εὑρεθέντας. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων ἀνασκαφῶν τῶν γενομένων ἐντὸς τοῦ εὐρυχώρου τάφου, εἰς ἃν παρεχώρησε πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων ἐτῶν ἡ πόλις ἐκείνη, ἀνευρέθησαν πολλαὶ ἑκατοντάδες ἐλικτῶν παπύρων, περιεχόντων ἑλληνικὰ κείμενα καὶ τινα λατινικῶν συγγραφέων ἀποσπάσματα. Οὐδέποτε τοιαύτῃ τύχῃ ἐπαρουσιάσθη εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους. Τὰ χειρόγραφα ἐκείνα ἦσαν ὅλα δυστυχῶς ἀπνηθρακωμένα. Καὶ ὅμως διὰ θαυμάτων ὑπομονῆς, καὶ χάρις εἰς εὐφροσύνης μεθόδους, κατώρθωσαν ν' ἀνελιξῶσιν, ν' ἀναγνωσῶσιν μέγαν αὐτῶν ἀριθμῶν, καὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψιν ἄγνωστα τέως στοιχεῖα τῆς φιλολογικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Μεγάλη ὑπῆρξε τῶν σοφῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀπλῶν περιοδευτῶν ἢ συγκινήσις ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος καὶ ἀπροσδοκῆτος ἀνακαλύψεως. Ὁ ἄββας Βαρθολομαῖος, ὅστις ἔτυχε τότε περιηγούμενος ἐν Ἰταλίᾳ, ἀνεκάλυψε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὅσα περὶ τούτου δημοσίᾳ εἶπε διήγειραν ἐλπίδας μεγάλας αἰτίνας ὅμως δὲν ἐπραγματοποιήθησαν. Οἱ τὰ θαυμάσια ἐκείνα φυλάσσοντες τὸν εἶχον ἀφήσει νὰ εἶδῃ δείγματα τινα λίαν ἐπαγωγὰ, πρὸς τὰ ὅποια δὲν ἀνταπεκρίθησαν αἱ περαιτέρω αὐτῶν δημοσιεύσεις. Μετὰ τὸν Βαρθολομαῖον, γυνὴ τις εὐγλωττος, ἧτις δὲν ἐγίνωσκε μὲν τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ διὰ τῆς μεγαλοφυΐας εἶχε κατορθώσει νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ κρίνῃ πολὺ καλά τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Σοφοκλέα, ἵστατο μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας ἐνώπιον τῶν ἀφῶνων σελίδων ἐκείνων, καὶ εἰς ἐν μυθιστόρημα ἐνθα ἀπαταιμείθησαν πολλαὶ τῆς περιουσίας τῆς ἀναμνήσεως ἑδραφεῖ «*Φύλλα τινα κεκαυμένα... τὰ ὅποια καταγίνονται νὰ ἐκτυλιξῶσιν εἰς Πορτίκους, εἶναι ὁ μόνος ὑπολειπόμενος διεργμημένος μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν θυμάτων, ὅσα τὸ ἦραι στείον, ὁ χθόνιος οὗτος κεραυνός, κατηνάλωσε.*» Διερχόμενός τις παρὰ τὴν τέφραν ταύτην, τὴν ὑπὸ τῆς τέχνης ἀναζωογονουμένην, τρέμει καὶ ν' ἀναπνεύσῃ, μήπως μία πνοὴ διασκορπίσῃ τὴν κόνιν, ἐφ' ἧς εὐγενεῖς ἰδέαι ὑπάρχουσιν ἴσως εἰσὶ «*σέτι ἐγκαταραγμέναι.*» Πραγματικῶς ἡ τοῦ Ἡρακλείου Ἀκαδημία, καθιδρυθεῖσα ἐπὶ τῷ ἀνα-

πῶ νὰ συλλέξῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὰ εἰς τὸ φῶς ἀνερχόμενα μνημεια τὰυτὰ τοῦ ἀρχαίου βίου, εἶχαν ἤδη ἀρχίσει τὴν ἐπίμοχθον αὐτῶν ἐξιγίανσιν. Ἐπὶ τινῶν φύλλων ἀνέγνω τὸνομα τοῦ Ἐπικούρου, τὸ τοῦ Μιτροδώρου, τὸ τοῦ Φιλοδήμου, ἀνέγνω φράσεις, σελίδας ὅπου ὁ εἰρμὸς τῶν ἐνοιῶν ἀπέβαιναν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπαισθητός. Δὲν ἦτο ἀμφιβολία ὅτι εἶχον ἀνὰ χεῖρας τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων ἐπικουρείου τινὸς φιλοσόφου. Ἡ φιλοσοφία αὕτη δὲν μᾶς ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστὴ εἰμὴ ἐκ τριάκοντα σελίδων τοῦ ἀρχηγῆος τῆς, ἐκ τινῶν ὠραίων ἀναλύσεων τῶν δογμάτων αὐτῆς ἀπαντωμένων ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ Κικέρωνος, καὶ ἐκ τοῦ θαυμαστοῦ ποιήματος τοῦ Λουκρητίου. Ἄν τῶρα κρίνωμεν ἐκ τῶν πρωτοτύπων τοῦ Ἐπικούρου περιεκτῶν « αἱ εὐγενεῖς ἰδέαι » τὰς ὁποίας προσεδόκα ἡ Κυρία Στάελ, δὲν ἦσαν τόσον συχναὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν ταύτης τῆς Σχολῆς Τούαντιόν, οὐδὲν μονοτονώτερον οὐδὲ μᾶλλον ἄχαρι τῆς ἐπικουρείου πεζογραφίας, πιστὴ εἰκὼν φιλοσοφίας περιοριζούσης τὴν μὲν φυσικὴν εἰς τὸν χυδαιότατον ἀτομισμὸν, τὴν δὲ λογικὴν εἰς τρεῖς τέσσαρας κανόνας ἀσυναρτήτους, τὴν δὲ ἠθικὴν εἰς τὴν ζήτησιν τοῦ εὖ εἶναι δι' ἐπιδειξίως μεμετρημένης χρήσεως τῆς ἡδονῆς. Τοῦ Ἡρακλείου τὰ χειρόγραφα δὲν μετέβαλον πολὺ τὰς ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἰδέας ἡμῶν. Τεμάχια τινὰ τῆς περὶ Φύσεως Ὄντων μεγάλης τοῦ Ἐπικούρου Πραγματείας συνετέλεσαν μόνον εἰς τὸ νὰ καταδείξωσιν ἔτι μᾶλλον τὴν ποιητικὴν δύναμιν τοῦ Λουκρητίου, κατωρθώσαντος νὰ ἐμφυσῆσθαι πνεῦμα ζωῆς εἰς τόσον ψυχρὰς καὶ τόσον ξηρῶς ἠρμηνευμένους ἐπινοίας. Ὅσον μέρος ἡδονήθησαν ἐπειτα ν' ἀναγνώσωσιν ἐκ τῶν περὶ Ῥητορικῆς, Μουσικῆς καὶ Ποιητικῆς συγγραμμάτων τοῦ Φιλοδήμου ἐφ' ἀνέρωσε νέες ἐφαρμογὰς ἐπικουρείων τινῶν ἀξιωματῶν, καὶ οὐχὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος οἱ φιλοσοφοῦντες ἐπανέθρον καὶ ἐνταῦθα τὰ ἔγνη τῶν εἰκτρῶν ἐκείνων θεωριῶν, ἐν αἷς διαβάλλονται πᾶσαι αἱ ἐλευθέρου τέχνης, καὶ παραγωνοζωμένης τῆς ἀληθῆς σπουδαίας αὐτῶν ἀρετῆς, ἀφίνεται τὸ πολὺ εἰς αὐτὰς ἡ μάταια τιμὴ νὰ τέρπωσιν, ἄνευ ἠθικοῦ καρποῦ, ψυχῆς ὑπὸ ἰδιοτελείας καὶ τοῦ στενωπὰτος ἐγωϊσμοῦ κατακρατούμενης. Τὸ ἄχαρι καὶ χυδαῖον τοῦ ἕρους ἦτο ἐνταῦθα ἄξιον ἀληθῶς τῶν τοῦ συγγραφέως ἰδεῶν. Ὅσον ἄτοπος κατ' οὐσίαν καὶ ἂν ἦναι παραδοξολογία τις θύναται νὰ περιβληθῇ χάριν τινὰ καὶ θέλητρον ὑπὸ τὸν κάλιμον εὐφυῶς ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τὴν

ἐπικουρείον παραδοξολογίαν δὲν φώζουσιν οὐδὲ τοῦλάχιστον τοῦ λεκτικοῦ αἱ χάριτες. Παράδοξον πρᾶγμα! ὁ Φιλόδημος, οὐτινος ἔχομεν ἄλλως ἐπιγράμματα τινὰ ἀρετὰ κομψῶς ἐστιχογραφήμενα, λησμονεῖ πεζογραφῶν ὅλην τὴν εὐφυίαν του. Ὅπου εἰχόντων συγγραφεῖς εὗρηκαν ἕνα προσήλυτον. Τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἐψύχρανε πολὺ τῶν ἀνθρώπων τὸν ζῆλον, καὶ τὴν ἐκ τούτου δυσάρεστον ἐντύπωσιν δὲν ἐξήλειψαν πλέον αἱ περαιτέρω γενόμεναι ἀνακαλύψεις.

Εὐτυχῶς ἡ ἐπικουρείος βιβλιοθήκη, ἡ ὑπὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Βεσουβίου εἰς Ἡράκλειον ἐνταφιασθεῖσα, δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐν Ἰταλίᾳ ἥτις διεφύλαττε θησαυροὺς ἀνεξερευνητούς ἐτι. Γνωστὸν ἐτι αἱ βιβλιοθήκαι τῆς Βενετίας, τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Ῥώμης φρουροῦνται μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐθελκρυθίας, ἥτις φθάσει μέχρι ζηλοτυπίας. Ἀλλὰ καὶ ἐλευθεριώτερον ἂν ἦσαν ἀνεωγμέναι, μόνον εἰς φιλολόγους ἀνήκει ν' ἀναιδифήσωσιν ἐπιτυχῶς τὰ τεμάχια τῶν χειρογράφων, νὰ διακρίνωσιν τὰ ἐκδομένα ἀπὸ τῶν ἀνεκδότων, καὶ πάλιν ἐκ τούτων νὰ ἐκλέξωσιν τὰ δημοσιεύσεως ἄξια. Ἐπάρχει μάλιστα μία χειρογράφων τάξις ἣν μόνον παλαιογράφοι δεξιοὶ θύναται κερποφόρως νὰ διερευνήσωσιν, *παλιμψηστα*, ἦτοι τὰ δις χρησιμεύσαντα περιγμηνά, ὧν οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπέπλυναν τὴν ἀρχαιοτέραν γραφὴν ὅπως ἀντεγράψωσιν κείμενα μεταγενεστέρως ἐποχῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ τὰ μάλιστα γεγυμνασμένος ὀφθαλμὸς δὲν ἀρκεῖ πάντοτε νὰ ἀνέυρῃ τὰ ὑποληθάνοντα ἔγνη τοῦ πρώτου κειμένου ἀπικεῖται ἡ χημεία νὰ βοηθήσῃ τὸν παλαιογράφον ὅπως ἀναγὰγῃ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἡμισοβασμένης γραφῆς. Τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἀπαιτοῦσαν πολλοὺς κόπους, πολλὴν ὑπομονὴν καὶ τέχνην, ἐπ' ἐσχάτων μόνον ἐδοκίμασαν, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ὑπερέβησαν πολλάκις πᾶσαν ἐλπίδα.

Εἰς ἰδίως ἀνὴρ, ἐν διαστήματι τεσσαράκοντα ἐτῶν, κατώρθωσεν ἀληθῶς τεράστεια ὡς πρὸς τοῦτο, ὁ διάσημος Ἀγγελοσ Μαίος, ἀποθνήσκων κερποδινάλιος ἐν Ῥώμῃ τῷ 1854, ἀποῦ ἤρχισεν ὡς γραφεὺς τῶν ἀνταρκτικῶν γλωσσῶν ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ τῶν Μεδιολάνων βιβλιοθήκῃ, καὶ οὐτινος τὸνομα ἐκόσμησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸν κατάλογον τῶν ἀλλοδαπῶν ἐπαίρων τοῦ Ἰνστιτούτου. Πόσοι τόμοι ἀφείλονται εἰς τὴν ὀξύνεικον, τὴν φιλοπονίαν τοῦ ἀκαμάτου τούτου ἐρευνητοῦ! Δὲν ἀρκοῦμαι ἐτι εἰς τὴν ἀρθρονὸν τῶν κειμένων συλλογῆς, ὅσα ἐκ τῆς λήθης ἀπέσπασται ὑπάρχουσι

καὶ πολλὰ νεωτάτης ἐποχῆς συνεργασίματα, πολλὴ θεολογία βυζαντινὴ, πολλὴ γραμματικὴ μετρίας ἀξίας, πλὴν χρήσιμα καὶ ταῦτα δι' ὅσους φρονούσιν ὅτι οὐδεὶς αἰὼν ὑπάρχει ὅλως ἀπόβλητος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἀνθρώπου πνεύματος. Ἀλλὰ μετὰ τούτων εὐρίσκονται καὶ πολυτίμα τεμάχια, ἀνήκοντα εἰς αὐτὴν τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα.

Ἐκ τούτων εἶναι πρῶτον ἐν ἀξιόλογον συμπλήρωμα εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἀττικοῦ ῥήτορος Ἰσαίου, συμπλήρωμα φανὲν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καθ' οὗς ὁ Ἕλληνας Μουστοζύδης ἀνεύρισκε ν' ἐδημοσίευσε τὰς ἑλλειπούσας τῆς σελίδας ἐκ τοῦ σπουδαϊοτάτου τῶν τοῦ Ἰσοκράτους λόγων, τοῦ περὶ τῆς Ἀντιδόσεως.

Ἐρχεται ἐπειτα ἡ μετὰ τὴν Φρόντωνος καὶ Μάρκου Ἀυρηλίου ἐπιστολογραφία, εἰκὼν πιστοτάτη καὶ ὅλως ὡς πρὸς ἡμᾶς κλινοφανεῖς ἀμοιβαίας κοινωνίας αἰσθημάτων καὶ διανοημάτων, τιμῶσας ὁμοίως τὸν σοφιστὴν καὶ τὸν νέον Καίσαρα τὸν μαθητὴν του. Ἀναμίσσον τῆς ἀπραμίλλου ἐπιστολογραφίας τοῦ Κικέρωνος καὶ τῆς κομψῆς συλλογῆς ἐπιστολῶν Πλίνιου τοῦ Νεωτέρου, αἱ Φρόντωνος καὶ Μάρκου Ἀυρηλίου ἐπιστολαί, ὅσον κεκολλωμένα καὶ ἂν ἦναι σήμερον, φέρουσι χαρκατῆρα χαριστάτης πρωτοτυπίας, τὰ μάλιστα διδασκατικῆς πρὸς τοὺς ἱστορικοὺς τοὺς μελετῶντας ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς αυτοκρατορίας τὴν περιόδον. Ἡ εὐγενὴς καὶ τρυφερὰ τοῦ νέου Καίσαρος ψυχὴ διαχέεται ἐνταῦθα εἰς τόνους οἰκειότητος ἢ εἰς τὰ πρὸς ἑαυτὸν, ἔργον τῆς ὠρμῆς ἡλικίας του. Τοῦ διδασκαλοῦ ἢ σχολαστικότης συγκερνᾶται μὲ μίαν τινὰ εἰλικρινεῖαν στοργῆς, ἥτις ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν εὐγλωττίαν τῆς, καὶ καθιστᾶ ἀγαπητὸν πρὸς ἡμᾶς τὸν παιδαγωγὸν τοῦτον ἐνὸς μεγάλου ἀνδρός.

Ἀνεφέρα τὸν Κικέρωνα τὸνομα τοῦτο μ' ἐνθυμίζε πολλὰ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀποσπάσματα ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Μαίου ἀνευρεθέντα καὶ ἀποδοθέντα ἡμῖν μετὰ τινῶν περιεκτῶν ἐκ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ σχολιαστῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ περιφνημον σύγγραμμα τῆς Πολιτείας, ἧς δὲν εἶχομεν τῆς εἰμὴ ἐν ἐπεισοδίων, πλὴν θαυμαστὸν, τὸ ἐνέπνιον τοῦ Σκιπίωνος. Ἡ Πολιτεία, καὶ τοῖ ἀρχημιζομένη, ἐτι ὑπὸ πολλῶν χασμάτων, ἀναφαίνεται τοῦλάχιστον μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς τῶν μερῶν τῆς ἀναλογίας, μὲ τὸ σαμνὸν ἀξίωμα τῶν φιλοσοφικῶν δογμάτων τῆς, καὶ τὴν ἀδιάπτωτον καλλογὴν λεκτικοῦ ἕρους ὑποτυπούντος τὸ πνεύ-

μα τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτικῆς κατὰ τὴν λαμπροτέραν αὐτῆς ἐποχὴν. Γινὸς τῶν ἡμετέρων ἀκρατῶν ἐνθυμοῦνται ἴσως ἀκόμη τὴν μεγάλην τῆς σοφῆς Εὐρώπης συγκίνησιν, ὅτε ἐκ τῶν πιεστηρίων τῆς Ῥώμης διεδόθη κατὰ πρῶτον τὸ πολυτίμον κείμενον, ἐνθυμοῦνται πῶς ἐπὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας βαθμηδὸν ἀφικνουμένων φύλλων αὐτοσχεδιάσθη ἡ εὐγλωττος ἐκείνη τοῦ Κ. Βιλλεμαίνου μεταφράσις, ἥτις ὡς λαμπρὰ ἤχῳ ἐδιπλασίαζε τὴν μαγείαν τῆς ὠραίας τοῦ Κικέρωνος φράσεως· γινώσκουσι δὲ καὶ πῶς ὁ Κ. Βίκτωρ Λεκλέρκιος, ὅστις ἐξέδιδε τότε τὸν Κικέρωνα, εὗρεθῆ εἰς θέσιν νὰ πλουτίσῃ καὶ κοσμήσῃ τὴν ἐκδοσὴν του διὰ τῶν νέων σελίδων, ἐπιτεθεωρημένων καὶ ἠρμηνευμένων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τοὺς ἀστυροτέρους κανόνας τῆς κριτικῆς. Μακρὸν ἤθελ' εἶσθαι νὰ καταλέξω πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ ἀθανάτου εἰς τὸ ἐξῆς κειμένου τούτου γενομένας καὶ τότε καὶ μετέπειτα ἐργασίας τῶν φιλολόγων. Τοῦτο μόνον ἀρκοῦμαι νὰ εἶπω, ὅτι οὐδέποτε οὗτοι ἐνισχύθησαν τόσον εἰς τὰς ξηρὰς μελέτας τῶν, ὅσον ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὃν διήγειρεν ὁ ἀνευρεθεὶς οὗτος μέγας ὑπομνηματισμὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεσμῶν.

Ἡ σύντομος ἐπιθεώρησις, ἐξ ἧς ὀλίγας τινὰς σελίδας ἀποσπῶ σήμερον, ἀρχεται ἐκ τῶν ἡμῶν ποιημάτων, ἵσταται δὲ εἰς τὰ φιλολογικὰ μνημεία τῶν χρόνων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν περιφανῶν τούτων ἀναμνήσεων θίγει προσέτι καὶ ὅλας τὰς φάσεις τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ Ῥωμαϊκοῦ πνεύματος, ὅλας τὰς μορφὰς τῆς φιλολογίας καὶ ὅλας τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης εἴτε πρὸ, εἴτε μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Καὶ πάλιν ἠναγκάσθη νὰ παραβλέψω πολλὰ μικρὰ εὐρήματα, οὐχὶ ἀλυσιστελῆ πολλάκις πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας καὶ τὴν κριτικὴν. Ἡναγκάσθη νὰ παραλείψω πολλὰ ἀνεκδοτα κείμενα, ἅτινα ἐσχάτως ἀναγγεληθέντα διήγειραν τὰς πλέον ἐπαγωγούς ἐλπίδας. Οὐδ' εἶπόν τι προσέτι περὶ τῆς φιλολογίας ἐκείνης τῆς διατηρηθείσης οὐχὶ ἐπὶ τοῦ πάπυρου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μαρμαροῦ ἢ τοῦ γαλοῦ. Δὲν εἶπόν τι περὶ τῶν ἐπιγραφῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπερεδιπλασιάσθη διὰ τῶν ἀδιάκώπως ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν ἀπανταχοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι θησαυροὶ ἀπείρου ποικιλίας, ἀπὸ τῶν ψηφισμάτων καὶ λοιπῶν δημοσίων γραμμάτων μέχρι τῶν ἐμμέτρων ἐπιγραμμάτων, ἅτινα εἰς τὴν ἐκφραστικὴν τῶν βραχυλογίαν εἶναι πολλάκις ἀριστουργήματα. Ἰνα

καταδείξω πάντα τὰ τοῦ εἶδους τούτου ἄξια μνείας, ἐπρεπε ἢ ἀνοίξω νέον κεφάλαιον ὅπου μόνη ἢ βιβλιογραφία, ἤθελε καταλάβει οὐ σμικρὰν ἔκτασιν. Πλὴν δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω σκέψεις τινὰς προαναγγελθείσας ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος λόγου, τὰς ὁποίας μοὶ ἀνακαλεῖ αὐτὴ ἡ περὶ τῆς ἑλληνίδος καὶ λατινίδος ἐπιγραφικῆς μνεία.

Τῆς ἀρχαίας ἱστορίας αἱ ἀλήθειαι δὲν πολλαπλασιάζονται διὰ μόνον τῆς ἀποκρίσεως ἑλληνικῶν ἢ ῥωμαίων κειμένων· διαφωτίζονται προσέτι ὡς δι' ἀνταυγασμοῦ καὶ ἐκ τοῦ φωτός τοῦ ἐπιχομένου εἰς τὴν τῶν ἄλλων ὁμόρων λαῶν ἱστορίαν. Πολλοὶ δὲ τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐκ τοῦ Ἡρόδοτου ἢ ἐκ τῶν Γραφῶν μόνον ἦσαν μέχρι τοῦδε ἡμῖν γνωστοί, ἐπανέυρον ἐσχάτως τοὺς αὐθεντικούς καὶ ἐθνικούς τῆς φήμης τῶν τίτλους. Ἡ Ἀσσυρία καὶ ἡ Αἴγυπτος δὲν περισταται πλέον εἰς ἡμᾶς διὰ ξένων μαρτύρων· τὰ γηραία τῶν μνημεῖα ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν αἰώνων ἀνακύπτουσα μὲν χιλιάδας ἐπιγραφῶν, καὶ μὲ τὴν ἰθυχενῆ αὐτῶν γλώσσαν ἐξηγηθεῖσαν τέλος, ἐπιθεδριαῖοι, συμπληροῦσιν ἢ διορθοῦσιν ἐκάστοτε τὰς τῶν ἱστορικῶν μαρτυρίας. Ἡ ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Βεριστοῦ ἐπιγραφὴ συμπληροῖ πολλά χάσματα τῆς τῶν Ἀχαιμενιδῶν ἱστορίας, καὶ ἐπιμαρτυρεῖ τοῦ Ἡρόδοτου τὸ φιλάληθες. Τῆς Βαβυλώνας καὶ τῆς Νινευτὸς αἱ πέτραι μᾶς ἀποδίδουσι τέλος τὰ χρονικά τῆς ἀρχῆς, ἣτις προηγήθη τῆς τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν. Ὡς πρὸς τὴν Αἴγυπτον τῆς ἐπιστήμης αἱ πρόοδοι εἶναι μὲν παλαιότεραι, ἀλλ' ὅχι ὀλιγώτερον λαμπραί. Τί ἐγνωρίζομεν περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ Ψαμμητίχου Φαρακῶν πρὶν τῶν ἀσιμνήστων ἀνακαλύψεων τοῦ Σαμπολλίωνος καὶ τῆς αὐτοῦ Σχολῆς; Ὅποιαν δὲ αἱ ἀνακαλύψεις αὐταὶ ἐπήνεγκον μεταβολὴν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων! Ἐν τῇ Περσίᾳ καὶ τῇ Ἰνδικῇ οὐ μόνον τὰ μνημεῖα τῆς γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς ἀνέκυψαν εἰς φῶς, ἀλλὰ φιλολογία ὀλόκληρος, μετὰ γλώσσης σοφῆς, μετὰ λεπτῶν μεθόδων ἀναλύσεως γραμματικῆς, ἐξῆλθε τῶν ἱερῶν ἀδύτων καὶ τῶν βιβλιοθηκῶν. Ἡ ἀρχαιοτάτη οἰκογένεια τῶν Ἀρυαίων, προγόνων τῶν Εὐρωπαϊῶν ἡμῶν, ἀπεκάλυψε τέλος ἡμῖν τὰς παραδόσεις, τοὺς μύθους αὐτῆς, τὴν πρωτότυπον καὶ βαθεῖαν φιλοσοφίαν τῆς.

Ἐξ ὧν τούτων τῶν νεοφανῶν ἀνακαλύψεων ἢ περὶ τὰς λέξεις μελέτη ὠφελεῖται οὐχ ἦττον ἢ ἢ περὶ τὰ πράγματα· ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, χάρις εἰς τὰς νεοφανείας ταύτας ἀνακαλύψεις, αἱ δύο αὐ-

ται σπουδαὶ συγχωνεύονται μετ' ἀλλήλων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἡ γνώσις τῆς συγκριτικῆς καὶ τῆς ζενδικῆς ἀνεκαίτως ἐξήθηδον πᾶσαν ἐν γένει τὴν γλωσσομάθειαν, ἀποτελέσασα ὑπὸ τὸ ὄνομα συγκριτικῆς γραμματικῆς ἓνα τῶν κλάδων τῆς καθόλου ἱστορίας. Αἱ δύο κατ' ἐξοχὴν κλασικαὶ γλώσσαι τῆς Δύσεως, ἡ ἑλληνικὴ καὶ λατινικὴ, ἐλάβον ὡς ἐκ τούτου μείζονα, οὕτως εἰπεῖν, σπουδαιότητα καὶ κύρος. Ἦδη ἐνδιαφέρουσιν οὐ μόνον διὰ τῶν μεγάλων ἰδεῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων ἀς ἐκφράζουσιν ἐν τοῖς βιβλίοις, ἐπὶ τοῦ λίθου ἢ τοῦ χαλκοῦ τῶν μνημείων· ἐνδιαφέρουσι προσέτι καὶ διὰ τῶν σχέσεων καὶ τῆς συγγενείας αὐτῶν πρὸς τὰς γλώσσας τῆς ἀνω Ἀσίας. Ἀναλυόμενοι μετὰ νέας ἀκριβείας ἢ διάλεκτος τοῦ Ὀμήρου καὶ ἢ τοῦ Βιργιλίου, ἀποκαλύπτουσι ἡμῖν νέα φαινόμενα, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπαρατήρητα. Ὡς τὰ λείψανα ἐκείνα τῶν ἀπολεσθέντων φυτῶν καὶ ζώων, ἅτινα ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐδλεπον οἱ ἄνθρωποι χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γεωλογικὴν αὐτῶν σημασίαν, πλείστα λέξεις καὶ τύποι γραμματικοὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινίδι φωνῇ ἀποκτῶσιν ἡδὴ ἔννοιαν, καὶ κινουσι προβλήματα ἄγνωστα εἰς τοὺς πρὸ ἡμῶν. Βαθμηδὸν καὶ κατὰ μικρὸν σχηματίζεται φυσιολογία τις θετικῆ τοῦ λόγου, προσψάουσα τὰ βαθύτατα μυστήρια τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τῶν διαφορῶν αὐτοῦ μορφῶν.

Τῆς περὶ τὴν φιλολογίαν κριτικῆς αἱ ὀρίζοντες δὲν ἐπλατύνθησαν ὀλιγώτερον τῶν τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ἱστορίας. Θραύων, ὅπως οὐδ' ἀποτόμως ἴσως, τὸ διάγραμμα ἐν ᾧ ἐμπερικλείοντο τῶς αἱ περὶ τῶν ἀρχαίων κλασικῶν ἡμῶν θεωρίαι, ὁ Οὐόλφριος μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ συγκρίνωμεν πρὸς ἀλλήλας τὰς διαφόρους φιλολογίας, ὅπως καὶ τὰς γλώσσας, ἢ δὲ ἀντιπαράθεσις αὐτῆ ἀνέδειξε καλλονὰς, μὴ ἐκτιμωμένους ὡς ἔδει πρότερον, καὶ εἰς αὐτὰ ἐτι τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀριστουργήματα. Ἄδικως διαταράχθη ἐκ τούτου ἢ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἀκριβῆς, πλὴν ὀλίγον τι περιορισμένη, φιλοκαλία. Ὁ Ὀμηρος κερδαίνει μᾶλλον ἢ χάνει εἰσερχόμενος, μετὰ προφανῶν ἀναλογιών, εἰς οἰκογένειαν πολυἀριθμον δημοτικῶν αἰδῶν, οἵους παρήγαγον ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν ὄλα αἱ ἀληθῶς γενναῖαι καὶ ἄξια τῆς δόξης φυλακί, ἀπὸ τῶν Ἰνδιῶν ἄνωθεν μέχρι τῶν τοῦ μεσαιωνοῦ χριστιανικῶν λαῶν. Ἡ *Ραματάνα*, τὰ *Νιβερλοῦγγερ* καὶ τὸ *Ἄσμα τοῦ Ρορσιβῶ* ἀναδεικνύουσιν ἐτι μᾶλλον τὴν ἀξίαν τῆς *Ἰλιάδος*

καὶ τῆς *Ὀδυσσεύς*, ἐνθ' αὐτοχρόνως βοηθοῦσιν ἡμᾶς ὅπως ἐξηγήσωμεν ἀνευ θαύματος τὴν πρῶταν αὐτῶν γένεσιν. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψιν, ἢ σπουδῇ τῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον παρημελημένων ἢ παρεγνωρισμένων μνημείων ξένης ποιήσεως συντελεῖ πλείότερον εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς κριτικῆς, τῆς ἀφορώσης τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν, παρ' ὅσον ἤθελεν ἴσως συντελέσει ἢ ἀνεύρουσι μίαις ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστράτου ἢ τοῦ Περικλέους ἐποποιίας. Καὶ ὁ λόγος τούτου εἶναι ὅτι τοῦ λοιποῦ ὅλα τὰ διάφορα μέρη τῆς ἱστορίας ὑπάρχουσιν ἀλληλένδετα καὶ ἀλληλέγγυα, ὅλα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὰ προϊόντα ἀδελφά, εἰς οἵανδήποτε καὶ ἀν προάγονται γλώσσαν. Ἄν δὲ ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ῥώμη ἀπόλεσαν τὸ προνόμιον νὰ ἔλκωσιν αὐταὶ μόναι τὴν προσοχὴν ἡμῶν, διασώζουσιν ἡμῶς ἄλλα, ἀίδια καὶ ἀνεφαίρετα, διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῆς μεγαλοφυΐας τῶν, διὰ τὰς στενάς σχέσεις, τὰς ὁποίας τὸ συγγενὲς καὶ ἢ παίδευσις διατηροῦσιν ἀναμῆσον τῶν δύο ἐκείνων μεγάλων λαῶν καὶ τῶν λαῶν τῶν ἐπιτετραμμένων παρὰ τῆς θείας Προνοίας νὰ ποδηγετώσιν τὴν σήμερον τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πρόδοον.

ΕΡΥΘΡΟΣ ΝΑΝΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΡΩΣΣΙΚΟΝ. (1)

Ὁ κόμης, ὑποταχθεὶς, δὲν ἐσκωπτε πλέον οὔτε ἠπέλει· ὡς εἰς πάσας τὰς θηριώδεις καὶ χαμερπεῖς φύσεις, ἢ μόνον ἐμφάνισις δυστυχίας τῷ ἐπρόξενῳ τρέμον.

Ἡ Ἀλεξάνδρα ἐπανελάθει.

— Ἐνθυμῆσαι τὴν νύκτα καθ' ἣν ἐτελεύτησεν ἡ μήτηρ μας; Ἄφου ἐκοιμήθησε παρὰ τοῦ σεβασμίου ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ σήμερον ἀρχηγοῦ τοῦ κλήρου τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἠθέλησε νὰ συνδιαλεχθῇ καὶ μετ' ἐμοῦ.

Ἀνάμνησις ταχεῖα καὶ κεραυνοβόλος διήλθε τὸ πνεῦμα τοῦ μογογάρου. Ἀνεμνήσθη ὅτι, κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, ἡ μήτηρ του τὸν προσεκάλεσεν ἐπίσης καὶ παραγγέλουσα εἰς αὐτὸν νὰ ἀγρυπνῇ ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς του καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν εὐτυχῆ, εἶχε προσθέσει.

— Πρόσετε τέκνον μου, μὴ παραβιάσῃς τὴν ἐσχάτην θέλησίν μου, διότι θὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ

τὴν ἀδελφὴν σου νὰ σε κάμη νὰ πληρώσης πολὺ ἀκριβᾶ πᾶν ἐγκλημά σου κατὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας.

Ὁ λόγος οὗτος, λησμονηθεὶς ἅμα σχεδὸν ἐλέχθη, ἐνεφανίζετο αἴφνης λάμπων καὶ ἀδυσώπητος, μνημονευθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀλεξάνδρας.

Αὕτη ἐξηκολούθησεν.

Ἄφου μὲ ἔκαμε νὰ δοκισθῶ ἐπὶ τοῦ ἐσταυρωμένου νὰ μὴ μεταχειρισθῶ τὴν ἀποκάλυψιν εἰμὴ εἰς ὑπερτάτην στιγμήν, προσέθεσε «Ἐλαβε χώραν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου πράξις δι' ἣν αἰτιώμαι ἐμαυτὴν, καὶ δι' ἣν δὲν ἔπαυσα αἰτούσα συγγνώμην παρὰ τοῦ Ἰϋίστου, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχω τὸ θάρρος νὰ τὴν ἐπανορθώσω. Ὅτε ὁ ἀδελφός σου Μιχαήλ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἤμεθα ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἐπαυλιν ταύτην, καὶ οἱ πόνοι μὲ κατέλαβον τοσοῦτον αἰφνιδίως ὥστε, μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ καλέσωσι τὸν ἱατρὸν ἐκ τῆς πόλεως, κατέφυγον εἰς τὴν μαίαν τοῦ χωρίου, εἰς τὴν Ἄνναν Ἰβανόβα. Εὐτύχημα ἦτο τοῦτο δυστύχημα; Μόνος ὁ Θεὸς δύναται ν' ἀποφανθῇ. . . . Ἄλλ' ἡ ἐχεμύθεια τῆς γυναικὸς αὐτῆς μᾶς ἐχερσίμυσε νὰ κρύψωμεν ὀλέθριον μυστήριον. Ἐγέννησε δύο δίδυμα· τὸ ἐν καλῶς ἐσχηματισμένον, ῥωμαλέον· τὸ ἄλλο ἐμπαθές, ῥαχιτικόν, τερατώδες. . . . αὐτὸ ἦτον ὁ πρωτότοκος. . . . Ὁ πατήρ σας ἀπλησιζόμενος εἰς τὴν ἰδέαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν παρουσίαν του εἰς τὸ ἀμορφον αὐτὸ ὄν, δὲν ἐδίστασε ποσῶς, ἀλλ' ἀπέκρυψε τὴν γέννησίν του, εἰπὼν ὅτι εἶναι δυστυχὲς ὄν συλληθὲν ἐνεκεν οἴκου, καὶ δὲν ὠμολόγησεν ὡς υἱὸν εἰμὴ τὸ νεώτερον»...

Ἡ Ἀλεξάνδρα διέκοψε πρὸς στιγμήν τὴν διήγησίν τῆς· ὁ κόμης καταβληθεὶς, ἐφαίνετο ἐκμηδενισθεὶς.

— Μ' ἐνόησας; ἠρώτησεν αὐτὴν.

Ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν, οἱ ὀφθαλμοὶ του αἶμα-τοβαφεῖς ἤστραψαν ὑπὸ ἀπαισίας λάμψεως.

— Δικτείνεσαι, εἶπεν, ὅτι ὁ Ἰουροδιότης εἶναι ὁ ἀληθὴς κύριος τῶν κτημάτων τούτων.

— Κάτι τι περισσότερον, ἔχω τὰς ἀποδείξεις. Ἀνεπήδησεν ἐπὶ τῆς ἑδρας του.

— Τὰς ἀποδείξεις!

— Ἦθελα νὰ σε κατασυντρίψω ἕνα τιμωρῆσω τὰς πρὸς με ἀδικίας σου, τὰς πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς ὀμότητας καὶ βικαιοπραγίας σου· μόλοντοῦτο ἀπὸδος τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν Σέργιον Κωβόσκην, καὶ καταστρέψω τὰ ἐγγράφα αὐτὰ τὰ ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τῆς μητρός μας, καὶ τῆρῶ αἰωνίαν σιω-

πὴν ἐφ' ὧλων αὐτῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῆς τρελλῆς συνωμοσίας σου.

Ἐσκέφθη ὀλίγον

— Καλῶς ὡς πρὸς τὴν σιωπὴν σου ἄλλὰ τίς μ' ἐγγυάται περὶ τῆς σιωπῆς τῆς Ἄννας καὶ τοῦ Ἰουροδιόχου; . . .

— Ἡ Ἄννα ἐσιώπησε μέχρι τῆς σήμερον . . . ὡς πρὸς τὸν ἀδελφόν σου . . . διότι εἶναι ὁ ἀδελφός σου καὶ ὁ ἰδικός μου! . . . Φεῦ! ἢ ἀδικῆ ματαίως τὰ δικαιώματά του, τίς θὰ δώσει πίστιν εἰς τὰ παράπονά του; . . .

— Καὶ θὰ μοὶ παραδώσῃς τὰ ἔγγραφα αὐτά; . . .

— Ἄμα ὁ νέος οὗτος θὰ ἦναι ἐλεύθερος.

— Ποῦ εἶναι;

— Ὁ ἀπεσταλμένος ὅστις με τὰ φέροι εἶναι τῶρα καθ' ὁδόν.

Μετὰ νέαν παῦσιν, ὁ μπογιάρος ἐσήμανε τὸν κώδωνα.

— Νὰ μοὶ φέρουσιν, εἶπε πρὸς τὸν ὑπηρετὴν, τὸ κλειδίον τῆς φυλακῆς τοῦ Καώβου. Μετὰ πέντε λεπτά τῆς ὥρας, ἡ διαταγὴ εἶχεν ἐκτελεσθῆ. Λαμβάνων τὴν κλειδα καὶ δίδων αὐτὴν εἰς τὴν ἀδελφὴν του,

— Σκέψου νὰ τηρήσῃς τὸν ὄρκον σου, εἶπε.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν τὸ πυκνὸν παραπέτασμα τὸ ὁποῖον ἐπιπτεν ἐνώπιον τῆς θύρας ἐταράχθη σφοδρῶς, ἀλλὰ τὸ σκότος ἀπέκρυψε τὴν παραχῆν ταύτην.

Ἡ Ἀλεξάνδρα, μὲ τὴν κλειδα τῆς ἐλευθερώσεως εἰς τὴν χεῖρα, δὲν παρετήρησεν ἐξερχομένη σωρὸν ἄμορφον συνεσταλμένον εἰς τὰς πτυχάς τοῦ θυραίου παραπετάσματος.

Ἐδραμην εἰς τὰ δώματά της, συνήθροισεν ὅσα εὗρε πολύτιμα πράγματά της, ἔθεσεν ἐντὸς βάλαντιου ὅσον χρυσὸν εἶχεν, ἔλαβε μὴλωτὸν ἐπενδύτην, διέταξεν ἕνα ὑπηρετὴν νὰ κρατῇ ἐτοιμον τὸν εὐνοούμενον ἵππον τῆς σεσαγμένον κάτω τῆς προθυραίου κλίμακος, καὶ κατέβη εἰς τὰς υπογείους στοάς τῆς ἐπαύλεως.

Ἡ ἀγαθοεργία ἔχει πτέρυγας; ἄλλο αἶσθημα ἐπίσης ἀγνὸν ἦν αὐτό, ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ της, μετὰ τούτου εἰς τὴν ψυχὴν τῆς εὐγενούς κόρης.

Ἐστάθη μόνον ἐνώπιον τῆς θύρας τοῦ φυλακισμένου, καὶ κατὰ πρώτην τότε φορὰν συνέλεξε τὰς ἰδέας της, ἐὰν δύναται τίς νὰ μεταχειρισθῆ τὴν φράσιν ταύτην εἰς στάσιν δευτερολέπτων τινων. Παράδοξος μεταμόρφωσις ἔλαβε χώραν εἰς αὐτήν. Ὅστις ἤθελε τὴν ἴδει πρὸ ὀλίγου, ὑπερήφανον καὶ ἀπειλητικὸν, ἐπιβάλλουσαν τὰς θελή-

σεις της εἰς τὸν τρομερὸν μπογιάρου, δὲν ἤθελε τὴν ἀναγνωρίσει τῶρα δειλὴν καὶ συγκινημένην εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπανίδῃ τὸν δυστυχῆ ἔλωτα, καταδεδικασμένον διότι ἐξετέλεσε τὰς θελήσεις της.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι καὶ αὐτὴ, ὡς εἰλικρινὴς σύμμαχος, παρέδιδε, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πράξεώς της, τὰ ὄπλα ἅτινα εἶχε, καὶ ἔμενεν οὕτως ἐκτεθειμένη, μόνη, ἀνευ τινὸς ὑπερασπιστοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐνὸς ἀνθρώπου ὅστις δὲν ἤθελε ποτὲ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν νίκην ἣν εἶχε κερδίσει. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ὁ ὑπολογισμὸς αὐτός ὅστις προδίδεν τοὺς ταχείς παλμούς τοῦ στήθους της καὶ τὴν παραχῆν τῶν αἰσθημάτων της.

Ὁ καταδικος δὲν ἐκινήθη ποσῶς εἰς τὸν κρότον τοῦ τρίζοντος σύρτου. Ἐσκέπτετο ἴσως εἰς ἕνα ἄγγελον, ἀλλὰ δὲν ἐπερίμενε τὴν ἐπίσκεψιν εἰμῆ τῶν δεσμοφυλάκων του.

Τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον, κείμενον ἐπὶ τῆς κλινῆς, δὲν ἔλαβε τὴν περιέργειαν οὔτε κἂν νὰ παρατηρήσῃ.

Ἡ Ἀλεξάνδρα ἐστάθη ἐπὶ τοῦ καταφλίου

— Σέργι Καώβου! εἶπε χαμηλοφῶνως.

Εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἐφρικίασεν, ἀνεπήδησεν, ἔκαμε βήματα τινὰ, ἐξέτεινε τοὺς βραχίονας, εἶτα, παρελκόμενος ὑπὸ τῆς ἐκστάσεως τῆς πορείας του, ἔμεινε προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ ἰδάφους.

— Ἰμεῖς ἀνέκραζεν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς συγκινήσεως; ὑμεῖς Ἀλεξάνδρα Βεστουγιέβα! . . .

Καὶ σπρῆζων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας ὅπως καταστείλῃ τοὺς παλμούς, ἠσθάνθη ὅτι αἱ ἐκφράσεις ἔλειπον πρὸς δῆλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης του, καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τῇ ἀποτεῖνῃ εἰμῆ βλέμμα λατρείας.

— Ἐπίστευσε λοιπὸν ὅτι σ' ἐγκατέλιπον;

— Ἐπίστευα ὅτι δὲν θὰ σὰς ἔβλεπα ἐδῶ κάτω, καὶ τοῦτο ἦτον ὅλη μου ἡ λύπη.

— Ὡς ἀπέθνησκας δι' ἐμέ;

— Δὲν τὸ εἶχον ὑποσχεθῆ; δὲν μὲ ἀπεκαλέατε φίλον σὰς . . .

— Εὐγενῆς καρδίᾳ! . . . οὐδὲ ἐν παράπονῳ οὐδὲ μίᾳ ἐπίπληξιν!

Ἐπλησίασεν αὐτὸν καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν μανδύαν ὃν ἔφερε.

— Ὡς ἀναχωρήσῃς, θὰ φύγῃς τὸν τόπον τοῦτον, τὴν κατηραμένην αὐτὴν χώραν . . .

— Ν' ἀπομακρυνθῶ! . . . νὰ ζῶσω; . . . εἶπε μελαγχολικῶς ἤλπιζον ν' ἀποθάνω.

— Ν' ἀποθάνῃς! . . . ἐπανελάθεν ἡ νέα κόρη,

πάντοτε αὐτὴ ἡ λέξις! οὐδὲν λοιπὸν σε συνδέει μὲ τὴν ὑπαρξίν; . . .

— Ναί, μὲ συνδέει ἡ δυστυχία!

— Τότε, εἶπε μᾶλλον χαμηλοφῶνως, θλίβουσα μετὰ ζέσεως τὰς χεῖράς του, θέλω . . . θέλω νὰ σε συνδέῃ ὁ ἔρως! . . .

— Θεέ μου! . . . ἀνέκραξε παράφρονος τί ἐπροφέρατε!

— Ναι, προγεγραμμένον, εἰς ὄπισθον, δουλε, κατὰ δίκην, Σέργι Καώβου, σὲ ἀγαπῶ! σὲ ἀγαπῶ διότι εἶσαι τίμιος, διότι εἶσαι γενναῖος, διότι εἶσαι ἀνδρείος! . . . διότι ἀποστρέφομαι τοὺς δημίους σου!

— Ἢ! τῶρα, ἔλεγε γονυπετῆς ἐνώπιόν της καὶ κατασπαζόμενα τὰς χεῖράς της, φεύγω, φεύγω εὐδαίμων, διότι εὖρον τὸ μέρος μου ἐν τῷ παραδείσῳ διότι εὖρον χαρὰν ἣτις θὰ μὲ παρακολουθῇ πάντοτε, καὶ ἣν οὐδεὶς θὰ δυνῆθῃ νὰ μοὶ ἀφαιρέσῃ.

Ἐκυψε πρὸς αὐτὸν καὶ ἔθεσε τὰ ἄγνὰ χεῖλη της ἐπὶ τοῦ μετώπου του.

— Ἰπαγε, φίλε! καὶ θέλομεν ἐπανίδῃ ἀλλήλους, ἔχω τὴν ἐλπίδα!

Δὲν ἔλεγεν ἐὰν εἰς αὐτὴν τὴν ζῶην ἢ εἰς ἄλλην, ἀλλ' ἐσκέπτετο μᾶλλον εἰς τὴν αἰωνιότητα.

Μετ' ὀλίγον ἐπήδη ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἀπεμακρύνετο διὰ μακρινούς καλπασμούς τῆς ἐπαύλεως αὐτῆς, μάρτυρος τῶν φρικτωτέρων ἀγωνιῶν καὶ τῆς ὑπερτάτης εὐτυχίας, ἧς εἶχε ποτὲ αἰσθανθῆ.

Διῆλθε τὰς πεδιάδας, τὰ χωρία, μόλις σταματῶν ὥρας τινὰς ἐν ἀναπαυθῇ ὁ ἵππος του. Ἡ πληγὴ του λίαν ἐλαφρά, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπιβροὴν ἐπὶ σιδηροῦ ὄργανισμοῦ, ὡς ὁ ἰδικός του.

Ἐσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς νέαν πατρίδα, ὅπου ἠθέλε δυνῆθῃ νὰ μεταχειρισθῇ τὸ θῆρος του καὶ νὰ γείνῃ ἄξιος τοῦ τίτλου τοῦ ἀνθρώπου, ὃν τῷ ἀπνεύειτο τὸ πάτριον ἔδαφος. Ἐν βραχυτέρῳ ἔβδομάδος διαστήματι εἶχε φθάσει εἰς Κουβάν καὶ εἰς τὰ ὄρια τῆς Κιρκασίας; ἐνδεδυμένος τὸ φόρεμα τῶν ὀρειῶν, ἔχων, χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τῆς εὐεργετιδῆς του, ἱματισμὸν ὁμοῖον μὲ τὸν ἰδικόν των, ἐζήτητε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἐνῶπιον τοῦ ἀρχηγού των καὶ προσέφερε τὰς ἐκδουλεύσεις του.

Ὁ ἀγὼν ἦτο τότε πεισματώδης μεταξύ τῶν Κιρκασίων καὶ τῶν ἐκ Κοζάκων ταγμάτων, τῶν ἐπιφορτισμένων τὴν φύλαξιν τῶν ὀρίων καὶ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ πέραν τοῦ Καυκάσου.

Ἐπίκουρος τολμηρὸς καὶ γνώσκων τὰ βῶσικα ἔθιμα ἦτο πάντοτε εὐπρόσδεκτος παρ' αὐτοῖς.

ΣΤ΄.

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Τσαῖρου.

Πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς Παλβγρῶν, ὅπου ἀφήσαμεν τὰ ἄλλα πρόσωπα ἕρμια τοσοῦτων συμβεβηκότων καὶ παντοειδῶν συγκινήσεων.

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ μπογιάρου εἶχε μείνει ἐπὶ τῆς προθυραίας κλίμακος τῆς ἐπαύλεως, λήσμων τοῦ ψύχους, ἀκολουθοῦσα μὲ ἀνήσυχον οὐς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ καλπασμοῦ ὑπερ ἀπεμάκρυνε τὸν ἐραστὴν ταῖς ἐπὶ τῆς σκληροθυμείας χιόνος τῶν στεππῶν. Ἦτο τὸ ἦμισυ τοῦ ἔαυτοῦ της ὑπερ ἀπεμακρύνετο, τὸ δὲ μένον αὐτῆς τῆς θελητικῆς γυναικὸς τῆς ποθουμένης ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων κυρίων, δὲν ἠσθάνετο πλέον οὐδεμίαν φυσικὴν συναίσθησιν, διότι ἡ ψυχὴ ἀπέδρα κατόπιν τοῦ ἐλευθερωθέντος δεσμῶτος.

Μακρὰν τοῦ νὰ ὑποκρῆνῃ τὸ αἶσθημα τοῦτο, ἐνηθρύνετο καὶ νύχαριστιέτο εἰς τοῦτο, διότι ἦτο πάθος ὄρμητικόν, ἀκατάσχετον, σχεδὸν παράφρονον, καὶ οὔτινος οὐδὲν ἤρχετο ν' ἀναστείλῃ τὰς ὀρμάς, διότι οὐδεμίαν κίνησιν δὲν ἤλλοίον ὅτι ἀγνὸν καὶ αὐλὸν περιέκλειεν ἡ ἀγγελικὴ αὐτῆς ψυχὴ.

Δὲν διανοοῖτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν ἐκεῖνην εἰς ἣς τὸν εἶδεν ἐξαφανιζόμενον εἰς τὴν ἀχλὺν τοῦ ὀρίζοντος, ὅτε σφίγγμα γνωστὸν ἀνεκάλεσε τὴν ἀποπλανηθεῖσαν προσοχὴν της. Κατεβίβασε τὰ βλέμματά της καὶ διεκρίνει ἐν τῇ σκιᾷ τὸν Ἰουροδιόχου ὅστις ἐμόρφαζε καὶ ἐθέρμαινε διὰ τῆς ἀναπνοῆς τοῦ παγωθέντος δακτύλου του.

— Τὰ ἔγγραφα! τῷ εἶπε, σκεπτομένη ν' ἀποτίσῃ τὸ τίμημα τῆς μετὰ τοῦ κόμητος συμφωνίας της.

Ὁ γελωτοποιὸς ἀπήντησε δι' εἰρωνικοῦ κλωγμοῦ.

— ἔχω ἀνάγκην αὐτῶν! ἐπέμενεν ἡ νεανίς δὲν τὰ φέρεις μαζί σου;

— Αἶ! καὶ τί τὰ χροιάζεσαι αὐτὴν τὴν ὥραν; εἶπε μκκτυρίζων πάντοτε.

— Μοὶ τὸ ἐρωτᾷς;

Ὁ γέλωσ του ἔλαβε τόνον μᾶλλον δγκτικόν, ἀπαίσιον.

— Θέλεις νὰ τ' ἀποδώσῃς εἰς τὸν εὐγενῆ ἀδελφόν σου!

— Ἰουροδιόχου, εἶπεν ἀποστρέφουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς εἰ φοβουμένη μὴ ἴδῃ τὴν σύγχυσιν της, εἶναι ἀληθές ἐπρόδωκα τὰς συμφωνίας μας, τὴν ἐκδίωξιν μας . . . ἀλλὰ σὺ δὲν θὰ ὑποθέ-

ρης· τοῦλάχιστον θέλω ἀναπληρώσει τὰς πρὸς σὲ ἐλλείψεις μου . . . ἢ προῖξ μου, τὸ μερίδιον τῆς περιουσίας μου, σοὶ τὰ δίδω ὅλα . . . ἀλλ' ὑπεσχέθην . . .

Ὁ γελωτοποιὸς παρεδόθη εἰς νέαν ἐκρηξίν γελωτος νευρικοῦ καὶ σαρκαστικοῦ.

— Ὅπως εὐαρσετῆσαι, Ἄλεξάνδρα, γενναία μου ἀδελφὴ! . . . ἀλλ' ἐγὼ δὲν ὑπεσχέθην τίποτε! . . . τὰ ἐγγράφα αὐτὰ περιέχουσι τὴν ἀποκατάστασίν μου ὡς πλάσμα ἀνθρώπινον! Τὸν συμψήφισμὸν τοῦ παρελθόντος, τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ μέλλοντος! . . . Νὰ σοὶ τὰ ἀποδώσω! τὸ σκέπτεσαι! . . . Τὰ φυλάττω! ἔσωσα τὸν ἐρασὶν σου! ἐγὼ σώζω ἐμμετόν.

Εἰς μάτην προσεπάθει νὰ θριαμβεύσῃ τῆς ἀντιστασίας ταύτης, ὅτε βοηθὸς ἦν δὲν προσεκάλεσεν, ἐπελθὼν κλιμακίως, ὥρμησεν ἐπὶ τοῦ γελωτοποιοῦ, τὸν ἔρριψε χυμαί, καὶ τῷ ἀφῆρσεν ἄνευ κόπου τὸν πολῦτιμον κύλινδρον τῶν ἐγγράφων.

Ὁ ἐπελθὼν οὗτος, τὸν ἐμάντευσεν ὁ ἀναγνώστης, ἦτον ὁ κόμης αὐτός. Ἐρμαῖον πείσματος καὶ ἀνησυχίας, περιεπλανᾶτο εἰς τὸν πύργον πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀδελφῆς του, μεταμελοῦμενος ἦδη ὅτι ἐπέτρψε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ αἰχμαλώτου, πρὶν ἢ γενῆ κάτοχος τῶν τρομερῶν τίτλων δῶν τὸν ἠπειλοῦν.

Παρὰ τὴν συνθήειάν του, ὁ Ἰουροδιβός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπειλὴ βράσιματος ἀπέσπα ἀγρίως κρυγὰς, δὲν ἐπρόφερον οὐδ' ἐλάχιστον παρηκονοῦν καὶ ἐνῷ ὁ μπογιάρος ἤρπαζε τὰ ἐγγράφα, συνεστριμμένος σφαιροειδῶς, κατῆλθε κυλιόμενος τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ ἐξηφανίσθη σπισθεν τῶν τοίχων.

— Νὰ τὸν καταδιώξωσι! νὰ τὸν περικυκλώσωσι! νὰ τὸν ἐπαναγάγωσι ζῶντα ἢ φονεμένον! . . . ἀνέκραξεν ὁ κόμης πλήρης λύπης.

Παρευθὺς λεγῶν ὑπηρετῶν καὶ στρατιωτῶν ἐτέθη εἰς κίνησιν, ἀναζητοῦντες εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπαύλειος. Ἡ πόλις τῆς εἰσόδου εἶχε κλεισθῆ. Ἀλλ' εἶδομεν ἦδη ὅτι ταῦτα δὲν ἦσαν προσκόμματα εἰς τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ ὄν, τὸ μετέχον πίθκος καὶ σκιοῦρου. Δὲν ἐδυσκολεύθη ν' ἀναβρίχθῃ ὑπεράνω τοῦ τοίχου καὶ νὰ δράμῃ πρὸς τὸ χωρίον, εἰς ὃ εἰπέδωσε διὰ νέας ἀναβρίχσεις. Μία τῶν πρώτων οἰκιῶν ἦτον ἡ τῆς Ἄνας Ἰβανώβας. Ἦνοιξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μόνον δωμάτιον ὅπερ ἀπέτελε αὐτήν.

Ἐφάνητο ὅτι ἡ γραῖα τὸν περιέμενε ἀπὸ τῆς

ὀλεθρίας ἐκείνης νυκτὸς καθ' ἣν εἶχε θυσιάσει τοὺς ἐγγόνους τῆς δὲν εὔρεν οὐδ' ἐνός λεπτοῦ ὑπνον τὰ ἐξωγκωμένα καὶ ἐρυθρὰ βλέφαρά της δὲν ἐκλείοντο πλέον εἰς τὴν ἀνάπausιν. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καθημένη πλοσίον τραπέζης, ἀνεγίνωσκε τὰ μέρη ἐκείνα τῆς βίβλου, ἐν οἷς ὁ προφήτης ἐρεθίζει τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν. Οἱ καίοντες οὗτοι λόγοι ἐπροξέφονον διάπυρον εὐχαρίστησιν εἰς τὰς λύπας της.

Ὁ γελωτοποιὸς ἦλθε κατ' εὐθειαν πρὸς αὐτήν, διότι ἤξευρεν ὅτι ἤθελεν εὔρει ἐκεῖ βοηθὸν ὅστις δὲν ἤθελεν εἶθαι εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ του.

— Ἐπάνω! τῇ εἶπεν, ἀπαντῶν εἰς τὸ ἔταστικὸν αὐτῆς βλέμμα. Πρέπει νὰ φύγωμεν ἢ τὸ πᾶν τετέλεστο!

— Τί τρέχει λοιπόν;

— Ἡ Ἄλεξάνδρα μὰς ἐπρόδωσεν! . . . ἀνεκάλυψε τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν κόμητᾶ με καταδιώκει ἤδη, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἔλθῃ ἔως ἐδῶ. Γρήγορα φύγωμεν! . . .

— Ἄλλ' αὐτὴν τὴν ὥραν; . . . Πῶς; . . . Ποῦ νὰ ὑπάγωμεν; . . .

— Τὸ ἔλκηθρον καὶ οἱ ἵπποι οἵτινες μ' ἐπανεφέρουν ἀπὸ τὴν πόλιν εἶναι εἰς μέρος ἀσφαλές, εἰς τοῦ Πάνωβιτζ, τοῦ ξυλοκόπου . . . Οἱ ἵπποι ἀνεπαύθησαν ἀρκετὰ, θὰ τοὺς σκάσωμεν, ἐὰν ἦναι ἀνάγκη· μέσα εἰς τὸ ἔλκηθρον ἔχομεν καὶ ὄπλα. Ὁ Πάνωβιτζ δὲν φοβεῖται τοὺς λύκους, τὸν πληρώνω καλὰ καὶ θὰ μὰς ὀδηγήσῃ. Τὰ χαράγματα θὰ ἦμεθα εἰς τὴν Αἰκατερινολάβην, καὶ ἀπόψε ἔσως τιμωρήσωμεν τὸν ἀρπαχὰ τοῦ τίτλου μου, τὸν δολοφόνον τῆς Ἐλισάβετ! . . .

— Τῆς Ἐλισάβετ! . . . ἐπανελάθην ἡ δυστυχῆς μήτηρ μετὰ λυγμῶν . . . ἔλθῃ! . . .

Καὶ ἦδη αὐτὴ προηγεῖτο τοῦ Ἰουροδιβός.

Ὅθ μὰς ἐπιτραπῇ ν' ἀφήσωμεν ἐδῶ τὸν λόγον εἰς ἓνα ἱστορικὸν ὅστις εἰσῆλθεν, ὡς ἄνθρωπος εὐσυνειδήτως πληροφορημένος περὶ τῶν πραγμάτων, εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς συνωμοσίας ἣτις ἐξεβράγγη τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς βικαίλιας Νικολάου τοῦ Α' καὶ εἰς ἣν ὁ κόμης Βεστουγιέβ εἶλε μέρος τοσοῦτον ἐπικίνδυνον δι' ἑαυτόν.

« Ἡ δίκη τῶν συνωμοτῶν, λέγει ὁ Κ. Π. Λακρουά ἐν τῷ συγγράμματι του τῷ διαπραγματευμένῳ περὶ τῆς Ρωσίας, διήρκεσεν ἑξ ἡμερῶν ἑξ ἡμερῶν ἀγωνίας καὶ φρικῶδους ἀνησυχίας διὰ

τὰς οἰκογενεῖας αἵτινες ἠρίθμουν τινὰς τῶν συγγενῶν των μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν. Ἐνταῦθα βλέπομεν φαινόμενον τὸν αὐτοκράτορα Νικολάον ὑπὸ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ χαρακτῆρα· βλέπομεν αὐτὸν ἀναλαμβάνοντα τὸ μισητὸν ἐπάγγελμα τοῦ ἀνακριτοῦ, διατάττοντα τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ προσαγωγὴν τῶν ὑποδικῶν, ἐξετάζοντα αὐτοὺς κατ' ἴδιαν, καὶ μεταχειριζόμενον ὅλα τὰ μικρὰ ἐκείνα μέσα τῶν εἰσαγγελικῶν ἀρχῶν, ἀτινα τοσοῦτον καλῶς ἀναπληροῦσι τὴν βάρανον. Ἠδύνατό τις νὰ ἐλπίσῃ ὅτι μετὰ ἑξ ἡμερῶν, ὁ Τσάρος, μᾶλλον πρὸς καὶ γενναῖος, ἐπιλήσμων τῆς ἀποπειρας τῶν πολιτικῶν ἐχθρῶν του, ἤθελε δικάζει μετὰ μετριότητος καὶ δώσει τὸ παράδειγμα ἐπιδειξίου μεγαλοψυχίας. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως ὡμίλει τόσον ἰσχυρῶς εἰς τὴν καρδίαν του, ὥστε ἐξέλειπον ἐξ αὐτῆς πᾶσαι αἱ ἀγαθαὶ προαιρέσεις.

« Ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη τὸν ἰούνιον τοῦ 1826 (ἡ συνωμοσίς ἐξεβράγγη τὴν 14 δεκεμβρίου 1824) καὶ ἡ γερούσια ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην. Ἐξ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἐνός κατηγορουμένων, τριάκοντα ἐξ κατεδικάστησαν εἰς θάνατον, οἱ πλεῖστοι τῶν λοιπῶν ἄλλων εἰς δεσμὰ πρόσκαιρα ἢ διὰ βίου, μετ' ἀπολείας τῶν τίτλων τῆς εὐγενείας των, καὶ διηνεκῆ ἐξορίαν εἰς Σιβηρίαν. Τινὲς κατεδικάστησαν νὰ ὑπηρετῶσιν ὡς στρατιῶται εἰς μεμακρυσμένας φρουράς. Πέντε ἐξ αὐτῶν ἐτέθησαν ἐκτὸς πάσης κατηγορίας καὶ κατεδικάστησαν εἰς τὸν δικαίαιον! Μεταξὺ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ὁ ἱστορικὸς ἀναφέρει καὶ τὸ τοῦ ΒΕΣΤΟΥΓΙΕΒ εἶτα ἀκολουθεῖ.

« Ἴδου πῶς ἡ ἀπόφασις ἐμετριάσθη ὑπὸ τῆς ἐπιεικοῦς θελήσεως τοῦ αὐτοκράτορος· οἱ πέντε ἔνοχοι καταδικασμένοι εἰς τὸν διαμελισμὸν ἔτυχον τῆς περιφανοῦς εὐνοίας ν' ἀπαγχονισθῶσιν ἀπλῶς.

Τριάκοντα καὶ εἰς καταδικῶν τῆς πρώτης κατηγορίας, οἵτινες ὤφειλον νὰ καρατομηθῶσιν, ἐσάλησαν εἰς τὰ διὰ βίου δεσμὰ, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπώλεσαν τοὺς βαθμοὺς των. Οὗτοι ὑπέστησαν καὶ τὸν πολιτικὸν θάνατον, καὶ διὰ τοῦ ἐπάκου τῆς βαρβαρότητος, τῆς ὁποίας ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν οὐδὲ τὴν ἰδέαν ἤθελεν συλλάθει, ἀπώλεσαν καὶ αὐτὰ τὸ ὄνομά των. Ν' ἀπώλεσῃ τις τὸ ὄνομά του! ἢ ἐντελής αὕτη κατήχησις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει τι τρομερόν;

« Δὲν ἐφείσθησαν οὔτε τὰς γυναῖκας. Ἡ ἐκδικησις τοῦ αὐτοκράτορος κατεδίωξε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ μέχοι τοῦ τάφου. Ἐκπύρχθη ἐν τῇ καταδι-

καστικῇ ἀποφάσει, ὅτι καθόσον ἀφορᾷ τοὺς φονεθέντας πλοσίον τῆς Οὐστινόφκας ἐπαναστάτας, ἤθελεν ἰδρύσει ἐπὶ τοῦ γηπέδου ἐνθα ἔκειντο τὰ ὀσά, οὐχὶ σταυροὺς ἢ ἄλλο τι σημεῖον χριστιανικῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ ἀγχῶνας φερούσας τὰ ὀνόματα αὐτῶν . . .

Τὸ ἀνεγνωσθὲν αὐτὸ ἀπόσπασμα, προτρέχον τῆς διηγῆσέως μας ἔμαθεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος, τὸ δικαῖον μὲν ἀλλὰ φρικῶδες, τοῦ προσώπου ὅπερ ἔλαβε τοσοῦτον δυσάρεστον μέρος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ.

Μὲ ὅλας τὰς προσπαθείας του ὁ Βεστουγιέβ δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπεκφυγῇ τὰς κατ' αὐτοῦ διευθυνομένας ἐρευνας μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς καὶ βεβαιότητος ἐνδείξεων, αἵτινες ἐδείκνυον νοήμονα καταγγελίαν βασιζομένην ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως καὶ τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ πράξεων, καὶ ἐν μέρους τῆς ὁποίας δὲν ὤφειλε νὰ περιμείνῃ οὐδένα οἶκτον.

Περικυκλωθεὶς ἐν τῇ ἐπαύλει του μετὰ τῶν συνενόχων του ὑπὸ ἀποσπάσματος αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, ἐγνώρισε καὶ αὐτὸς τὸ βάρος τῆς ἀλύσου καὶ τὰς βασάνους τῆς αἰμοσταγοῦς μαστιχοῦ ἧς τοσαύκις κατεχράσθη.

Τὴν κεφαλὴν κεκαρμένην ὡς εἶχε κείρει τὴν τοῦ Καώβσκη, ἀπεκδυθέντα τῶν πλοσυίων αὐτοῦ ἐνδυμάτων ἵνα φορέσῃ τὸν χονδρὸν χιτῶνα τῶν φυλακισμένων, προσέδεσαν εἰς τὴν ἄλυσον ἐνός τῶν συντρόφων του, καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ βαδίξῃ πεζὸς ἐπὶ τῆς χιόνος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνοδείας, πρὸς τὴν πρωτεύουσαν. Ἐφείλε νὰ βαδίξῃ, νὰ βαδίξῃ πάντοτε, καὶ ὅτε ἐξηντηλημένος ὑπὸ τῆς ὀδύνης καὶ τῆς κακῆς μεταχειρίσεως ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς κεκρυσταλλωμένης ὁδοῦ, τότε ἀπεχθὲς Καλμουῦκος τὸν ἠνάγκαζε διὰ μαστιγώσεων καὶ βράβδισμῶν νὰ ἐγερθῇ. Σκληροτέρα ὅμως τιμωρία τὸν περιέμενε πρὶν ἢ ἀγγῶνῃ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς βασάνους του. Ἀκολουθῶν τὴν συνθήειαν τῶν καινῶν ἐγκληματιῶν ἤρξατο ἀρνούμενος τὴν ἦν ἀπέδιδον αὐτῷ μετοχὴν τῆς συνωμοσίας. Ὡς πρὸς τὴν κατοχὴν τῶν τίτλων τῆς εὐγενείας, τὸ ζήτημα τοῦτο, μηδὲν παραβαλλόμενον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πολιτικὰ συμφέροντα, εἶχεν ἀναβληθῆ.

Πρὸς τί, ἄλλωςτε, ν' ἀμφισβητήσῃ τις νομιμότητα τίτλων πρὸς ἄνθρωπον ὅστις ἐμελλε νὰ διαμειλισθῇ ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀπαγχονισθῇ!

Ὁδηγηθεὶς ἐνώπιον τοῦ τσάρου ἵνα ὑποστῇ μίαν τῶν σοφιστικῶν ἐκείνων ἀνακρίσεων περὶ ὧν ἐλάλησαμεν ἦδη, ἐπέμενε εἰς τὰς ἀρνήσεις του, καὶ

ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος τὸν ἐστενοχώρει μὲ ἐρωτήσεις.

— Ἀλλὰ τίς τοιαύτα τέλος πάντων νὰ με κατηγορήσῃ, ἀνέκραξε μετὰ προσπεποιημένης ἀγανακτικῆς φωνῆς.

— Δὲν χροιάζουν ἀποδείξεις ἐγκλήματα ὡς τὰ ἰδικά σου, ἀπάντησεν ὁ τσάρος, ἐπὶ ἀπλῆ μὴ ὑπονοεῖ τιμωροῦνται. . . . Ἐν τούτοις θὰ παραβῶ δ' ἐσὲ τὸ κοινὸν ἔθνος, θέλω σοὶ δεῖξει τοὺς κατηγοροὺς σου.

Ἐσήμανεν. Ἡ θύρα ἠνεώθη ἡσύχως, καὶ ὁ Βαστουγιέβ, ἔντρομος, εἶδε προχωροῦντας, ὡς δύο δαίμονας, Ἄνναν τὴν Ἰβανώβαν καὶ τὸν Ἰουροδιβόην.

Παράφορος ὑπὸ λύσσης, ἔννοων τὸ μέγεθος τῆς ἀθύρσεως. ἐλησμόνησε τὴν ἐπίφοβον παρουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀπειλῶν εἰσέτι τὰ δύο θύματα του.

— Ἄθλιοι! . . . ἐσεῖς λοιπόν!

Ἄλλ' εἰς τὴν ἀπαισίαν ἔκφρασαν τὴν ἐμφανισμένην εἰς τὰς φρενίδας τῆς γραίας γυναικὸς, εἰς τὴν ἀσπλαγγχον εἰρωνεῖαν ἣτις διέστειλε τοὺς χπρακτῆρας τοῦ γελωτοποιοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του! κατελήφθη ὑπὸ ἑλλίγως καὶ δὲν ἐτελείωσεν.

Ἡ Ἄννα ἐξέτεινε πρὸς αὐτὸν τὸν μακρὸν καὶ ἄσαρκον βραχίονά της, ὅμοιον μὲ τὸν τοῦ φάσματός:

— Ἐνθυμήτου τὴν Ἐλισάβετ! εἶπεν.

Ἐπισθοδρόμησεν ὡς ἐν τὸ πτώμα τοῦ θύματος τοῦ ἀνεγείρετο ἐνώπιον αὐτοῦ.

— ἔχεις τι νὰ προσθέσῃς πρὸς δικαιολογησίαν σου; ἠρώτησεν ὁ τσάρος.

Ἐκυψε τὴν κεφαλὴν, ἐκμηδανισθείς.

Ἡ χορηγηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἄννης καὶ τοῦ Ἰουροδιβόην ἐλδούλευσις ἦταν ἐξ ἐκείνων αἰτινῶν δὲν λητλονοῦνται ποτέ, εἰς τὴν Ῥωσίαν. Ὁ γελωτοποιὸς ἀπῆλκυσεν εὐκόλως δι' ἑαυτὸν τὴν δικαίωσιν τῶν τίτλων καὶ τῆς παρουσίας τοῦ ἀδελφοῦ του.

Εἰς τὴν γραίαν προσέφερον ἀμοιβὴν χιλίων ρουβλίων, ἀλλ' ἐνόμιζεν αὐτὴ ὅτι ἐὰν ἐδέχτο τὰ χροῦμα τὰ ταῦτα, ἐδέχτο τὸ τίμημα τοῦ αἵματος τῆς θυγατρὸς της! . . . Ἄλλωςτε δὲν εἶχεν ἀνάγκη. — ὁ θάνατος ἦτον εἰς τὸ ἄκρον τῶσων βραχίων· ἐσβέσθη μετ' ὀλίγον, ἀλλὰ μειδίαμα τρομερὸν ἐπῆλθε ἐπὶ τῶν χειλέων της κατὰ τὴν ὑπερτάτην αὐτῆς στιγμὴν, καὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις τῆς ὁποίας ἐπρόφωρεν ἦσαν τὸ ὄνομα τῆς φιλιτάτης τῆς Ἐλισάβετ καὶ αἱ τῆς ἐκδικήσεως.

Ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ τσαροῦ δὲν περιορίσθη ὡς ἐδῶ διὰ τῆς λεπτομεροῦς ἀνακρίσεως τοῦ ἤτο μεμυημένος ὄλων τῶν περιστάσεων αἰτινῶν ἐπροξένησαν τὴν ἀποτυχίαν τῆς συνωμοσίας. Ὁ Σέργιος δὲν εἶχε λησμονηθῆ. Εἰς τὰ ὄρη ὅπου ἐκουσίως εἶχεν ἐξορισθῆ, ταχυδρόμος ἦλθε πρὸς αὐτὸν κομίζων ὄχι μόνον τὴν ἀπελευθέρωσιν του ἀλλὰ βαθμὸν καὶ παρουσίαν.

Ὁ ἀνδρείος νεκνίκος ἠρνήθη ἄνευ δισταγμοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἐγραψε τότε πρὸς τὴν Ἀλεξάνδραν.

« Ἀνοῦμαι τὴν ἀμοιβὴν ταύτην, εἶπε, διότι δὲν εἶμαι ἄξιος αὐτῆς· δὲν ἐκινδύνευσα τὴν ζωὴν μου διὰ τὸν αὐτοκράτορα· ὁ αὐτοκράτωρ δὲν μοι ὀφείλει τίποτε.

« Ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰς Ῥωσίαν ἐπάνοδόν μου, ὑπέφερα πολὺ ἐκεῖ, καὶ νόμοι ὑπεροπτικοὶ θὰ μὲ κάμωσι νὰ ὑποφέρω ἀκόμη πολὺ. . . Ὁ ἀὴρ τοῦ Καυκάσου, οἱ κίνδυνοί του, αἱ περιπέτειαι καὶ ἡ ἐλευθερία του, ἰδοὺ τί μοι χρειάζεται, ἀφοῦ δὲν δύναμαι ν' ἀπολαύσω εἰμὴ τὸν στοχασμὸν καὶ τὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐτυχίας μου. »

Μετὰ ἓνα μῆνα, ἐλάμβανε τὴν ἀπάντησιν. Ἦτο σύντομος καὶ ἀπλῆ ὡς πᾶν ὅ,τι πηγάζει ἐκ τῆς καρδίας.

« Δὲν θέλεις νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν Ῥωσίαν, τῷ ἔλεγεν ἡ Ἀλεξάνδρα, λοιπόν, ἔρχομαι ἐγὼ εἰς τὸν Καύκασον! »

Καὶ ἐνῶ ὁ Ἐρυθρὸς Νάνος ἐξησκεῖτο εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ αὐθέντου, ἡ Ἀλεξάνδρα ἐγένετο, ἄνευ λύπης διὰ τοὺς τίτλους, τὴν παρουσίαν, τὴν πολυτέλειαν, τὴν εὐχέλαν καὶ τὰς τιμὰς, ἡ σύζυγος ἀπλοῦ ὄρεινου.

(Μετάφρασις ὑπὸ Ν. Γ. Οἰ.)

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ (1)

ΥΠΟ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ Σ. ΚΑΡΜΙΤΣΗ

ΑΧΡΙΔΗΝΟΥ

(φοιτητοῦ τῆς Πατρικῆς Σχολῆς)

Ἡ δευτέρα εἶναι περίφημος διὰ τὴν ἐν αὐτῇ τοῦ 1821 ἀρχαίαν ἐπανάστασιν ὡς ἐν παρόδῳ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀνεφέραμεν. Ἐν Θεσσαλονικῇ εἴπομεν ὅτι ὑπῆρχε τότε Τουρκὸς τις πολυταρβῆς.

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 90.

ὅστις ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Μουσελίμου ἀντεσα-
τρέπεις, καὶ ὅστις λαθῶν ὑπονοίας ἐκ τῆς ὑπεφυ-
γῆς τῶν προστώτων ἀπεφάσισε διὰ τοῦ ἀπο-
κλεισμοῦ τοῦ Ἰσθμοῦ νὰ συλλάβῃ πρώτους τοὺς
προστώτας τῆς κωμοπόλεως Πολυγύρου, πρω-
τευσούσης τῶν Χασιῶν χωριῶν, ὡς μᾶλλον ἰσχυ-
ροῦς καὶ μᾶλλον παρ' αὐτῷ ὑπόπτους. Πρὸς τοῦ-
το ἀποστέλλει ἐν σῶμα στρατιωτῶν ὡς εἴρηται
εἰς τὸν Ἰσθμὸν τοῦ Ἄθω, μ' ὄλον ὅτι ἡ ἐντὸς αὐ-
τοῦ εἰσοδος Τουρκικοῦ στρατοῦ δύναμι ἀρχαίων
προνομίων ἀπηγορεύετο καὶ ἐθεωρεῖτο διὰ τοῦτο
πάντοτε ὡς τὸ μόνον πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ
τόπου ὀρηκτῆριον, διατάξας τὸν ἀρχηγὸν τῆς πο-
λιτοφυλακῆς τῆς Παζαδούρας Τσιριβασην μετὰ
πεντακοσίων, τὸν δὲ διοικητὴν τῶν Χασιῶν Χα-
σᾶν ἀγᾶν μετ' ἄλλων τοσοῦτων, ὅπως ὁ μὲν ἐν-
θεν ὁ δ' ἐκείθεν κατὰ ῥητὴν ἡμέραν εἰσβαλόντες
συλλάβωσι τοὺς προστώτας, ἀφοπλίσωσι τοὺς
κατοίκους καὶ καθέξωσι τὴν κωμόπολιν· ἀλλ' οἱ
προστώτες ἐν γνώσει γινόμενοι πάντων τούτων
ἔφυγον τὴν προτεραιάν καθ' ἣν οἱ στρατιῶται
τοῦ Τούρκου ὑποδιοικητοῦ ἤρχισαν ὑβρίζοντες
μὲν καὶ γενικὴν ἀπειλοῦντες σφαγὴν, πυροβο-
λοῦντες δὲ καθ' ὅσων ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐνετύγχανον
νέων. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ οἱ σποράδην ἐνεργού-
μενοι κατὰ τῶν χωρικῶν φόνοι, καθ' ὧν οἱ ὄθω-
μανοὶ φανατισθέντες ἐξεδικούντο, ἐξεβίασαν τοὺς
κατοίκους τοῦ Πολυγύρου ὅπως ζητήσωσι σωτη-
ρίαν διὰ τῶν ὅπλων πρὶν ἢ σφαγῶσιν ἀκινήτου-
τες κατὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Τσιριβαση καὶ Χασᾶν
ἀγᾶ. Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ πρῶτον ἐν Μακεδονίᾳ
κρούσμα κατὰ τὰ τέλη μεσοῦντος Μαΐου. Οἱ ἀ-
τρόμητοι Πολυγυρίται ἐπιπεσόντες κατὰ τοῦ διοι-
κητοῦ ἀπέκτειναν τὸν ὑποδιοικητὴν καὶ τοὺς
περὶ αὐτὸν δεκαοκτὼ στρατιώτας. Ὡς σύνθητες δὲ
παρὰ τοῖς Τούρκοις τὸ ἀποσταλὲν τοῦτο σῶμα
ἤρχισεν ἤδη νὰ καταπιέζῃ τρομερὰ τοὺς ἐνταῦθα
καὶ περίξ ὑπηκόους, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐφευγον
διὰ τοῦτο εἰς τὰ ὄρη· ἀλλ' οἱ Πολυγυρίται κιν-
θέντες οἱ μὲν κατὰ τοῦ Τσιριβαση, οἱ δὲ κατὰ τοῦ
Χασᾶν ἀγᾶ καὶ ἀμφοτέρους ἀνδρείως ἀποκρού-
σαντες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Ἡ ἐπὶ τόσῳ αἰσίσις οἰ-
ωνοῖς ἐντεῦθεν ἐκτραχέια ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας
διὰ τοῦτο ἐτι αἰσιώτερα ἐπρομηνούντο τὰ ἀπο-
τελέσματα διὰ λόγους τοὺς ὁποίους προεξέθηκαμεν
ἐπέπρωτο φεῦ! νὰ περιορισθῇ ἐντὸς στενοῦ κύ-
κλου, κατὰ συνέπειαν τοῦ ὁποίου περιορισμοῦ
ἄμεσος καὶ ἀφευκτός ἐπέκειτο ἡ βραδέως μὲν
ἀλλὰ λίαν ἐπισιθητῶς ἐπελθούσα πτώσις της. !!!

Εἶναι πατὴρ τοῦ πολυμφοῦς καὶ ἐναρέτου κ.
Γεωργίου Χρυσίδου ἀντιπροέδρου ἄλλοτε τοῦ Ἐ-
λεγκτικοῦ συνεδρίου, μέλους τῆς ἐπὶ τοῦ Βελ-
λαιίου κληροδοτήματος ἐπιτροπῆς, συντάκτου τοῦ
ἀξιολόγου περιοδικοῦ συγγράμματος « ἡ Ἄθηνᾶ
ἢ Ἀνάλεκτα » καὶ πολλαχῶς ἄλλως τὴν τε πα-
τριδα ἐξυπηρετήσαντος καὶ τὴν Μακεδονικὴν νεο-
λαϊκὴν πατρικῶς προστατεύσαντος, ὅστις ὅμως
νῦν καταβεβλημένος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ γήρατος
καὶ πρὸ πάντων, ὑπὸ τὸ βαρὺ τῆς ψυχῆς του ἄλ-
γος διὰ τὸν ἐσχάτως ἐπισυμβάντα λίαν ἀώρως
ἀλλεπάλληλον σκληρὸν θάνατον ἀμφοτέρων τῶν
φιλιτῶν τέκνων του μακρὰν τῆς πολιτικῆς τύρ-
βης ἄτεκνος, ἀπαρηγόρητος ἐκμετρεῖ τὰς ἡμέρας
αἰτινῶν ὀλίγα τῷ ὑπολείπονται. Ὁ φιλόπονος
αὗτος ἀνὴρ εἶχεν ἀπανθίσει πολὺτιμὸν τινα συλ-
λογὴν λέξεων Μακεδονικῶν καὶ ἰδίως παρὰ τῇ
Καλιδικῇ Χερσονήσῳ ἐν χρήσει οὐσῶν, τὸ χει-
ρόγραφον τῆς ὁποίας μόλις μετὰ πολλὰς παρακλή-
σεις κατορθώσαμεν νὰ λάβωμεν ὅπως μετὰ τῆς
συγκαταθέσεώς του δημοσιεύσωμεν προσεχῶς
διὰ τοῦ ἀνά χειρὸς περιοδικοῦ συγγράμματος.
Λέγομεν μόλις, διότι ἀντιπροέταττεν ἡμῖν τὴν
ἀνάγκην πλείονος ἐπ' αὐτῆς μελέτης, πρᾶγμα, τὸ
ὅποιον ἀπαιτεῖ πνεῦμα ἤρεμον καὶ ὄχι πνεῦμα
ἐπισκιαζόμενον ὑπὸ τῶν ζοφερῶν νεφῶν τῆς θλί-
ψεως, τῆς βαρυθυμίας, ὅποτον τὸ τοῦ ἀπωρφανω-
μένου τέκνων δυστυχούς τούτου πατρὸς. . .

*Αἱ ἐν τῇ αὐτῇ δὲ Χερσονήσῳ ἕτεροι τρεῖς πα-
λαιαὶ πόλεις Ἀκρωθως, Κλεωραὶ καὶ
Θύσσαοι ἀντικατεστάθησαν διὰ τῶν μοιῶν
τῆς ἀγίας Λαύρας, τοῦ Ξηροποτά-
μου καὶ τοῦ Δοχειαρίου ἢ Ζωγράφου. Παράδοσις δ' ὑπάρχει ὅτι τῆς πρώτης
οἱ κάτοικοι ἔζων πλείον τῶν λοιπῶν ἀνθρώ-
πων κατὰ 40 ἕως 50 ἔτη, παράδοσις πολλὴν
ἕως ἔχουσα τὴν ὑπερβολήν.*

Ὁ Ἅγιος Μάμας, κώμη ἐπίσημος, ἀπὸ τῆς
ὁποίας ἐλάμβανε τὴν ὀνομασίαν ὁ Τωρωναϊκὸς ἢ
Τωρωναῖος νῦν Κασσάνδρας ἐπικαλούμενος Κόλ-
πος — Κάβο Μπερλίαι, — πρωτεύουσα τῆς Σιθω-
νίας, ἥς ἐπέκειον ἦτο ἡ Μακρύβερνα νῦν Μολυβό-
πυργος τοῦ νῦν Λόγγου, τὸν ὅποιον ὁ Μελέτιος
παυτίζει πρὸς τὴν Τωρῶνν, πόλιν πρὸς τὴν βο-
ρεῖαν τοῦ Τωρωναίου κόλπου ἄκραν καὶ πρὸς βορ-
ρὰν τῆς Κασσάνδρας κειμένην, ἐξ ἧς κυρίως ὁ-
μῶνυμος ὁ κόλπος ἐπήγαγε καὶ ἣτις λέγει ὅτι
Καστέλλι Ράμπο ἐπὶ τῶν χρόνων του ἐκαλεῖτο.
Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἔκειτο ἄλλοτε ἡ κραταιὰ ἐ-

καίνη Όλυθος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας οἱ δεινοὶ Ὀλυθιακοὶ ἐκαλλίτεγνήθησαν λόγοι ὑπὸ τοῦ ἀμειλίχτου τοῦ Φιλίππου κατηγόρου, καθ' οὗ καὶ οἱ δεινότατοι Φιλίππειοι ἐκείνοι ἐδρόντησαν ἀπὸ τῆς Πηνυκῆς προκαλέσαντες τὴν ἐκρηξίαν φοβεροῦ κεραννοῦ κατὰ τῆς αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος.

6. Τὰ Ὀρμουλιὰ καὶ Συκιὰ, δύο ἕτεροι τῆς Σιθωνίας πόλεις κατέχουσαι τὰς θέσεις τῶν ἀρχαίων Σεριούλης καὶ Σίγγου, ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμεναι. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἀπεσύρθη μέρος τῶν ἐν Βασιλικοῖς ἐνδοξῶς ἠττηθέντων Ἑλλήνων, ἐν ᾧ ἄλλοι κατέφυγαν εἰς τὸν πλησίον Παρθερωνά.

7. Ἡ Παλλήνη, ἢ Φλέγρα καθ' Ἡρόδοτον, εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ — Παλαιοῦ αὐλακος — καὶ Παλληνικοῦ καλουμένου οὐ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Κασσανδρείας· ὁ Στράβων τὴν Ποτίδαιαν θέλει Φλέγραν, τὴν δὲ Παλλήνην ταυτίζει πρὸς τὴν παρὰ Πτολεμαίῳ Παταλλήνην. Μυθολογεῖται δ' ὅτι εἰς τὴν Φλέγραν ταύτην — εἴτε καθ' Ἡρόδοτον εἴτε κατὰ Στράβωνα — ἐγεννήθησαν οἱ Δρακοντόποδες ἐπικαλούμενοι, Βαθυγένειοι καὶ Βαθυχαῖται, οἵτινες πέτρας καὶ δρυὲς πεφυρακτωμένας ἠκόντιζον πρὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ τοὺς ὁποίους διὰ τοῦτο ὁ Ἡρακλῆς τῇ συμπράξει τοῦ Διὸς κατέτρεξε, πρῶτον δὲ τούτων τὸν Ἀλκυονέα, ὅστις πεσὼν εἰς γῆν μᾶλλον ἀνεθάλπετο καὶ καθίστατο ἔτι ἐπιφοδῶτερος. Ἀλλὰ κατὰ συμβουλήν τῆς Ἀθηνᾶς ἐκβαλὼν αὐτὸν ἔξω τῆς Παλλήνης ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς. Πλάττεται πρὸς τούτους μῦθος ὅτι ἐνταῦθα ἦλθεν ἐκ τῆς Θράκης καὶ ὁ ἐξ Αἰγύπτου Πρωτεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ γῆμας τὴν Τορώνην γεννᾷ τὸν Τρωῶλον καὶ τὸν Τηλέγονον, οἵτινες καταπαλαιότες τοὺς ξένους ἐφόνευσαν αὐτούς· ὁ δὲ Πρωτεύς μὴ ὑποφέρων τὴν τοιαύτην ξυνοκτονίαν παρεκάλει τὸν πατέρα του Ποσειδῶνα νὰ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Ποσειδῶν ὑπακούσας τὸν υἱὸν του ἀπεργάζεται σπήλαια, διὰ τῶν ὁποίων ἀδιάδροχον τὸν διεξήγαγε. Διαθίβων πλὴν ἐκεῖθεν ὁ Ἡρακλῆς καὶ καταπολεμήσας αὐτοὺς ἐφόνευσεν. Τοῦτο μαθὼν ὁ πατὴρ αὐτῶν Πρωτεύς δὲν δύναται οὔτε νὰ γελᾷ διὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων του ἄλλ' οὔτε νὰ δακρύσῃ καθὼς ξυνοκτόνων.

8. Ἡ Κασσάνδρα [Κασσανδρεία] πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Παλλήνης. Ἡ πόλις αὕτη κατὰ Στέφανον ἐκαλεῖτο Ποτίδαια, τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια σώζονται παρὰ τῷ Παλαιῷ αὐλακι, ἀνοικοδομηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κασσανδρου, γαμβροῦ τοῦ Φιλίππου, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα. Τοῦτ' αὐτὸ ἐπι-

μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πausανίας ἐν τῷ «Α'» τῶν Ἡλιακῶν» (1) ἡ πόλις αὕτη τῶν Κορινθίων καταπολεμήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τοῦ Πελοπόννησικοῦ πολέμου καὶ κυριευθεῖσα κατοικήθη ὑπ' αὐτῶν. Μετέπειτα δὲ ὁ Φίλιππος πολεμήσας αὐτὴν κατέκτησε καθ' ὃν χρόνον ὁ υἱὸς του Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη.

Ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1824 οἱ ὀπλοφόροι κάτοικοι αὐτῆς γεννησιώτατοι πάντες Ἕλληνες ὑπὸ τὴν ὀπλαρχηγίαν τοῦ ἥρωος Χάψα διέπρυσαν ἐν Βασιλικοῖς, ἔνθα συνεκροτήθη ἀτυχῆς μὲν ἀλλ' ἐνδοξὸς μάχη. Προανεφέρωμεν τὴν τύχην τὴν ὁποίαν ἔλαβε πρὸς τὸ βῆθος τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου ἑστρατοπεδευμένοι Ἐμμανουὴλ ὑπὸ τοῦ Βεύραν πασά νικῆσαντος καὶ διαλύσαντος αὐτὸν, ἀναγκασθέντα ν' ἀποσυρῆ εἰς Κασσανδρείαν. Προσθέτομεν ἐνταῦθα ὅτι τὴν αὐτὴν τύχην ἔλαβον καὶ ἄλλα Ἑλληνικὰ στρατόπεδα, ἀδύνατα ὄντα καὶ κερωρισμένα. Ἡ νίκη αὕτη εἶχεν ἐμψυχώσει τοὺς ἐν Θεσσαλονίᾳ Τούρκους, οἵτινες καὶ ἐξεστράτευσαν παρακολουθούμενοι καὶ ὑπὸ Ἑβραίων λόγωμίους μᾶλλον ἢ ἐπιδείξειως πολλοῦ ἀριθμοῦ κατὰ τοῦ Χάψα. Προχωρήσαντες δ' ἐπὶ τέσσαρας ὥρας μέχρι τῶν Βασιλικῶν συνεπλάκησαν μετὰ τοῦ ἐκεῖ ὑπὸ τὸν Χάψαν ἐκ Κασσανδρείαν καὶ ἄλλων συγκροτουμένου σώματος. Μ' ὅλον ὅτι δὲ μικρὸν, ὡς ἐκ διακοσίων μόνον συγκείμενον τὸ σῶμα αὐτὸ, ὁ ἀνδρεῖος τούτου ἀρχηγὸς ἐπολέμησε διὰ πολλῆς γενναϊότητος καὶ μετὰ σημαντικῆς τῶν Τούρκων ζημίας. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους νικηθὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν πολεμιῶν ἐτρέπη εἰς φυγὴν δυστυχῆ, ἀπολέσαν περὶ τοὺς 60 φονευθέντας καὶ πρὸ πάντων τὸν ἀκαταγώνιστον καὶ ἥρωϊκώτατα πεσόντα Χάψαν. Ἡ κόμη τῶν Βασιλικῶν τότε διηρπάγη καὶ ἐφυρπολήθη. Ἐκ δὲ τῶν κατοικῶν αὐτῆς οἱ μὲν κατεσφάγησαν, οἱ δὲ ἐξηνδραποδίσθησαν. Ἐτέρα μετὰ τινὰς ἡμέρας καὶ ἐπίσης ἀτυχῆς συμπλοκὴ λαβοῦσα χώραν κατὰ τὴν Γαλατσίταν δύωρον τῶν Βασιλικῶν ἀπέχουσαν ἀνατολικῶς τὰ αὐτὰ δυστυχῶς ἐπήνεγκεν ἀποτελέσματα. Ἐνεκα δὲ τῶν δυστυχημάτων τούτων ἀπεσύρθησαν περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς Χερσονήσους οἱ μὲν εἰς τὴν τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, οἱ δὲ εἰς τὴν τοῦ Ἄθω καὶ ἄλλοι ὡς

(1) Ποτιδαία καὶ δις μὲν ἐπέλαθεν ἀναστάτους ἐκ τῆς σφετέρης ὑπὸ Φιλίππου γενέσθαι τοῦ Ἀμύντου καὶ πρότερον ἔτι ὑπὸ Ἀθηναίων. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Κασσανδρος κατήγαγε μὲν Ποτιδαίαν ἐπὶ τὰ οἴκισια, ὄνομα οὗτο ἀρχαίων τῇ πόλει, Κασσανδρεία δ' ἀπὸ τοῦ Οἰκιστοῦ.

εἰρηται εἰς τὸν Παρθερωνά καὶ τὴν Σκιώνην (Συκιάν) τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου. Ἡ Κασσάνδρα τέλος κατεστράφη καὶ αὕτη, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἄλλοι μὲν κατεσφάγησαν, ἄλλοι δὲ ὡς ἀνδράποδα εἰς τὰς Τουρκικὰς ἐπωλήθησαν ἀγορᾶς.

Ἡ Κασσάνδρα σήμερον κεῖται νοτιώτερον τῆς Ἀργαίας κατέχουσα τὸ δρόμυμον ἀκρωτήριον τῆς Παλλήνης καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 700 οἰκεγενειῶν Ἑλληνικῶν.

9. Τὰ Βασιλικὰ, κείμενα ἐν πεδιάδι, ἐν ᾗ ἐλισσόμενος ὁ ῥίαξ τῆς Γαλατσίτης ἐκχέεται, εἶναι κόμη, ἐν ᾗ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 συνεκροτήθη ἡ β'. περιώνυμος ἐκείνη μάχη, καθ' ἣν τελείως κατεστράφη ὁ Τουρκικὸς στρατὸς φονευθέντος καὶ τοῦ Μαμηῆ πασά. Σήμερον μόλις περιέχει 200 οἰκογενεῖας Ἑλληνικὰς.

10. Ἡ Γαλατσίτα πολίχνιον μὲ 500 περίπου οἰκογενεῖας. Ἐνταῦθα συνεκροτήθη μετὰ τὴν ἐν Βασιλικοῖς πρώτην μάχην καὶ ἑτέρα, οὐχὶ εὐπεριφρόνητος ὡς προανεφέρωμεν (1). Ἦτο ὄμορουν χωρίον ἄλλοτε μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀνήκον εἰς τὴν Μυγδονίαν, τῆς ὁποίας ἡ Θεσσαλονίκη ἀπέτελει μέρος. (**)

Ὁ Ἀθως ἢ τὸ Ἄγιον Ὄρος εἶναι τὸ διασημότερον τῆς Μακεδονίας ὄρος καὶ ὑψηλότερον ἐκτεθὸν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μεταξὺ τοῦ Στρυμονικοῦ καὶ τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου ἐν τῇ Χαλκιδικῇ χώρα καὶ ἐνούμερον μετὰ ταύτης δι' Ἰσθμοῦ 12 σταδίων τὸ πλάτος. Ἡ περίμετρος τοῦ Ἄθω λέγεται περὶ τὰ 160 μίλια. Ἐν τούτῳ ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Φωκά (964 μ. Χ.) ἤρχισαν νὰ οἰκοδομῶνται τὰ νῦν ὑπάρχοντα Μοναστήρια καὶ Κελλία. Ἡ σκιὰ τοῦ ὄρους κατὰ Πλίνιον προήκει μέχρι τῆς Ἀθήνου εἰς ἀπόστασιν 87 καὶ ἐπέκειτα μιλίων ἀπὸ τούτου κειμένης.

Ἐὰν ὁ Ἄθως μετεποιεῖτο εἰς ὀλόσωμον γιγαντώδη Ἀλέξανδρον ἐν τῇ μιᾷ μὲν χειρὶ μν-

(1) Ὁρ. Ἱστορ. Φιλήμων.

(**) Ἡ Χαλκιδικὴ Χερσονήσος ἤλιου φαινότερον καταραίνεται ὅτι κατοικεῖται ὑπὸ γρησιωτάτων Ἑλλήνων. Βουλγάροι εἰς δὲν ὑπάρχει. Νομίζομεν δὲ περὶ τὸν νὰ ἐνδοατρίψωμεν εἰς ἀποδείξιν ἀξιωματος, ἀκαποδείκτου κατὰ τοὺς Μαθηματικὸς ὄντος. Ἄλλ' ἴσως τὰ λοιπὰ δύο τεμάχια ἀποδειχθῶν Βουλγαρικὰ καὶ τότε καταντῶμεν εἰς τὰ ἴσα καὶ τότε (;) ἴσως δικαιολογηταί καὶ τῶν Σλάβων αἱ ἀπαιτήσεις ὅταν δικαιολογηθῶν τῶν Βουλγάρων ὁ διίσχυρισμός. Ἄς ἔχουσι λοιπὸν ὑπομονὴν οἱ κριταὶ ἀναγκῶσαι νὰ μᾶς ἀκολουθήσωσιν καὶ εἰς τὰ μεσογειότερα.

ρίανδρον κρατοῦντα πόλιν, ἐν δὲ τῇ ἐτέρῳ ποταμῶν διαβαίροντα καὶ ἐκχέομενον εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ πρότασιν τοῦ ἀρχιεπίσκοπος Δεινοκράτους ἢ Σησιειράτους, τὴν ὁποίαν ὁμοῦ ὁ υἱὸς ἐκεῖνος τοῦ Ἀμμωνος Διὸς εἴτε διὰ μετριοφροσύνην εἴτε δι' ἄλλον λόγον ἀπειποιήθη, σήμερον ὅπως οἱ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς κλίνουσι γόνυ ἐνώπιον τοῦ μεγάλου καταρράκτου Νιαγάρα, τὸ μεγαλύτερον σεβόμενοι τῆς φύσεως, οὕτω ἀπαίδευτοι καὶ πεπαιδευμένοι, ἀπολιτιστοὶ καὶ πεπολιτισμένοι ἤθελον γορατίσει ἐνώπιον τοῦ κολοσσαίου ἀνδριάντος, θαυμάζοντες τὴν Ἑλλ. μεγαλοφυΐαν καὶ σεβόμενοι, τὸν θεῖον ἐν παντὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει ἄνδρα (+), τὴν πατριδα τοῦ ὁποίου ἡ χριστιανὴ καὶ περρωτισμένη Ἑθρόπη τόσῳ ἀυστόλως ἐκμυκτηρίζει ἐν ᾧ καὶ τὸν Χριστιανισμόν τῆς καὶ τὸν πολιτισμόν τῆς καὶ ἴσως ἴσως καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίαν τῆς εἰς τὸν Ἑλληνα Ἀλέξανδρον ὀφείλει καὶ οὐχὶ εἰς τὸν σκηνητήν τῆς Κασπίας, τοῦ ὁποίου ὄμοσον ἐν τῇ Χριστιανισμῶν τῆς ὄντως καὶ τῷ πολιτισμῶ τῆς τὴν ἀκραϊότητα καὶ ὅστις ἐὰν μὴ τὸ τέκνον ἐκεῖνο τῆς Μακεδονίας ἀντέλλεν ἴσως ἴσως καὶ αὐτὴν τὴν Ἑθρόπην ἤθελεν ἔχει κατακεκτημένην καὶ ἐκτουρκισμένην σήμερον. Ἰδοὺ ὁ ἀληθινὸς προορισμὸς τῆς ἀνθρώπιότητος, τὸν ὁποῖον ἀνευθριάστως οἱ Φράγκοι νάνοι μονάρχαι κυχῶνται ὅτι ἐνόησαν! Ὁ ἀνδρεῖος, καί. ὁ ἀνδρεῖος ἐκεῖνος ἤθελε τοῖς ὑπερθυμίσαι ἀρὰ πᾶσαν στιγμήν τὸν ἀκριβοδικαίον ἐκεῖνον τοῦ κόσμου κατὰ τῆς καὶ ἤθελε τοῖς διδάξει σήμερον τί ἐστι πολιτισμὸς ὅπως ὁ προορισμὸς πρέπει νὰ ῥηθῆ τῆς ἀνθρώπιότητος, πῶς οἱ σημερινοὶ ἰσχυροὶ μονάρχαι τῆς Ἑθρόπης ὀφείλουσι νὰ ῥυθμίζωσι τὰ βήματά τω ἀπέναντι τοῦ δικαίου τῶν ἀνδράτων καὶ καταπιεζομένων δυστυχῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς! . . .

Γ'. Πρὸς Δυσμᾶς τοῦ Ἀξιοῦ.

1. Τὸ Κίτρον (Κίτρος) ἢ πάλαι Πύδνα εἶναι σήμερον κομόπολις οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλιέκμωνος κειμένη καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένη. Τὴν πάλαι ταύτην πόλιν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀρχελάκος εἶχε κατακτήσει μετόπισεν ἀπὸ τοῦ παραλίου αὐτῆς μέρους 20 στάδια μακρὰν κατὰ τὴν μαρτυρίαν Διοδ. τοῦ Σικελιώτου· εἶναι δὲ περὶ φημος διὰ τὴν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν καὶ μεγαλοφυΐαν, τὴν ὁποίαν ἐδείξε κατὰ τοῦ Κασσανδρου,

(1) Ἰδ. Λόγ. Ἀσωπ. περὶ Ἀλεξ.

κάθοδον μέρος, δηλαδή εις μίαν στοάν απέχουσιν εννέα μίλια από τῆς εἰσόδου τοῦ Μαυρωταίου σηλαίου.

— Ἡ στιγμή εκείνη, εἶπον ἐγὼ διακόψας τὸν διηγούμενον, ἦτο στιγμή παλμῶν.

— Ἐπεθύμουν πολὺ νὰ παρευρισκόμην ἐκεῖ, εἶπεν ὁ ταγματάρχης, ἂν ὄχι πρὸς ἄλλον σκοπὸν, τοῦλάχιστον ἵνα ἴδω τὸν ἀτρόμητον ἐκείνον νέον. Ἰππρέτησα εἰς τὸν στρατὸν, εἶδον ἄνδρας ἐν γενναίοις γενναίους, ἀλλὰ καὶ οὗτοι, ὡς ἄνθρωποι, εἶχον στιγμὰς ἀδυναμίας· αὐτὸς ὁ νέος ἂν ὅσα περὶ ἑαυτοῦ εἶπεν ἔχονται ἀληθείας εἶναι φαινόμενον μοναδικόν.

— Ἐντὸς ὀλίγου θὰ πεισθῆτε ὅτι δὲν ἐψεύδετο, ὑπέλαβεν ὁ ξένος. Ἀφοῦ ἔφερον τὸ σχοινίον, οἱ παρεστῶτες ἐνόμισαν καλὸν νὰ ὑποδείξωσι καὶ τελευταῖον εἰς τὸν νέον τοὺς τε γνωστούς καὶ ἀγνώστους κινδύνους τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Εἶπτε εἰς καιρὸν, εἶπον αὐτῷ, ν' ἀποσύρῃτε τὴν ὑπόσχεσίν σας, ἐὰν αἰσθάνησθε κακὴν τινα προκατάληψιν.

— Οὐδεμίαν αἰσθάνομαι συγκίνησιν, ἀπεκρίθη ὁ νέος παροργισθείς. Σὰς λέγω δ' ὡς ἐκ περισσοῦ, ὅτι καὶ ἐὰν ἤξευρον ὅτι τὸ Μηλστρώμον εἶναι αὐτὴ ἡ κόλασις κατοικουμένη ὑπὸ ὄλων τῶν κακουργωτέρων ψυχῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ σατανᾶ, περιστοιχιζομένου ὑπ' ὄλου τοῦ κερασπόρου ἐπιτελείου του, πάλιν δὲν θὰ ὠπισθοχώρουν, ἀφοῦ ἄπαξ ἀπεφάσισα νὰ κατέλθω ἐντὸς αὐτοῦ. Πείθεσθε λοιπὸν τώρα, ἢ εἰσέτι ἀμφιβάλλετε;

Οἱ περισσῶτες ἀναγκάσασαν πρὸς ταῦτα· εἰς μόνος διετήρησε τὸ ἦθος σοβαρὸν, ὁ ἰατρὸς Βράϊτ, ὅστις ἠτένεσε τὸν νέον μετὰ θαυμασμοῦ κατέψηλάφισε τὰς ἑξοχὰς τοῦ κρανίου του.

Μετὰ ταῦτα προσεδέσαντες εἰς τὴν ἄκραν τοῦ σχοινίου βράδην λίθον κτεβεῖσασαν αὐτὸν μέχρι τοῦ βυθοῦ, ἐργασίαι εἰς ἣν ἐδαπανήθη οὐκ ὀλίγος χρόνος· ἐπροσπάθησαν δὲ ὥστε νὰ προσκρούσῃσι τὸν λίθον μετ' ὅσης πλείονος δυνάμεως εἰς τὰς ἑσω πλευρὰς τοῦ βαράθρου, ἵνα ἀποσπάσῃσι τοὺς ἐτοιμορρόπους βράχους, τῶν ὁποίων ἡ ἐνδεχομένη πτώσις ἐδόνατο νὰ πλήγῃ τὸν καταβαίνοντα. Οἱ βράχοι οὗτοι καταπίπτοντες εἰς τὸν πυθμένα ἐπροξένησαν πύργον τοσοῦτον, ὥστε ὅλοι ἡμεῖς ἐφορικιάσαμεν, ὁ δὲ ἰατρὸς καὶ πάλιν προσῆλθε τὸ ὄζυ αὐτοῦ βλέμμα ἐπὶ τοῦ νέου. Ἀλλ' ἐκείνος διέμενεν ἀπαθέστατος, καὶ ἀφοῦ προσφύλαξε τὴν κεφαλήν διὰ τῆς σαρκίμου κατὰ τῶν πατρῶν αἰτινας ἐνδεχόμενον ἦτο ν' ἀποσπασθῶσιν ἄνωθεν

αὐτοῦ, καὶ ἔλαβεν εἰς χεῖρας ἀνημμένον φανόν, ἐζώσθη περὶ τὴν ὀσφὸν τὸ ἄκρον τοῦ σχοινίου καὶ ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς καθόδου. Ἄν δὲ καὶ αὕτη ἐξετελέσθη μετὰ πάσης προφυλάξεως, οὐχ ἦττον ρήγματα βράχων καὶ τμήματα γῆς ἐπιπτον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀλλ' ἄνευ τινος ἀπευκαταίου.

Εἰς βάθος τριάκοντα ποδῶν ὁ παρατηρητὴς παρατήρησας ὑπόγειον πλαγίαν στοάν ἔστη καὶ ἔλαβε τινὰς σημειώσεις, τὸ αὐτὸ δ' ἐπραξεν ὅτε ἐφθασεν εἰς βάθος ἑκατὸν ποδῶν, παρατήρησας πηγὴν ὕδατος καταρρέουσιν μετ' ἀπαισίου κρότου ἀπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ βόθρου. Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ὁ φανὸς κατήντησεν αὐτῷ ἄχρηστος· ἐνεκα τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος εἰς ψιλὴν βροχίην. Ὁ ἀπὸ ἔλειψεν, ἀλλ' ὁμοίως ὁ ἀτρόμητος ἐκείνος νέος καὶ τοὶ καταβρεχόμενοι καὶ μετὰ δυσκολίας ἀναπνέων, ἐξηκολούθει τὴν καθόδον καὶ εἶχε φθάσει εἰς βάθος ἑκατὸν πενήτηκοντα ποδῶν, ὅτε αἰφνης ἤκούσθη ὑπόκωφος δοῦπος. Τὸ σχοινίον ἐκρατήθη, ἀλλ' ὁ νεανίας ἐσήμανε νὰ ἐξακολουθήσῃσι τὴν καθόδον.

Ὁ δοῦπος προῆλθεν ἐκ πτώσεως καμμεγίστου βράχου, ὅστις εὐτυχῶς ἐπλήρωσε μόνον τὸν τολμητίαν.

— Ὅποια γενναιότης! εἶπον ἐγὼ.

— Φρονῶ μετὰ πεποιθήσεως, παρετήρησεν ὁ Ἀρθούρος, ὅτι ἐὰν ὁ νέος οὗτος ὠρίμως ἐσκέπτετο περὶ τῶν κινδύνων τῆς παρατόλμου καθόδου του οὐδέποτε θὰ ἐπεχειροῖ αὐτήν.

— Ἴσως μάλιστα θὰ τὴν ἐπεχειροῖ μετὰ περισσότερο ἐνθουσιασμοῦ, ἀντεῖπεν ὁ ταγματάρχης, διότι οἱ κίνδυνοι ἐπὶ τῶν μεγάλων ψυχῶν ἐπινεργοῦσιν ὡς ὁ μαγνήτης, ἐλκύνουσι δηλαδή αὐτούς.

— Ὅπως ἂν ἔχη, ὑπέλαβεν ὁ διηγούμενος, μόνη καὶ κατ' ἐξαιρέσιν ἡ ἀτρόμητος ψυχὴ τοῦ νέου ἐκείνου ἦτο ἱκανὴ νὰ μὴ δειλιάσῃ ἀπέναντι τοσοῦτων κινδύνων. Ἐντούτοις ἀφοῦ κατήλθεν ἐπὶ τινὰς ἐπιπέδους παροτήρησεν ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἠλλάξε διεύθυνσιν καὶ κατέπιπτε σωρηδὸν καὶ μετὰ πατάγου παραλλήλως αὐτοῦ ὄθεν σπογγίσας τὰς ὕλους τοῦ φανοῦ διέκρινεν ἀρκούντως τὰ περὶ αὐτόν.

Ἐπειδὴ ὁμοίως τὸ σχοινίον ἐξηκολούθει κατερχόμενον ὁ δὲ νέος δὲν ἐκινεῖτο παντάπασιν, διέταξεν ὁ ἰατρὸς νὰ σταματήσῃσιν ἵνα βεβαιωθῶσιν ἐὰν ἔζη ἢ ἂν ἐλειποθύμησεν.

Ἐξετέλεσαν λοιπὸν τὴν διαταγὴν τοῦ ἰατροῦ καὶ ἤρχισαν ν' ἀνέλκωσι μετὰ ζέσεως τὸ σῶμα

τοῦ ὑποτιθεμένου νεκροῦ, ἀλλ' ἐκείνος ἐννοήσας, φαίνεται, τὰ συμβαίνοντα ἐσήμανεν ἀμέσως καὶ ἐπανειλημμένως, ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν καθόδον.

Ἡ ἰαχὴ χερμάσουτος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ χαλκὰ τῶν περιστατών. Οἱ κρατοῦντες τὸ σχοινίον ὑπῆκουσαν καὶ οὕτως ὁ παρατηρητὴς ἐφθασε μέχρι τοῦ βυθοῦ, διατρέξας ἐντὸς τῶν σπλάγγων τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τοῦ ὕδατος, τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ τῶν καταπιπτόντων ἄνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ λίθων διαστήματα ἑκατὸν ἐννεήκοντα ἐννέα ποδῶν. Ὁ ἄλλος οὗτος ὑποχθόνιος Κολόμβος εὔρεν οὕτως, ὅτι ὁ πυθμὴν τοῦ Μηλστρώμου εἶναι κυκλοτερὴς ἔχων διάμετρον ὅσον δεκακτοῦ πόδας· εἰσῆαξε δὲ ἐκεῖθεν λαμπρότατον πυρίτην μέλανα καὶ τεμάχια σταλακτίτου λευκοτάτου ὡς ὁ κρύσταλλος.

Ἀφοῦ δ' ἐσκόπησε πάντα ταῦτα ἐσήμανε νὰ τὰ ἀνέλκωσι μέχρι τινος, ἐπιθυμῶν νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ἀνωτέρους σταθὰς. Ἰσως νομίματ' ἄτιένως ἐδῶ παρήλθον οἱ σπουδαῖοι κίνδυνοι ἀλλ' ὁμοίως ἀπατάσθε.

— Μὴ τοι ἐνέτυχεν ἐντὸς τῆς ὑπαγείου σταθῆς θηρίον τι ἀγνωστόν; ἠρώτησεν ὁ Ἀρθούρος.

— Ἄλλο τι παρὰ θηρίον, πολλῶν προμερώτερον. Φθὰς δηλαδή εἰς τὴν στοάν καὶ θέλων νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἔνδον αὐτῆς ἀνέτως, ἀπεζώσθη τὸ σχοινίον καὶ μόνον τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἔλαβεν εἰς χεῖρας· ἀλλ' ἐνῶ ἐπήδα χάσμα τι διέφυγε τὸ σχοινίον ἀπὸ τῶν χειρῶν του. Φαντάσθητε εἰς οἶαν θέσιν εὔρηθ' ἡ πὰς ἄλλος θὰ ἀπέθνησκε βεβαίως ἐκ φόβου διότι ἐὰν δὲν κατόρθωνε ν' ἀναλάβῃ τὴν διαφυγοῦσαν ἄκραν τοῦ σχοινίου, ὁ θάνατος ἦτο ἀναπόφευκτος καὶ ὀδυνηρὸς ἕνεκα τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης. Ἀλλ' αὐτὸς, χωρὶς διόλου νὰ παραχθῇ ἐξήτασε τὰ περὶ αὐτὸν ἀκριβῶς καὶ ἀφοῦ καταμέτρησε τὴν ἀπόστασιν, εἶδεν ὅτι ἐὰν ἔθετε τὸν πόδα ἐπὶ λίθου ἐπικεμένου τῆς ἀβύσσου, ἐδόνατο ἀνατείων τὴν χεῖρα νὰ συλλάβῃ τὴν ἄκραν τοῦ σχοινίου· ὁ λίθος ὁμοίως ἐκείνος ἦτο ἄρα γε ἀρκετὰ στερεὰ προσηρμοσμένος ἐν τῇ γῇ ὥστε ν' ἀνθίσῃ εἰς τὰ βάρη τοῦ σώματός του· τίς οἶδε; Ἐπρασσε νὰ στηριχθῇ ἐπ' αὐτοῦ διὰ νὰ τὸ μάθῃ δὲν ἐδίστασεν ὁμοίως ἀλλ' ἐπέθηκε τὸν πόδα καὶ περιέμενεν ἂν θὰ πέσῃ ἢ ὄχι· ἀλλ' εὐτυχῶς ἦτο στερεὸς καὶ μόνον τμήματα γῆς ἀπεσπασθησκον πέριξ αὐτοῦ. Τότε ἀνέτεινε τὴν χεῖρα... ἀλλ', ὡς τῆς αὐτυχίας! τῆς χειρὸς τὸ μήκος δὲν ἐξῆρκει πρὸς σύλληψιν τοῦ σχοινίου. Ἀνέβλεψε κύκλω

αὐτοῦ καὶ μὴ ἴδων οὐδὲν πρὸς σωτηρίαν μέσον ἐπέσθη πλέον ἐντελῶς ὅτι πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο. Ἀλλ' ὁ θεὸς προστατεύει τοὺς μεγαλοψύχους ἄνδρας. Τῷ ἐπήλθε μία τις ἐμπνευσίς σωτήριος, ἔλαβε τὸν φανὸν καὶ διὰ τῶν ὀδόντων μετασχηματίσας τὸν κρίκον αὐτοῦ εἰς ἀγκυστρον, καὶ ἀντιλαβίδος τὸν φανὸν μεταχειρισθείς, συνέλαβεν εὐκολώτατα τὴν ἄκραν τοῦ σχοινίου καὶ ἐλκύσας μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς σταθῆς προσήρτησεν αὐτὴν ἀσφαλῶς ἐφ' ἐνὸς βράχου.

Μετὰ ταῦτα εἰσέδωσα πάλιν εἰς τοὺς ὑπαγείους θόλους καὶ προέβη τοσοῦτον, ὥστε ἀναλυθείτης τῆς λαμπάδος τοῦ φανοῦ ὀλίγου δεῖν ἔμενε διὰ παντὸς ἐν μέσῳ τοῦ βαθυτάτου σκότους εἰς τὸν ἀδέξεθρον ἐκείνον λαβύρινθον. Τέλος πάντων τὸν ἀνείλκυσα μετὰ πολλοὺς ἄλλους κινδύνους, διότι ἐνῶ ἀπέχετο τοῦ στομίου ἐννεήκοντα πόδας τὸ σχοινίον ἕνεκα τῆς ἰσχυρᾶς προσταθείης ἐπὶ τῆς σανίδος ἀνεφλέχθη καὶ ὕδωρ πρόχειρον δὲν ὑπῆρχεν. Εὐτυχῶς εἰς τὸν παρεστώτων εἶχε μετ' ἑαυτοῦ φιάλην περιέχουσαν ὀλίγον ὕδωρ μετὰ ξακῆς ἀνάμικτον, τὸ ἔχυσε λοιπὸν ἐπὶ τοῦ ἀναφλεχθέντος σχοινίου, καὶ οὕτως ὁ ταλμηρὸς νέος εἶδεν ἐπὶ τέλους τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀπαθῆς, ἀτάραχος ὡς ἐξ ἀρχῆς. Ἐζήτησαν τότε τὸν ἰατρὸν Βράϊτ καὶ τὸν εὔρον λειποθυμοῦντα!

— Τοιαύτη εἶναι, εἶπε περαίνων τὸν λόγον τοῦ διηγούμενου, ἡ πιστὴ περιγραφή τῆς ἐν τῷ Μηλστρώμῳ καθόδου τοῦ νέου ἀμερικανοῦ, ὅστις ἐχάραξε τὸ ὄνομά του ἐπὶ βράχου ἐντὸς τοῦ βαθυτέρου μέρους τοῦ πυθμένο, τὸν ὅποιον οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ εἶδεν οὐδὲ θὰ ἴδῃ, νομίζω.

— Ἄ! εἶπεν ὁ ταγματάρχης χαμηλῆ τῆ φωνῇ καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς με τὸν μόνον ἱκανὸν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ἐνοικίαν τῶν λόγων του, μέχρι τοῦδε ἐνόμιζον ὅτι εἶναι ἔργον γενναιότητος ἢ αὐτοχειρία, ἀλλὰ σήμερον βλέπω ὅτι πολὺ μεγαλότερα ἀνδρία ἀπαιτεῖται εἰς ἄλλας περιστάσεις ἐπικινδύνους.

ΚΕΦ. Ι.

Ὁ χρόνος παρέρχεται καὶ μάλιστα ἐν ὥρα καύσωνος ταχύτερον καὶ τῶν βρυμάτων τοῦ Νιαγάρα, τοῦ ὁποίου οἱ ὕδατινοι ὄγκοι δεσφίζουσι καὶ τὴν ἀτμοσφαιραν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Οὕτω διπνύσαμεν τὸ τέλος τοῦ θέρους καὶ ἐλόκληρον τὸ φθινόπωρον βυκακζιλόμενοι ἡδέως ὑπὸ τοῦ μονοτόνου ἀλλὰ ποιητικοῦ φλοίσβου τοῦ τεραστίου καταράκτου. Τὸ δὲ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐχρησιμαποίησα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς εἰκόνος τοῦ

σίρ Ιακώβου τὸν ὁποῖον ἐζωγράφησα τώρα ἄνευ φόβου, αὐδὲ ἐλέγχων. Ὁ δὲ Ἄρθουρος δὲν ἔπαυσε σκεπτόμενος μετὰ ζήλου ὄντως ἥρωϊκοῦ περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέσων πρὸς σύλληψιν τοῦ πρώην συνεταίρου του.

Τοῦ χειμῶνος ἡ δριμύτης ἐγένετο ἡμέρα τῆς ἡμέρας μᾶλλον ἐπαισθητῆ, καὶ ἤρχισα, μὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ μὴ ἀρέσκωμαι πολὺ εἰς τὴν θέαν τῶν φυσικῶν καλλονῶν τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ ταγματάρχης ἐλάβεν ἐξ Ἀγγλίας ἐπιστολὴν παρὰ τῆς ἀνεψιάς του ὠραίας νεάνιδος, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης διηγήσεως, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ σίρ Ἰακώβος ὑπερηγάπα ὡς ἴδιαν αὐτοῦ θυγατέρα.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ταγματάρχης ἐφάνη σύννους καὶ δις ἢ τρίς τὸν κατέλαβον ἀναγινώσκοντα ἐπανειλημμένως τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀνεψιάς του τὴν δ' ἐπαύριον μοι εἶπε,

— Κύριε Μπονώ, εἶσθε ἀξιοτίμος νέος, προικισμένος μὲ προτερήματα καὶ μοῦ ἐσώσατε καὶ τὴν ζωὴν.

— Ἄς ἀφήσωμεν, παρακαλῶ, ταγματάρχα, αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν, ἀπεκρίθη.

— Ἀπ' ἐναντίας ἐπιθυμῶ νὰ ἐμμείνω εἰς αὐτὴν.

— Ἄν ἐχητε τοιαύτην ἀπόφασιν, δὲν λέγω ὄχι, ἀς ὁμιλήσωμεν ὅσα θέλετε.

— Κύριε Μάρκελλε, μίαν ἀπλὴν ἐρώτησιν θὰ σὰς ἀποτείνω· μήπως ἀποστρέφεσθε τὸν γάμον;

— Διόλου δὲν τὸν ἀποστρέφομαι καὶ μάλιστα εἴαν ἡ μελλοντοφροσῆς ἦρθεκεν εἰς ἐμὲ καὶ ἐγὼ δὲν ἀπήρθεσκον εἰς αὐτήν, εἶχε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκτὸς τῆς νοσημοσύνης καὶ τῆς καλλονῆς, ἧτις δὲν παραβιάζει τὴν ἀξίαν μιᾶς καλῆς οἰκοκυρᾶς, εἴαν, λέγω, εἶχε καὶ περιουσίαν, πράγμα τὸ ὁποῖον φέρει τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν εὐπραγίαν ἐντὸς τοῦ συνοικεσίου... Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ ἐρώτησις αὕτη, ταγματάρχα;

— Χάρειν ἀπλῆς περιεργείας ἐρωτῶ, ἀπάντησε χαδεύων τὸν πώγωνα καὶ ἐπιδεικνύων ἀδιαφορίαν, διὰ νὰ γνωρίσω τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου γνώμιν σας.

Μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὁμιλίας ταύτης, τῆς τότε κατ' ἐμὲ ἀσημάντου, ὁ σίρ Ἰακώβος μοι ἐδήλωσεν ὅτι ἐπερατώθη ἡ ἐν Ἀμερικῇ ἐκδρομὴ ἡμῶν καὶ μοι ἐπρότεινε νὰ τὸν συνοδεύσω μέχρις Ἀγγλίας.

Ἐμοῦ δὲ παραδεχθέντος τὴν πρότασιν, ἀπῆλθον εἰς Νεοβόρακον, ὅθεν ἐμέλλομεν νὰ ἀποπλεύ-

σωμεν τελειωτικῶς. Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἡγεμόνα πόλιν ἀκριβῶς καθ' ἣν ἡμέραν ἡ Καρολίνα ἔδωκε πρῶτῃ τὸ σύνθημα τοῦ ἀμερικανικοῦ διαμελισμοῦ, (20 δεκεμβρίου 1860), δηλαδή τὸ σύνθημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μετὰξὺ Βορείων καὶ Νοτίων Ἀμερικανῶν. Ὁ πόλεμος οὗτος ἀρξάμενος ἄνευ προηγουμένης τινος παρασκευῆς, ἄνευ τακτικοῦ στρατοῦ, ἢ ναυτικῆς δυνάμεως κατηρητισμένης, προσδοκᾶτο ἴσως μηδαμινός, καὶ ὅμως μετ' ἐκπλήξεως καὶ λύπης εἶδεν ἡ οἰκουμένη τὸν πόλεμον ἐκεῖνον μετατραπέντα εἰς ἀγῶνα γιγάντιον καὶ μοναδικὸν πιθανὸν εἰς τὰ χρονικά τῆς ἱστορίας. Τὸ θέαμα λαοῦ μεγάλου, οἷος ὁ ἀμερικανικός, ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ ἦτο, ὡς εἶδος, ἄξιον νὰ κινήσῃ τὴν περιέργειαν παντὸς στρατιωτικοῦ, ὅθεν καὶ ὁ ταγματάρχης ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τίνι τρόπῳ θὰ χειροτονηθῶσιν ἐκ τοῦ προχείρου πολέμισται ἐθελονταί, καὶ ἐν γένει πῶς θὰ ἐξοπλισθῇ ὁ τόπος οὗτος, τοῦ ὁποίου ἕως τότε ἡ ἰσχὺς ἐπακριβῶς συνίστατο εἰς ὀλοσχερῇ ἔλλειψιν πεζικῆς ἢ ναυτικῆς δυνάμεως. Διεισιναμεν λοιπὸν ἐν Νεοβοράκῳ εἰρηνικοὶ θεαταὶ τῆς αἰματηρᾶς ταύτης τραγωδίας, ἧς ἡ λύσις ἀγνώστος μέχρις σήμερον μένει (1).

Οἱ πρῶτοι ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως παρουσιασθέντες ἐθελονταὶ ἠθέλησαν νὰ σχηματίσωσι τάγματα ζουάβων, κατὰ μίμησιν τῶν Γαλλικῶν· ἐνοεῖται δὲ ὅτι τὴν εὐκαιρίαν ταύτην δὲν παρέβλεψαν οἱ ἀμερικανοὶ πυροσβέσταί, φλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐπιδειξῶσι τρανότερον τὴν ἐνεργητικότητά των. Κατηρτίσθησαν λοιπὸν τάγματα ζουάβων πυροσβεστικά, γερμανικά, συγκροτούμενα καθαρῶς ὑπὸ γερμανῶν, καθαδικὰ ἐκ Καναδῶν, καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς, καὶ ἐν τέλει τάγματα ζουάβων ἐθνικά. Συνέστη πρὸς τούτοις τὸ Λαφαγιτικὸν σῶμα, συγκροτούμενον ἐκ Γάλλων, καὶ τὸ Γαριβαλδιῶν, ἐξ Ἴταλῶν.

Οἱ Ἀμερικανοὶ οἷτινες εἶναι καθ' ὑπερβολὴν θεικώται τοῦ συστήματος τῶν σωματείων ἐσημάτισαν πολλὰ ἰδιαιτέρα σωματεῖα, ἔχοντα μικρὰς διαφορετικὰς σημαίας· τὸ σωματεῖον τῶν φοιτητῶν, τὸ σωματεῖον τῶν λεπτοεργῶν, τὸ σωματεῖον τῶν ὑποδηματοποιῶν, τὸ σωματεῖον τῶν κουρέων, τὸ σωματεῖον τῶν ἀγάμων, τὸ σωματεῖον τῶν οἰκογενειάρχων, καὶ ἕτην ἰππικῶν συνισταμένην ἐκ κυνηγῶν ἐξησχημένων ἰδίως εἰς

(1) Ταῦτα ἐγράφησαν πολὺ πρὸ τῆς εὐτυχῆς λύσεως τοῦ ἀμερικανικοῦ πολέμου, ὅστις ἐπεσφράγησεν διὰ μαρτυρικοῦ αἵματος τὸ δικαίωμα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας (Σ. Μιταφρ.)

τὴν θήραν τοῦ λαγῶσ, τῆς ἀλώπεκος, καὶ τοῦ βουβάλου· ἀλλὰ τὸ περιεργότερον πάντων τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων τῶν ἐθελοντῶν εἶναι ἀδιαφιλονεικῆτως τὸ 41^{ον} τοῦ Νεοβορακίνοῦ στρατοῦ συγκροτηθὲν ὑπὸ χιλίων πεντακοσίων... μουσικῶν στρατολογηθέντων ἐκ τῶν θεάτρων καὶ ἄλλων μουσικῶν ἐταίριων τοῦ τόπου· οἰνοχόος (cantiniere) τοιοῦτου μουσικοῦ τάγματος ἔπρεπε νὰ ἦναι γυνὴ ὑψίφωνος, καὶ τῶντι προσεφέρθη ἓν ἀναδεχθῆ τὰ καθήκοντα τῆς οἰνοχόου μιά τις βαρύνφωνος σύζυγος ἐνὸς ὑψίφωνου.

Πανταχόθεν οἱ ἐθελονταὶ ἔδραμον πρὸς ἄμυναν τῆς ἀπειλουμένης πολιτείας· ἄνδρες καὶ χρήματα συνέρρευαν ἄφθον· ἀλλ' ἔλειψαν τὰ ὄπλα. Τότε οἱ Yankees τῶν ὁποίων τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα εἶναι ἀκάματον, ἐπεδόθησαν πρὸς ἀνεύρεσιν καταστρεπτικῆς τινος μηχανῆς δυναμένης ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν τῶν ὄπλων· κατέφυγον λοιπὸν εἰς τὸν ἄτμυδον, καὶ τις βιομηχανὸς ἐπρότεινε νὰ κατασκευάσῃ ἀτμοκίνητα τηλεβόλα τὰ ὅποια δὲν ἐχραεῖζοντο οὐδὲ πυρίτιδα οὐδὲ πυροβολιστάς· ἡ μηχανὴ αὕτη σχῆμα ἔχουσα τηλεβόλου ἐστηρίζετο ἐπὶ στρόφιγκος καὶ τεσσαρῶν τροχῶν, καὶ ἐκινεῖτο διὰ τοῦ ἀτμοῦ, ἐγεμίζετο δὲ ἐκ τοῦ ὀπισθίου μέρους διὰ πολλῶν σφαιρῶν μετρίου μεγέθους, καὶ περιστρέφομένη κυκλοτερῶς μετὰ τρομακτικῆς ταχύτητος ἐξεσπεδόνιζε ἕνεκα τῆς ὀρμητικῆς κινήσεως τὰς σφαίρας ὅλας ἑμοῦ μετὰ μεγίστης δυνάμεως εἰς ἀπόστασιν ἑκτὸν μέτρον.

Ἄμα διεδόθη ἡ φήμη τῆς ἐφευρέσεως ταύτης, πολλοὶ τοσοῦτον φανατικοὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀνεδείχθησαν, ὥστε ἐλάλουν μετὰ τῆς μεγαλειτέρας περφρονήσεως περὶ τῶν συνήθων ἐν χρήσει ὄπλων. Ἄλλος δ' ἐφευρετὴς κινήθει εἰς ἀμιλλαν ἐκ τοῦ ἀτμοκινήτου τηλεβόλου, κατασκευάσας δείγμα κινήτου ὠχυρομάκτος ἀτμοκινήτου καὶ αὐτοῦ.

(Ἐπειτα ἡ συνέχεια.)

ΤΟ ΔΙΑΒΟΛΟΧΩΡΙΟΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΗΟ

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΣΥΗ (1)

— Ἀμέσως, συνταγματάρχα, ἄμα ἡ ὄρασις σας συνειθίσθη εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἡμέρας, καὶ

(1) Συνεχία ἀπὸ φυλλαδ. 90.

πέσητε πρῆνῆς, θὰ ἴδῃτε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνον δεξιὰ, ἔνα μικρὸν φυσικὸν ὄχητόν, εἰς τὸν ὁποῖον μόνον ἔρπων δύναται τις νὰ πλησιάσῃ, εἰς τὴν λάμψιν τῆς ἡμέρας, ἧτις εἰσέρχεται διὰ ῥηγμαθῆς βράχου.

— Ἄν ἡ ὁδὸς ἦνε ἀσφαλῆς, δὲν εἶνε ὅμως καὶ κομψή.

— Α! ὅσον διὰ κομψότητα ἀφήσατε· προτιμῶ καλλίτερον μὲ τὸ πλοῖον ὁ Πορτομέδων, τὸ ὁποῖον σὰς ἔφερον εἰς Βαρβάδαν, νὰ ἔλθω εἰς ἡμᾶς, παρὰ νὰ χωθῶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἢ ὁποία ὁμοιάζει πρὸς σωλήνας θερμάστρας,

— Καὶ ποῦ ἀπολήγει αὕτη;

— Εἰς τὸ βάθος ἐνὸς βράθρου τὸ ὁποῖον χρῆσιμεῖτε εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Διαβολοχωρίου, διότι ἀπὸ τὰ τρία ἄκρα τὸ βράθρον αὐτὸ εἶνε ἀποτομώτερον, καὶ εἶνε ἀδύνατον πόσον νὰ τὸ ἀναβῇ τις ὅσον καὶ νὰ τὸ καταβῇ ἀπὸ τὸ τέταρτον ὅμως ἄκρον, δύναται μετὰ μεγίστης δυσκολίας πατῶν ἐπὶ τῶν ἐξοχῶν τῶν βράχων νὰ ἀνέλθῃ ἕως εἰς τὰ ὄρια τοῦ παραδείσου τῆς κατοικίας τῆς Λάμιας.

— Ἐνοῶ... ἡ ὑποχθόνιος αὕτη δίοδος θέλει μᾶς ὁδηγήσει εἰς τὸ βάθος ἐνὸς βράθρου τοῦ ὁποῖου ἐπίκειται τὸ Διαβολοχώριον.

— Βέβαια, συνταγματάρχα· ἀλλὰ διὰ ν' ἀναβῶμεν εἰς αὐτὸ, πολλὰς φορὰς θὰ μείνωμεν κρεμασμένοι ἀπὸ κἀνένα θάμνον μετὰξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ὅταν ὅμως φθάσωμεν εἰς τὸ χεῖλος, τότε χωνόμεθα εἰς κἀμίαν ὀπὴν ἐκεῖ πλησίον, περιμένοντες τὴν στιγμήν τῆς ἐνεργείας.

— Καὶ ἡ στιγμή τῆς ἐνεργείας δὲν θὰ βραδύνη. Διὰ νὰ γνωρίζῃς τόσον καλά τὰ πράγματα πρέπει νὰ ὑπηρετήσῃς τὴν Λάμιαν.

— Σὰς τὸ εἶπα, συνταγματάρχα. Ἦλθον ἐκ τῆς Εὐρώπης μὲ αὐτὴν καὶ μὲ τὸν πρῶτον τῆς σύζυγον, μετὰ τρεῖς δὲ μῆνας μὲ ἀπέπεμψαν καὶ τότε ὑπῆγα εἰς ἅγιον Λομίγγον, ὅπου δὲν ἤκουσα πλέον νὰ ὁμιλοῦν δι' αὐτήν.

— Καὶ αὕτη θὰ σὲ ἀναγνωρίσῃ βεβαίως;

— Ἀπὸ τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ σῶμα ναί, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πρόσωπον ὄχι, διότι ἀνεχωρήσαμεν νύκτα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, καὶ ὅταν ἀπεβιβάσθημεν τὴν μετέφερον ἐντὸς φορείου εἰς τὸ Διαβολοχώριον ὅταν δ' ἐξήρχετο τὴν ἡμέραν ἔφερε προσωπίδα, καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἦτον ὠραὶκ ὡς ἄγγελος, οὐ δὲ ὅτι ἦτον ἄσχημος ὡς τέρας. Ἐγὼ δὲν εἰμπορῶ νὰ εἶπω ποῖος ἐκ τῶν δύο ἠπατάτο, διότι ἐγὼ καὶ οἱ σύντροφοί μου ποτὲ δὲν ἐπατούσαμεν τὸν

πόδα· εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας, καὶ ἡ ὑπερ-
σία αὐτῆς ἐξετελείτο ἀπὸ μουλατρίας, γυναικας
μιγάδας αἰτίνες εἶνε σιωπηλαὶ ὡς ὄψαρια.

— Καὶ αὐτός;
— Ἦτον ὠραίος, ὑψηλός, λεπτός, χαρῖεις καὶ
εἶχεν ἡλικίαν τριάκοντα, εἶς περίπου ἑτῶν, φαιό-
χρους, εἶχε μύστακας μαύρους καὶ ῥίνα γριπῆν.

— Εἶνε αὐτός! εἶνε αὐτός! ἐπανελάμβανεν ὁ
συνταγματάρχης, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης ἔλεγε τὰ χαρα-
κτηριστικά. Τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐξωγράφισαν, ἀλ-
λὰ πῶς ἀπέθανε;

— Λέγουν ὅτι ἀπέθανεν εἰς τὸ ταξείδιον ἄλ-
λο τίποτε δὲν ἤξεύρου.

— Καὶ δὲν εἶχον ποτὲ ἀμφιβολίας περὶ τοῦ
θανάτου του;

— Μὰ τὴν πίσειν μου, συνταγματάρχχα, ἀφοῦ
ἡ Λάμια ἐνυμφεύθη δύο φορές πάλιν μετέπειτα;

— Καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς συζύγους της τοὺς
εἶδες;

— Ὄχι, συνταγματάρχχα, διότι ἤρχόμην ἀπὸ
τὸν ἅγιον Δομίγγου, ὅταν πρὸ ἀκτῶ ἡμερῶν μὲ
ἐμισθώσατε δι' αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν, γνωρίζον-
τες ὅτι δύναμαι νὰ σᾶς ὑπηρετήσω. Μοὶ ὑπεσχέ-
θητε πεντήκοντα γουινέας ἂν σᾶς εἰσήγαγον εἰς
τὴν νῆσον ἐξαπατῶν τὴν προσοχὴν τῶν Γάλλων
καταδρομῶν, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πο-
λέμου δὲν ἀφίνουσι κἀνὲν πλοῖον νὰ πλησιάσῃ εἰς

τὰς προσπελαστάς ἐνοσίετα παραλίας· τοιοῦτο-
τρόπως ἡ Βαλασὺ ἡμῶν δὲν κατεδιώθη χάρις
εἰς τοὺς ἀποτόμους βράχους τῆς Καθεστέρρας,
διότι κἀνεὶς δὲν φαντάζεται ὅτι εἰμπορεῖ νὰ εἰ-
σαχθῇ τις εἰς τὴν νῆσον ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ
δι' αὐτὸ δὲν φυλάττουν.

— Ὡστε κἀνεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ ὑποπτεύσῃ τὴν
παρουσίαν μου εἰς τὴν νῆσον, καὶ, καθὼς μοῦ εἶ-
πας, ἡ Λάμια ἔχει ἐν εἶδος ἀστυνομίας εἰς τὴν
νῆσον, ὥστε μανθάνει περὶ ὅλων τῶν ἀφικνουμέ-
νων ξένων.

— Τοῦλάχιστον συνταγματάρχχα, ἔλεγον τότε
ὅτι οἱ ὑπάλληλοι οἵτινες διευθύνουσι τὰ ἐν Σαιν-
πιέρη καὶ Φορογιάλῃ καταστήματά της προσέ-
χουν, ὥστε κἀνεὶς ξένος νὰ μὴ ἀποβῇ εἰς τὴν Μαρ-
τινικήν, χωρὶς νὰ τὸ μάθωσι.

— Πολὺ καλὰ, θὰ ἔχῃς τὰς πενήκοντα γουι-
νέας σου... ἀλλ' ἀκόμη, εἶσαι βέβαιος ὅτι ὁ ὑ-
πόγειος αὐτῶν δρόμος...

— Ἐστὲ ἥσυχος, συνταγματάρχχα, ἐπέβρασα
ἀπ' αὐτὸν μὲ τὸν νέγρον μαργαριτοθήραν, ὅστις
πρῶτος μὲ ὠδήγησεν ἐδῶ.

— Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ βάραθρον, ἔ-
πρεπε νὰ διέλθῃ τὸν παράδεισον τοῦ Διαβολοχώ-
ριου;

— Βέβαια, συνταγματάρχχα, διότι ἀπὸ πε-
ριέργειαν νὰ ἴδω τὸν παράδεισον της, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον δὲν ἠδυνάμεθα ποτὲ νὰ εἰσελθωμεν, ἐπει-
σθην εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ μαργαριτοθήρα. Ὁ-
ταν ἤμην εἰς τὴν οἰκίαν, ἐγνώριζον ὅτι ἡ Λάμια,
καὶ ὁ σύζυγός της ἔλειπον, ἡμῖν λοιπὸν πολὺ βέ-
βαιος ὅτι ἀφοῦ εἰσῆλθον ἀπὸ τὸ βάραθρον, θὰ ἐ-
ξηρχόμην διὰ τοῦ κήπου, καὶ αὐτὸ ἐκάμαμεν, ὅχι

χωρὶς νὰ κινδυνεύσωμεν χιλιάκις νὰ συντριφθῶ-
μεν· ἀλλὰ τί τὰ θέλετε; ἀπέθνησκον ἀπὸ ἐπιθυ-
μίαν νὰ ἴδω τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας αὐτῆς, ἡ
ὁποία μᾶς ἦτο ἀπηγορευμένη. Ἦτον ὁμοῦ καὶ τῶ
ὄντι ἀληθῆς παράδεισος, ὅτι, ὁμοῦ ἦτο νόστιμον,
ἦτον ἡ ἐκπληξὶς τῆς Μουλατρίας ἡ ὁποία ἐφύ-
λαττεν εἰς τὴν θύραν, ὅταν μᾶς εἶδεν ἐμὲ καὶ τὸν
μαῦρον, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνοήσῃ πῶς εἰσελθόμεν.

Τῆ εἶπομεν ὅτι διαλάθομεν τὴν προσοχὴν της,
καὶ μᾶς ἐπίστευσεν· ἐσπυσε ὁμοῦ νὰ μᾶς ἐκθά-
λῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ ἐσιώπησε διὰ
νὰ μὴ ἀποπεμφθῇ ἀπὸ τοὺς κυρίους της.

— Μετὰ τινῶν στιγμῶν σιωπῆν, ὁ συνταγματάρ-
χης εἶπεν ἀποτόμως πρὸς τὸν Ἰωάννην,

— Τώρα δὲν δύναμαι νὰ ὀπισθοδρομήσω· πρέ-
πει τὰ πάντα νὰ σοὶ εἶπω.

— Τί συνταγματάρχχα;
— Ὅταν εἰσελθωμεν εἰς τὸ Διαβολοχώριον, θὰ
συλλάβωμεν καὶ δέσωμεν ἓνα ἄνθρωπον, ὅτι δὲ
καὶ ἂν κἀμὴ διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ, δὲν πρέπει οὔτε
μία τρίχα τῆς κεφαλῆς του νὰ πέσῃ, ἐκτὸς ἂν
διὰ τῆς βίας μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ ὑπερασπίσωμεν
τὴν ζωὴν μας. Τότε, προσέθηκεν ὁ συνταγματ-
άρχης μὲ ἀπείσιον μειδίαμα, τότε... διακο-
σίας γουινέας διὰ σέ, εἴτε ἐπιτύχωμεν εἴτε μὴ.

— Διάβολε!.. Πολὺ ἀργὰ ἐπεριμέναιτε νὰ
μοὶ εἰπῆτε αὐτὸ, συνταγματάρχχα· ἀλλὰ τώρα ἔ-
γεινε ποῦ ἔγεινε, καὶ δὲν εἰμποροῦμεν νὰ κάμω-
μεν ἄλλο.

— Ὠ! δὲν ἠπατήθην! εἶσαι τῶ ὄντι ἄνδρεϊος.
— Ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ζητεῖτε εἶνε βῶ-
μαλέος καὶ γενναῖος;

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Ροῦτλερ ἀφοῦ ἐσκέφθη ὀλί-
γον, φαντάσου ἕλιγον τὸν πρῶτον ἄνδρα τῆς Λά-
μιας, ἄνθρωπον ὑψηλὸν καὶ λεπτόν.

— Ναι... ἐκεῖνος ἦτο λεπτός· εἶνε ἀληθές,
καὶ τὸ μαῖμα χάλυθος εἶνε λεπτόν, ἀλλ' ὁμοῦ εἶνε
δυνατώτατον. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, συνταγματ-

τάρχχα, ἐγνώριζε καλλίτερον παντὸς ἄλλου πῶς
μεταχειρίζονται τὸν μόλυβδον καὶ τὸν σίδηρον·
ἦτο δὲ τόσο δυνάτος ὥστε μίαν ἡμέραν τὸν εἶ-
δον ν' ἀρπάσῃ ἓνα νέγρον ἀπὸ τὴν μέσην καὶ νὰ
τὸν βίψῃ δέκα βήματα μακρὰν αὐτοῦ, ὡσὰν νὰ
ἦτο κἀνὲν παιδί, μ' ὅλον ὅτι ἐκεῖνος ὁ νέγρος ἦτο
πολὺ μεγαλείτερος καὶ ἰσχυρότερος ἀπὸ σᾶς. Ἄν
λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ζητεῖτε ὀμοιάζῃ
πρὸς αὐτὸν, κακὰ θὰ τὴν περάσωμεν, ὡς λέ-
γουν...

— Ὀλιγώτερον ἀφ' ὅ,τι νομίζεις... θὰ σοῦ ἐ-
ξηγήσω τοῦτο...

— Καὶ ἔπειτα, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ἂν κατὰ τύ-
χην ὁ καταδρομῆς, ὁ κυνηγὸς ἢ ὁ Καραθῆς, οἱ
ὁποῖοι συχὰ ἐπισκέπτονται τὴν χῆραν, ἦνε ἐδῶ,
τότε;

— Ἄκουσέ μου, καθὼς μοῦ εἶπες εἰς τὸ ἄκρον
τοῦ παραδείσου εἶνε ἐν δάσος εἰς τὸ ὁποῖον δύνα-
ται νὰ κρυφθῇ τις.

— Ναι, συνταγματάρχχα.
— Ἐκτὸς τοῦ κυνηγοῦ, τοῦ καταδρομῆος ἢ
τοῦ Καραθῆος, κἀνεὶς δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἰδιαι-
τέρην κατοικίαν τῆς Λάμιας;

— Κανεὶς, ἐκτὸς τῶν μουλατρισῶν, αἱ ὁποῖαι
τὴν ὑπηρετοῦν.

— Καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου τὸν ὁποῖον ζη-
τεῖς· ἔχω δὲ τοὺς λόγους μου νὰ πιστεύσω ὅτι θὰ
τὸν εὐρωμεν ἐκεῖ.

— Καλὰ, συνταγματάρχχα.
— Τότε τίποτε ἀπλούστερον, τοπιθετούμεθα
εἰς τὸ πυκνότερον μέρος τοῦ δάσους· μέχρις ὅτου
ἐκεῖνος ἔλθῃ πρὸς τὸ μέρος μας.

— Τὸ ὁποῖον δὲν γίνεται νὰ λείψῃ, διότι ὁ
παράδεισος δὲν εἶνε τόσο μέγας, καὶ ὅταν πε-
ριδιαβάζῃ τις εἰς αὐτὸν, χρεωστῆι νὰ διέλθῃ πλη-
σίον μίας μαρμαρινῆς δεξαμενῆς, ὅχι μακρὰν τῆς
ὁποίας θὰ κρυφθῶμεν.

— Ἄν ἐκεῖνος δὲν ἔλθῃ, τότε περιμένομεν νὰ
νοκτώσῃ, καὶ ἄμικ πληγιάσῃ τὸν συλλαμβάνομεν
εἰς τὴν κλίνην του.

— Τοῦτο εἶνε εὐκόλον, συνταγματάρχχα, ἂν ὁ
ἄνθρωπός σας δὲν προσκαλέσῃ εἰς βοήθειάν του
κἀνέναν ἐκ τῶν κρηγορητῶν τῆς Λάμιας.

— Ἐσο ἥσυχος, φάνει μόνον μὲ τὴν συνδρο-
μὴν σου νὰ θέσω χεῖρα ἐπ' αὐτοῦ, τότε καὶ ἂν
τὸν περιτριγυρίσουν ἑκατὸν ἄνθρωποι ὀπλισμένοι
μέχρις ὀδόντων, ἀνήκει εἰς ἐμέ... ἔχω τὸ μέσον
νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ παραδοθῇ... Αὐτὸ ἀποβλέ-
πει ἐμέ... ὅ,τι δύναμαι νὰ ἀπαιτήσω παρὰ σοῦ

εἶνε νὰ μὲ ὠδηγήσῃς εἰς ἐν μέρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον
νὰ δύναμαι νὰ πηδήσω ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀπροσ-
δοκῆτου.

— Καλὰ, συνταγματάρχχα.
— Τότε, ἐμπρός, εἶπεν ὁ Ροῦτλερ ἐγειρόμενος,
ἀς βαδίσωμεν.

— Εἰς τὰς διαταγὰς σας, συνταγματάρχχα,
μόνον ἀντὶ νὰ βαδίσωμεν, πρέπει νὰ εἰπῆτε, ἀς
ἔρπωμεν. Ἄλλ' ἀς ἴδωμεν, προσέθηκεν ὁ Ἰωάννης
κλίνων, ἂν φαίνεται πάντοτε τὸ φῶς. Ναι, ναι·
ἀλλὰ πῶς φαίνεται μακρὰν ἂν ὁμοῦ, ἀφ' οὔτου
διήλθον ἐγὼ, ἡ ὀπὴ ἐσκεπάζετο, δὲν γνωρίζω εἰς
τί θέσιν θὰ εὐρισκώμεθα τόρα. Ὅθ ἡμεθα κατα-
δικασμένοι ἢ ν' ἀποθάνωμεν τῆς πείνης, ἢ νὰ
φάγῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἄλλως εἶνε ἀδύνατον νὰ
ἐξέλθῃ τις ἀπὸ τὸ στῆλαιον.

— Τῶ ὄντι! εἶπεν ὁ Ροῦτλερ φρικιδῶν, μὲ κα-
ταπλήττει· εὐτυχῶς δὲν τρέχομεν κίνδυνον. Ἐ-
χεις πάντοτε τὸν σάκκον;

— Ναι, ναι, θὰ εὐρωμεν ἐντὸς τοῦ δέρματος
ἄβροχα τὰ μαχαίρια, καὶ τὰ πιστόλιά μας, ὡς
ἂν τὰ ἐξεβάλωμεν ἀπὸ τὴν ὀπλοθήκην.

— Λοιπὸν, Τζὲν (Ἰωάννη) ἐμπρός. Πέρασε
πρῶτος, εἶπεν ὁ συνταγματάρχχης· πρέπει νὰ στα-
θῶμεν ἕως οὔτου ξηρανθοῦν τὰ ἐνδύματά μας.

— Αὐτὸ δὲν ἀπαιτεῖ πολὺν καιρὸν, ὅταν φθά-
σωμεν εἰς τὸ βάραθρον, θὰ ἡμεθα ὡς ἐντὸς φούρ-
νου· ὁ ἥλιος ἐκεῖ καίει πολὺ.

Ὁ Τζὲν πέσας πρηνῆς ἤρχισε νὰ ὀλισθαίνῃ εἰς
ἀνοιγμα τοσοῦτον στενὸν, ὥστε μόλις ἠδύνατο
νὰ εἰσελθῇ ἐν αὐτῷ.

Τὸ σκότος ἦτο βαθύ... μακρόθεν μόνον ἐφαί-
νετο ἀνταύγασμα φωτός.

Ὁ συνταγματάρχχης ἠκολούθει αὐτὸν συρόμενος
εἰς ὑγρὸν καὶ ἐλωδῆς ἔδαφος.

Ἐπὶ τινὰ χρόνον οἱ δύο ἄγγλοι προῦχώρησαν
οὕτως, ἔρποντες ἐπὶ τῶν γονάτων ἐπὶ τῶν χειρῶν
καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐν τῷ βαθυτέρῳ σκότει.

Αἶφνης ὁ Τζὲν ἐστάθη μετὰ τρόμου καὶ ἀνέ-
κραξε μὲ φωνὴν ἐναγώνιον,
— Συνταγματάρχχα!
— Τί θέλεις;
— Δὲν αἰσθάνεσθε μίαν δυνατὴν ὄσμήν;
— Ναι, ὄσμην κακίστην·
— Μὴ κινήσῃτε εἶνε ὄφεις... Ἐχάθημεν.
— Ὄφεις! ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχχης μετὰ
φόβου.
— Ἀπεθάνομεν! δὲν τολμῶ νὰ προχωρήσω...

Ἡ ὄσμη καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυνατή, ἐψινθύρισε δὲ Τζόν,

— Σιωπή... ἀκοράσου!..

Καὶ ἐν θανασίμῳ ἀγωνία οἱ δύο ἄνθρωποι ἐκράτησαν τὴν ἀναπνοὴν των.

Αἰφνης, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων, ἤκουσαν θόρυβον βίαιον καὶ ταχύ, ὡς ἂν ἐκτύπηται διὰ βλάβου τὸ ἐλώδες ἕδαφος. Ἡ δὲ πνιγρὰ ὄσμη τὴν ὁποίαν ἐκπέμπουσιν οἱ μεγάλοι ὄφεις κατέστη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνυπόφορος.

— Ὁ ὄφεις εἶνε λυσοικισμένος, ἔχει παιδιὰ, καὶ κτυπᾷ με τὴν οὐρὰν του τὴν γῆν, εἶπεν ὁ Ἰωάννης με φωνὴν ἀσθενῆ. Συνταγματάρχα, ἄς συστήσωμεν τὴν ψυχὴν μας εἰς τὸν θεόν.

— Πρέπει νὰ φωνάζωμεν διὰ νὰ τὸν φοβῶμεν...

— Ὄχι, ὄχι, θὰ ὀρμήσῃ ἀμέσως κατ' ἐπάνω μας, εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

Οἱ δύο δυστυχεῖς ἔμειναν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐν φοικῶδει προσδοκίᾳ. Δὲν ἠδύνατο μῆτε νὰ ἐπιστρέψωσι, μῆτε ν' ἀλλάξωσι θέσιν. Τὸ στῆθος των ἤγγιζεν εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ βράχη των εἰς τὸν βράχον· διὸ δὲν ἐτόλμων νὰ κάμωσι τὸ ἐλάχιστον κίνημα, φοβούμενοι μὴ προσελεύσῃ τὸ ἐρπετὸν εἰς καταδίωξίν των.

Ὁ ἄηρ, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μολυνόμενος ἀπὸ τὴν ἀκάθαρτον ὄσμην τοῦ ὄφειος, καθίστατο πνιγρὸς.

— Δὲν εὐρίσκετε κάμμειαν πέτραν νὰ βίψῃς κατ' αὐτοῦ; τῷ εἶπε χαμηλοφώνως ὁ συνταγματάρχης.

Μόλις ἐπρόφερε τοὺς λόγους τούτους, καὶ ὁ Τζόν ἐξέβλεψε φοικῶδεις κραυγὰς καὶ ἤρξατο κτυπώμενος φωνάζων.

— Ἦλθε! Ἦλθε! ἀπέθανε...

Ὁ Ρούτλερ, καταληφθεὶς ὑπὸ τρόμου, ἠθέλησε ν' ἀνορθωθῆ, ἀλλὰ ἐκτύπησε δυνατὰ τὸ κρανίον του κατὰ τῶν βράχων.

Τότε ἔρπων πρὸς τὰ ὀπισθεν ὅσον ἠδύνατο ταχύτερον διὰ τῶν γονάτων καὶ τῶν χειρῶν του, προσεπάθησε νὰ φύγῃ ὀπισθοδρομῶν, ἐνῶ ὁ Τζόν, πκλαίων με τὸν ὄφιν, ἐξέπεμπε κραυγὰς πόνου καὶ τρόμου.

Αἰφνης αἱ φωναὶ του κατέστησαν ὑπόκοφοι, ἀναρθροί, σπασμωδικαί, ὡς ἂν ὁ δυστυχὴς ἐπνίγεται.

Τῷ ὄντι, ὁ ὄφεις λυσοικισμένος, ἀφοῦ ἐν τῷ σκοτεινῷ ἐδηξεν τὸν Τζόν εἰς τὰς χεῖρας, εἰς τὸν λαίμυρον, εἰς τὸ πρόσωπον, προσεπάθει νὰ εἰσαγάγῃ τὴν πλα-

τεῖαν κεφαλὴν του εἰς τὸ ἡμιάνοικτον ἐκείνου στόμα, καὶ τὸν ἔδακνεν εἰς τὴν γλῶσσαν· ἡ τελευταία αὕτη πληγὴ τὸν ἀπετελείωσεν.

Ὁ ὄφεις κορέσας τὴν λύσσαν του, ἔλυσε ταχέως τὰς τρομερὰς πλεκτάνας του καὶ ἐφυγε, διελθὼν διὰ τοῦ συνταγματάρχου πρὸς τὸ σπήλαιον. Παρελθόντος τοῦ κινδύνου, ὁ συνταγματάρχης ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ὡς κεραυνόβλητος ὑπὸ τοῦ τρόμου, ἀκούων τὰς τελευταίας οἰμωγὰς τοῦ Τζόν. Ἡ ἀγωνία τοῦ δυστυχούς αὐτοῦ ὀλίγον διήρκασεν· ὀλίγα σπασμωδικὰ κινήσεις ἦσαν αἱ τελευταῖαι ἐνδείξεις τῆς ζωῆς.

Ὁ σύντροφος τοῦ Ρούτλερ ἀπέθανε...

Τότε οὗτος προχωρῆσας πρὸς τὸν Τζόν, τὸν ἔλαβεν ἐκ τῆς κνήμης.

Ἡ κνήμη αὕτη ἦτο ψυχρὰ καὶ πεπηγυῖα, τόσον τὸ δηλητήριον τῶν ὄφειων ἐκείνων ἐπενεργεῖ ταχέως.

Νέον ἀντικείμενον φρίκης κατέλαβε τὸν συνταγματάρχην. Τὸ ἐρπετὸν μὴ εὐρίσκον ἴσως διέξοδον ἐν τῷ σπηλαίῳ, εἰδύνατο διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ νὰ ἐπανέλθῃ. Ὁ Ρούτλερ ἐνόμιζεν ὅτι ἀκούει ἐλαφρὸν κρότον ὀπισθεν αὐτοῦ, δὲν εἰδύνατο δὲ νὰ φύγῃ ἐμπρὸς, διότι τὸ σῶμα τοῦ Τζόν ἔφρασσε καθ' ὀλοκληρίαν τὴν διάβασιν, καὶ νὰ φύγῃ πρὸς τὰ ὀπίσω ἦτο ἐκτεθειμένος νὰ ἀπαντήσῃ τὸν ὄφιν.

Ἐν τῇ φρίκῃ του, ὁ συνταγματάρχης ἐδράξατο τὸ πτώμα ἀπὸ τὰς δύο κνήμας, ἔνα τὸ σύρη μετὰ τοῦ σπηλαίου καὶ ἐκφράξῃ οὕτω τὴν μάνην ἐξοδον, διὰ τῆς ὁποίας εἰδύνατο νὰ σωθῆ· ἀλλ' αἱ προσπάθειαι του ἦσαν μάταιαι τότε διότι ἡ δυνάμις του παρέλυσεν ἐκ τῆς δυσχερείας τῆς θέσεώς του, εἶτε διότι τὸ πτώμα ἐξωγκώθη ἐκ τοῦ δηλητηρίου, ὡστε ὁ Ρούτλερ δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸ σύρῃ πρὸς ἑαυτὸν.

Μὴ θέλων, μὴ τολμῶν νὰ πιστεῦσῃ ὅτι καὶ ἡ τελευταία αὕτη ἐλπίς τῆς σωτηρίας τοῦ ἀφθρέθη, εὔρε τὸ μέσον νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ζώνην του καὶ νὰ τὴν δέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ θανάτου, εἶτα λαβὼν τὴν ἄλλην ἄκραν μετὰ τῶν ὀδόντων του καὶ βοηθούμενος μετὰ τὰς δύο του χεῖρας ἤρξατο νὰ σύρῃ αὐτὸν, μετ' ὅλης τῆς ἐνεργείας τῆς ἀπελπισίας μάλιστα ὅμως ἐδυνήθη ὀλίγιστον νὰ κινήσῃ τὸ πτώμα.

Ὁ τρόμος του κύζησεν· ἐζήτησεν τὸ μαχαίριόν του μετὰ τὴν ἀνόητον ἰδίαν νὰ διαμελίσῃ τὸ σῶμα τοῦ Τζόν, ἀλλ' ἐνόησεν ἀμέσως τὸ ἀνωφελεὶς τῆς προσπάθειάς του.

Τὰ πιστόλια καὶ κί τροφαὶ τοῦ συνταγματάρχ

χοῦ ἦσαν εἰς σάκκον δερμάτινον, τὸν ὁποῖον ἔφερον ὁ Ζὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου του. Ἠθέλησε τοὐλάχιστον νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν σάκκον ἀπὸ τὸν σύντροφόν του, καὶ ἐπέτυχεν μετ' ἀνηκούστους δυσκολίας, ἔπειτα ὀπισθοδρομῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σπήλαιον.

Αἱ δυνάμεις του μετὰ τσαύτας περιπετειὰς εἶχον ἤδη ἐκλίψει, ἀλλ' ὁ ἄηρ τὸν ἀνεζωογόνησεν. Ἐβύθισε μετὰ ταῦτα τὴν κεφαλὴν του εἰς τὴν λίμνην καὶ ἐκάθησεν.

Εἶχε σχεδὸν λησμονήσει τὸν ὄφιν, ὅτε δυνατός συριγμὸς τὸν ἠνάγκασε νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν. Εἶδε τὸ ἐρπετὸν, ἰσορροπούμενον ὀλίγους πόδας ἄνωθεν τοῦ ἕδαφους, μεταξύ τῶν ἐξοχῶν τῶν βράχων, οἵτινες ἀπετέλουν τὸν θόλον τοῦ ὑπογείου.

Ὁ συνταγματάρχης ἀνεῦρε τὴν μεγαλοψυχίαν του εἰς τὴν θέαν τοῦ κινδύνου· μένων σχεδὸν ἀκίνοτος καὶ μὴ ἐνεργῶν, εἰμὴ διὰ τῶν χειρῶν, ἔλυσε τὸν σάκκον καὶ ἔλαβεν ἐν πιστόλιον· εὐτυχῶς ἡ γόμωσις καὶ τὸ καψύλιον ἦσαν σῶα καὶ ἄβροχκ. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ ὄφεις ἐξωργισμένος ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ Ρούτλερ, ὠρμα κατ' αὐτοῦ, ἐκείνος σκοπεύσας, τὸν ἐπυροβόλησε, καὶ τὸ ἐρπετὸν ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του μετὰ κεφαλὴν συντετριμμένην. Ἦτο χρώματος μαύρου κυανοειδοῦς καὶ εἶχε κηλίδας κιτρίνου· τὸ δὲ μῆκος του ἦτον ὀκτὼ ἕως ἑννέα ποδῶν.

Ἀπαλλαγείς τοῦ ἐχθροῦ τούτου, καὶ ἐνθαβρυνθεὶς ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν, ὁ συνταγματάρχης ἀπεπειράθη καὶ πάλιν νὰ ἐκφράξῃ τὴν μόνον εἴσοδον, δι' ἣς εἰδύνατο νὰ ἐξέλθῃ· πεσὼν λοιπὸν πρηνῆς, εἰσῆχθη αὐθις εἰς τὸν ὄχετον, ἀλλὰ μετὰ ὅλας τὰς προσπάθειάς του δὲν ἐπέτυχεν νὰ μετακινήσῃ τὸ πτώμα τοῦ Ἰωάννου.

Ἐπανελθὼν εἰς τὸ σπήλαιον, διέτρεξεν αὐτὸ κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν καὶ δὲν εὔρεν οὐδεμίαν ἐξοδον. Βοήθειαν οὐδεμίαν ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ, διότι αἱ κραυγαὶ του δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκουσθῶσιν.

Ἐν τῷ φοικῶδει τούτῳ συλλογισμῶ, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ ὄφειος, καὶ εἶδε πόρον στιγμιαῖον. Ἐγνωρίζεν ὅτι ἐνίοτε οἱ πειναλέοι νέγροι τρώγουσι τὰς βδελυρὰς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς ταύτας σάρκας.

Ἡ νύξ ἐπῆλθε καὶ εὐρέθη εἰς φοικῶδες σκοτός· τὰ κύματα μυκώμενα συνεβλῶντο εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου, ἡ δὲ πῦσις τοῦ ὕδατος ἐν τῇ λίμνῃ ἐγένετο μετὰ κρότου.

Νέος φόβος κατέλαβε τὸν Ρούτλερ. Ἐγνωρίζεν ὅτι οἱ ὄφεις συνέρχονται καὶ συζεύγγονται καὶ

ἰδίως τὴν νύκτα· ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν ὄσμην ὁ ἄβρην ἡ ἡ θήλεια τοῦ ἐρπετοῦ τὸ ὅποιον εἶχε φονεύσει, ἠδύνατο νὰ ἐλθῃ εἰς ἀναζήτησίν του.

Ἡ θέσις τοῦ συνταγματάρχου κατέστη οἰκτρά· εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον ἐφρικία, καίτοι ὦν χαρκτηρὸς γενναῖος. Ἐξήτασε δ' ἑαυτὸν ἂν ἐξερχόμενος διὰ τινος θαύματος τῆς θέσεως ταύτης ἠθέλει ἐξηκολουθήσει τὴν ἐπιχείρησίν του.

Ὅτε μὲν ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει εἰς τὸ γεγονός τουτο προειδοποιῆσιν τοῦ οὐρανοῦ, ὅτε δὲ κατηγόρει ἑαυτὸν ἐπὶ χαυνότητι, καὶ ἀπέδιδε τὰς ἀνοήτους προλήψεις του εἰς ἣν εὐρίσκετο κατὰστασιν.

Ἀφήσωμεν τὸν συνταγματάρχην ἐν τῇ δυσχερεί ταύτῃ θέσει του διὰ νὰ ὀδηγήσωμεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ Διαβολοχώριον.

Η'.

Τὸ Διαβολοχώριον.

Ἡ λαμπρὰ καὶ καθαρὰ σελήνη ἐξέριπτε φῶς σχεδὸν ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ ἡλίου ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐδείκνυε τοιοῦτοτρόπως καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν κορυφὴν λόφου ἀρκούντως ὑψηλοῦ καὶ πανταχῶθεν ὑπὸ δασῶν περικυκλωμένου, οἶκον κτισμένον ἐκ πλίνθων ἀρχιτεκτονικῆς πάντη παραδόξου.

Εἰς αὐτὸν δὲν ἠδύνατο τις νὰ φθάσῃ εἰμὴ διὰ στενῆς ἀτραποῦ σχηματιζούσης ἑλίκας πέριξ τοῦ εἶδους αὐτοῦ τοῦ κώνου· ἡ δὲ ἀτραπὸς αὕτη ὠρίζετο ἔνθεν μὲν ἀπὸ φυσικὸν καὶ λίαν κάθετον τεῖχος ἐκ γρανίτου, ἔνθεν δὲ ἀπὸ βάραθρον, τοῦ ὁποίου καὶ μεσοῦντος τοῦ ἡλίου δὲν ἐφαίνετο ὁ πυθμὴν.

Ἡ κινδυνώδης ὁδὸς αὕτη ἀπέληγεν εἰς τὸ ὀροπέδιον διατεμνόμενον ἀπὸ πλίνθινον τεῖχος λίαν πυκνὸν καὶ ἐφωδιασμένον μετὰ ὁπᾶς διὰ πυροβόλα ὀπισθεν δ' αὐτοῦ ὑψοῦται τὸ τεῖχος τῆς περιοχῆς τοῦ οἴκου, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰσῆρχετο τις ἐκ χαμηλῆς δρυτῆς θύρας.

Ἡ θύρα αὕτη ἔφερε πρὸς εὐρεῖαν τετράγωνον αὐλήν, κατεχομένην ἀπὸ διάφορα κτίρια· ἀπὸ δὲ τὴν αὐλήν ταύτην ἐφάνετις εἰς ὁδὸν θολωτῆν, ἥτις ὠδήγει πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Λάμιας κατεχομένην περιουγίδα. Οὐδεὶς τῶν μαύρων ἢ τῶν ἄλλων ὑπηρετῶν τοῦ οἴκου ὑπερέβαινε τὰ ὄρια τοῦ θόλου ἐκείνου.

Ἡ ὑπηρεσία τῆς Λάμιας ἐξετελεῖτο ἀπὸ πολλὰς μουλατρίσας, αἵτινες μόναι συνεκοινωνοῦν μετὰ τῆς κυρίας των.

Ἡ οἰκία ὑψοῦτο εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ἐκείνου

διὰ τοῦ ὁποίου ἀνήρητο τις· τὸ δὲ μέρος τοῦτο συνιστάμενον ἐκ πολλῶν φυσικῶν ἰσοπέδων καὶ πέντε ἢ ἑξ μεγάλων οὕτως εἶπεν ὄροπεδίων κατέληγεν εἰς βάραθρα.

Κατὰ σύμπτωσιν συνηθεστάτην εἰς τὰς ἡραιστειούς νήσους, λίμνη ἱκανῶς εὐρεῖα ὑπῆρχεν εἰς ἐν τῶν ὄροπεδίων αὐτῶν· τὸ ὕδωρ δὲ ταύτης ἦτο διαυγές καὶ καθαρῶτατον. Ἡ οἰκία τῆς Λάμιας ἀπεχωρίζετο τῆς μικρᾶς ταύτης λίμνης διὰ στενῆς λαρίδος ἐκ ψάμμου συμπαγοῦς καὶ στίλβοντος δίχην ἀργύρου.

Ἡ οἰκία αὕτη δὲν εἶχεν εἰμὴ ἐν ὄρφωμά· κατὰ πρώτην δ' ἐποψίαν ἐφάνετο μόνον κτισμένη ἀπὸ φλοιούδων δένδρων ἢ ἐκ βαμβουῶν στέγη ἐκτεινομένη πέντε ἢ ἑξ πόδας ἐκτὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου ἐστηρίζετο ἐπὶ στελεχῶν φοινικῶν ἐμπεπηγμένων εἰς τὴν γῆν καὶ ἐσχημάτιζεν οὕτως εἶδος σκιάδος περίξ τῆς οἰκίας.

Ὀλίγον κατωτέρω τῆς λίμνης ἐξετείνετο, εἰς μικρὰν κατωφέρειαν, δάπεδον ἐκ χλόης τοσοῦτον ὀρεσερὸν καὶ πράσινον, ὅσον οὐδ' οἱ ὠραιότεροι λειμῶνες τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ ἀνήκουστος αὕτη εἰς τὰς Ἀντίλλας σπανιότης ὠφείλετο εἰς ἀοράτους πόρους δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐξερχόμενον τῆς λίμνης διετῆρει εἰς τὸ δάπεδον ἐκεῖνο θελκτικὴν ψυχρότητα.

Μετὰ τὸν λειμῶνα τοῦτον, ὅστις ἐκοσμεῖτο τῆδε κκειεῖς ἀπὸ ποικίλας ἄνθη ἰσημερινᾶ, ἦρχετο κήπος συγκείμενος ἐκ δένδρων πολυειδῶν ἢ δὲ κλίσις τοῦ ἐδάφους ἦτο τρικύτῃ, ὥστε δὲν ἐφάνοντο οἱ κορμοὶ, ἀλλὰ μόνον αἱ κορυφαί, λαμπρῶς πεποικιλμέναι. Κατόπιν δὲ τῶν ἄλλων δένδρων ἐξετείνετο δάσος πορτοκαλεῶν καὶ λεμονιῶν κεκαλυμμένων ἀπὸ ἄνθη καὶ καρπούς. Ἐν τῷ ἐβλεπέ τις τὴν ἡμέραν μακρόθεν, ἤθελεν ἐκλάβει αὐτὸ τάπητα χιόνας εὐωδιαζούσας, ἐφ' οὗ ἦσαν διεσπαρμένα χρυσᾶ κοσμήματα.

Μετ' αὐτὸ τὸ δάσος, κλάδοι καὶ κορμοὶ συμπεπλεγμένοι βανκνεῶν καὶ λοκοτιερῶν ἐσχημάτιζον ὠραῖον φραγμὸν πρὸ τοῦ βραθύρου, εἰς τὸν πυθμένει τοῦ ὁποίου ἔφερεν ἡ ὑπόγειος ὁδὸς περὶ ἧς εἶπομεν, καὶ ὅπου ἦτον ὁ Ροῦτλερ.

Εἰσερχόμενοι εἰς ἐν τῶν πλέον μαμακρυσμένων δωματίων τοῦ οἴκου, εὐρίσκομεν νέαν γυναῖκα ἡλικίας· εἴκοσιν ἕως εἴκοσι τριῶν ἐτῶν· ἀλλὰ οἱ χαρακτηρισμοὶ τῆς ἦσαν τόσον παιδικοὶ, τὸ ἀνάστημά τῆς τόσον λεπτόν, ἡ ὀρεσερότης τῆς τόσον μεγάλη, ὥστε μόλις ἤθελέ τις τὴν νομῆσαι δεκάεξαετῆ.

Ἐνδεδυμένη ἱμάτιον ἐκ μουσελίνης μὲ πλατείας χειρίδας, ἦτον ἑξ ἡμισείας πλαγιασμένη ἐπὶ ἀνακλίντρον ἐξ Ἰνδικοῦ ὑφάσματος· χρώματος φαιοῦ μὲ χρυσᾶ ἄνθη· ἐστήριξε τὸ λευκὸν καὶ καθαρὸν μέτωπόν τῆς ἐπὶ μιᾶς τῶν χειρῶν τῆς ἧτις ἐξηφανίζετο ἑξ ἡμισείας εἰς δάσος μακρῶν βοστρύχων, οἷτινες καταπίπτοντες ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ ἐπὶ τῶν χιονολεύκων ὤμων τῆς ἀτάκτως, ὄριζον τὸ στρογγύλον, ὀρεσερόν, μικρὸν καὶ βοδόχρουν πρόσωπόν τῆς.

Μέγχι βιβλίον μὲ ἐρυθρὸν μακροκινὸν δεδεμένον ἦτον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ἀνακλίντρον, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἀνοικτὸν πρὸ αὐτῆς.

Ἡ νέα γυνὴ ἀνεγίνωσκε μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν λάμπην τριῶν εὐωδῶν κηρίων, τὰ ὅποια ἐβάσταζε μικρὸν πολυτελές κηροπήγιον, ἐφ' οὗ ἦσαν λαμπρῶς γεγλυμμένα διάφορα ἄνθη.

Αἱ βλεφαρίδες τῆς νεαρᾶς ἀναγνωστρίδας εἶνε τόσον μακράι, ὥστε βίπτουσι σκιάν ἐλαφρὰν ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς· ἡ βίβλιν τῆς εἶχε θαυμασίαν λεπτότητα, τὸ καταπόρφυρον στόμα τῆς ἦτο μικρότερον τῶν ὠραίων γλαυκῶν ὀφθαλμῶν τῆς. Ἡ φυσιογνωμία τῆς ἐνὶ λόγῳ ἐδείκνυν ὅλην αὐτῆς τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν αἰδῶ.

Κάτωθεν τοῦ ἐκ μουσελίνης ἱματίου τῆς ἐξέρχονταν δύο λεπτοὶ πόδες, περιβεβλημένοι κνημίδας ἐκ μεταξῆς λευκῆς καὶ ἐμβάδας ἐξ ὑφάσματος μεταξίνου κερασσοχρόου, πεποικιλμένου δι' ἀργύρου.

Ἡ θέσις αὐτῆς τῆς γυναικὸς εἶχε τι τὸ ἐξᾶλλον, καίτοι τὸ ἀνάστημά τῆς ἦτο μικρὸν.

Χάρις εἰς τὴν εὐρύτητα τῆς καταπιπτούσης χειρίδος τῆς, ἐδύνατό τις νὰ θαυμάσῃ τὴν θελκτικὴν περίμετρον βραχίονος στρογγύλου, κατεσκευασμένου ὡς ἀπὸ ἐλεφάντινον· ἡ φυλλολογοῦσα τὸ βιβλίον χεῖρ εἶνε ἀξία τοῦ βραχίονος, οἱ δὲ μακροὶ ὄνυχές τῆς ἔχουσι τὴν στίλβουσαν καθαριότητα τοῦ ἀχάτου, αἱ δὲ ἄκραι τῶν δακτύλων εἶνε κεχρωματισμέναι ἐκ φύσεως· διὰ τοσοῦτον ζωηροῦ χρώματος, ὥστε δύναται τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἐθάψαν μὲ τὸ εἶς τῶν Ἰνδῶν.

Τὸ ὅλον τοῦ ἐπαφροδίτου τούτου πλάσματος ἀναμνήσκει τὴν Ψυχῆν, ἀξιολάτρευτον· ἐξεικόνισαι τῆς τοσοῦτον ταχέως φευγούσης στιγμῆς ἐκεῖνης τῆς ὠραιότητος, ἧτις παρέρχεται μὲ τὸ πρῶτον ἄνθος τῆς ἡβης. Ὄργανισμοὶ τινες ἐν τούτοις διατηροῦσι πολὺ ἀκόμη περισσότερον τὴν πρωτότυπον ταύτην καλλονὴν, καὶ εἶπομεν, ὅτι ἡ Λάμια καίτοι ἄγουσα τὸ εἰκοστὸν ἢ εἰκοστὸν

τρίτον τῆς ἡλικίας τῆς ἔτος, ἦτον ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προνομιοῦχων τούτων φύσεων.

Διότι ἡ γυνὴ αὕτη ἦτον ἡ Λάμια.

Δὲν θὰ κρύψωμεν ἐπὶ πλέον εἰς τὸν ἀναγνώστην τὸ ὄνομα τῆς κατοίκου τοῦ Διαβολοχωρίου ὀνομάζετο Ἀγγελική. Φεῦ! τὸ οὐράνιον τοῦτο ὄνομα, ἡ δειλὴ αὕτη φυσιογνωμία παραδόξως ἀντέκειτο πρὸς τὴν διαβολικὴν φήμην, τὴν ὅποιαν ἀπελάμβανεν ἡ τριῶν συζύγων χήρα αὕτη, ἧτις, ἔλεγον, εἶχε τοσοῦτους παρηγόρους, ὄσους καὶ συζύγους.

Ἡ συνέχαια τῶν συμβεβηκότων θέλει μᾶς ἐπιτρέψει νὰ καταδικάσωμεν ἢ ἀθωώσωμεν τὴν Λάμιαν.

Εἰς ἐλαφρὸν τινα θόρυβον, τὸν ὅποιον ἤκουσεν εἰς τὸ περκαίμενον δωματίον, ἡ Ἀγγελικὴ ἀνύψωσε ζωηρῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνεκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρον βίψασα τὴν κόμην τῆς πρὸς τὰ ὄπισθεν μετὰ κινήματος πλήρους χάριτος.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεγειρομένη ἐκραύγαζεν — Ἔἰνε αὐτός! ἀνὴρ τις ἀνήγειρε τὴν αὐλαίαν τοῦ δωματίου.

Ὁ σίδηρος δὲν τρέχει ταχύτερον πρὸς τὸν μαγνήτην, ὅσον ἡ Ἀγγελικὴ ἔτρεξε πρὸ τοῦ νεήλυδος. Ἐξέβηθον εἰς τοὺς βραχίονάς του μὲ εἶδος τρυφερᾶς μανίας, τὸν ἐνέπλησε θωπειῶν καὶ ἐμπυθῶν φιλημάτων, κραυγάζουσα μετὰ χαρᾶς,

— Ἀγκητέ μου φίλε! καλέ μου Ἰάκωβε!

Παρελθούσης τῆς πρώτης ταύτης διαχύσεως, ὁ νέηλις ἔλαβε τὴν Ἀγγελικὴν εἰς τοὺς βραχίονάς του, καθὼς λαμβάνει τις ἐν παιδίον καὶ ἐπεκάθησεν εἰς τὸ ἀνάκλιτρον μετὰ τοῦ πολυτίμου φορτίου του.

Τότε ἡ Ἀγγελικὴ ἐκάθησεν ἐπὶ ἐνός τῶν γονάτων τοῦ Ἰακώβου, ἐκεῖνος δὲ ἔλαβε τὴν μίαν τῶν χειρῶν τῆς εἰς τὰς ἰδικὰς του, τὴν ἐνηγκαλίσθη καὶ πλησιάζας τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸ πρόσωπόν τῆς τὴν παρετῆρει μετὰ χαρᾶς ἀπλήτου.

Φεῦ! φεῦ! οἱ κακόλογοι τῆς Μαρτινικῆς εἶχον λοιπὸν δίκαιον νὰ ὑποπτεύωσι τὴν ἠθικὴν τῆς Λάμιας;

Ὁ ἀνὴρ, τὸν ὅποιον ὑπέδεχτο αὕτη μετὰ τοσαύτης οἰκισιότητος, εἶχε τὸ χάλκινον χρῶμα ἐνός μουλάτρου (μυγάδος), ἦτο ὑψηλὸς καὶ εὐκίνητος, ἔτοιμος καὶ βρωμαλέος. Οἱ εὐγενεῖς καὶ χαρίεντες χαρακτηρισμοὶ του κατ' οὐδὲν ἀνεκάλουν τὸν αἰθιοπικὸν τύπον. Κόμη μακρὴ ὡς ἱσπικὸς περιεκύκλου τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν με-

γάλοι καὶ χρώματος μελανοῦ ἐπιερκόου, ὑπὸ δὲ τὰ λεπτὰ, ἐρυθρὰ καὶ ὑγρὰ χεῖλη του, ἐλαμπον ὀδόντες ὠραιότεροι τοῦ σμίλτου. Ἡ καλλονὴ αὕτη, ἡ θελκτικὴ ἄμα καὶ ἀνδρική, τὸ ὅλον τοῦτο τῆς δυνάμειος καὶ τῆς χάριτος ἀνεμνήσκουσε τὰς εὐγενεῖς ἀναλογίας τοῦ Ἰνδικοῦ Βάεχου ἢ τοῦ Ἀντινίου.

Ἡ ἐνδυμασία τοῦ μουλάτρου ἦτο ἐκεῖνη τὴν ὅποιαν παρεδέχοντο τότε γενικῶς οἱ καταδρομεῖς ὅτε ἦσαν εἰς τὴν ξηράν. ἔφερεν ἱμάτιον ἐξ ἐπιερκόου, χρώματος ὑπερύθρου μὲ χρυσᾶ ἐξεργασμένα κομβία· περὶ δὲ τὴν ὀσφύν του ἀπὸ ζώνην ἐκ κίτρινοχρόου μεταξῆς ἐκρέμετο μαχαίριον πλουσιῶς πεποικιλμένον, μεγάλαι δὲ περικνημίδες ἐκ δέρματος λευκοῦ, μετὰξῆ πολυχρόω πεποικιλμέναι κατὰ τὸν Μεξικανικὸν τρόπον, τῶ ἀνέβαινον μέχρι τοῦ γόνατος καὶ συνέλιγον κνήμην ἀριστοτεχνικῶς εἰργασμένην.

Οὐδὲν περιεργότερον καὶ ὠραιότερον τῆς ἀντιθέσεως ἦν παρὶστα ὁ Ἰάκωβος καὶ ἡ Ἀγγελικὴ οὕτω καθήμενοι.

Ἀφ' ἐνός κόμη ξανθὴ, πρόσωπον ἀλαβάστρινον, παρειαὶ ἐρυθραί, χάριτες παιδικαὶ καὶ ἄβραι, ἀφ' ἐτέρου χρῶμα χαλκόχρουν, κόμη ἐβενώδης, ἦθος ἀνδρικὸν καὶ τολμηρὸν.

Ἡ λευκότης τῆς ἐσθῆτος τῆς Ἀγγελικῆς συνεχεῖτο μὲ τὸ σκιερὸν χρῶμα τῶν ἱματίων τοῦ Ἰακώβου· προσηλοῦσα δὲ τοὺς μεγάλους κυκνοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πρὸς τοὺς μαύρους ὀφθαλμοὺς τοῦ μουλάτρου, ἡ νέα γυνὴ ἠρέσκετο νὰ βλέπῃ τὸν ὠραῖον τράχηλον τοῦ Ἰακώβου, ὅστις διὰ τε τὸ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα του, ἐδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ὠραιότερον τῆς Φλωρεντίας ὀρεῖχαλκον.

Ἀφοῦ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐνέμεινεν εἰς τὴν στάσιν ταύτην, ἡ Ἀγγελικὴ ἔδωκεν εἰς τὸν μουλάτρου ἠγῆν φίλημα κάτωθεν τοῦ ὠτός, τοῦ ἔλαβε τὴν κεφαλὴν μετὰξὺ τῶν δύο μικρῶν χειρῶν τῆς, ἐθώπευσε τὴν μαύρην κόμην του, τῶ ἔδωκε σιγαλὸν κολάφισμα ἐπὶ τῶν παρειῶν, καὶ ἀνέκροξεν, — Τοιοῦτον σὲ θέλω καὶ σὲ ἀγαπῶ, κύριε Ἀνεμοστρόβιλε.

Εἰς ἐλαφρὸν τινα ἦχον ὅστις ἠκούσθη ὄπισθεν τοῦ ἐπιτειχίσματος, ἡ Ἀγγελικὴ εἶπε, — Σὺ εἶσαι, Μιράττα; τί κάμνεις αὐτοῦ; — Κυρία, ἔφερα ἄνθη καὶ τὰ θέτω εἰς τὰ κίβωτια. — Αὕτη μᾶς ἀκούει... εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ κἀμνους μυστηριώδης σημεῖον εἰς τὸν μουλάτρου,

καὶ ἐπέιτα ἤρξατο, γελῶσα ὡς φρενήρης, νὰ θεωρήσῃ τὴν κόμπην τοῦ Κ. Ἀνεμοστρόβιλου, ὅστις ἐνησιμενίζετο εἰς τὰς ἰδιοτροπίας ταύτας τῆς Ἀγγελικῆς καὶ τὴν παρετήρει μετ' ἔρωτος. Ἐπὶ τέλους τῆ εἶπε γελῶν,

— Διότι ἔχεις πάντοτε δεκτέξ ἔτη, νομίζεις καὶ πάντοτε, παιδίον, ὅτι ὅλα σοὶ εἶνε ἐπιτετραμμένα! Καὶ μετὰ ταῦτα προσέθηκε μὲ ὕψος σφόδρα σκωπτικόν.

— Καὶ τίς θὰ εἴπῃ βλέπων τὴν μικρὰν αὐτὴν καὶ ἄκακον κόρην, τὴν ὁποῖαν ἔχω εἰς τὰ γόνατά μου, ὅτι κρατῶ τὴν μεγαλειτέραν κακοῦργον τῶν Ἀντιλλῶν;

— Καὶ τίς θὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ ὁποῖος ὀμιλεῖ μὲ φωνὴν τόσον γλυκερὰν, εἶνε ὁ ἄγριος πλοίαρχος Ἀνεμοστρόβιλος, ὁ τρόμος τῶν Ἀγγλων καὶ τῶν Ἰσπανῶν! ἀνέκραζεν ἡ Ἀγγελικὴ καγχάζουσα.

Ὁφείλομεν νὰ εἰδοποιήσωμεν τὸν ἀναγνώστην ὅτι ὁ μουλάτρος καὶ ἡ χήρα ὀμιλοῦν κάλλιστα τὴν Γαλλικὴν καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ξενικῆς προφορᾶς.

— Ὅποια διαφορὰ! ἀνέκραζεν ὁ τελευταῖος αὐτὸς μειδιῶν. Καὶ ὅμως δὲν εἶμ' ἐγὼ τὸν ὁποῖον κατηγοροῦν διὰ μυστηριώδη καὶ φοικτὰ συμβάντα, δὲν εἶμ' ἐγὼ τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσι Λάμιαν.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους οἱ ὁποῖοι βεβαίως ὑπέμνησαν τὰς ἀπαισιωτέρας ἀναμνήσεις, ἡ μικρὰ χήρα, μὲ χειρονομίαν πλήρη ἐρωτοτροπίας ἔδωκε μικρὸν κόλαφον, ἔδειξε διὰ νεύματος εἰς τὸν πλοίαρχον Ἀνεμοστρόβιλον τὴν θύραν τοῦ παρεκκλήματος ὡς διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἠδύναντο νὰ τὸν ἀκούσῃ καὶ εἶπε μὲ ὕψος πονήρως δηκτικόν.

— Νά! νὰ σὲ μάθω νὰ ὀμιλῆς διὰ τοὺς ἀποθνήσκοντας.

— ὦ! τὸ τέρας! ἀνέκραζεν ὁ πλοίαρχος καγχάζων. Καὶ ἡ τύψις τοῦ συνειδότης, κυρία;

— Δός μοι ἐν φίλημα διὰ τὴν τύψιν καὶ θὰ ἔχω...

— Ὁ διάβολος νὰ μ' ἐπάρῃ, ἂν εἰμπορῇ ἄλλος τις ἐκτὸς γυναικὸς νὰ διαπραξῇ τοιαῦτα ἐγκλήματα;.. Ἄ φιλότατη μου... τί καλὸν ὄνομα ἔχετε... μὲ κάμνετε νὰ φοικῶ... Τοῦλάχιστον ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ δειπνήσωμεν...

Ἡ Ἀγγελικὴ ἐκρούσε κωδωνίσκον, καὶ ἡ νέα ὑπρέτρια ἤτις εἶχαν ἀκούσει τὴν προηγουμένην συνομιλίαν εἰσῆλθεν. Ἦτο ἐνδεδυμένη λευκὰ καὶ

εἶχε δακτυλίους ἀργυροῦς εἰς τοὺς βραχίονας καὶ τὰς κνήμας.

— Μιρέττα, ἐτοποθέτησες τὰ ἄνθη μέσα; ἠρώτησεν ἡ Λάμια.

— Ναί, κυρία.

— Μὰς ἤκουσες;

— Ὄχι, κυρία.

— Ἄλλως, μοὶ εἶνε ἀδιάφορον. Ὄμιλῶ διὰ νὰ μὲ ἀκούουν. Ἐτοιμάσες τὸ δεῖπνον, Μιρέττα. Καὶ στραφείσα πρὸς τὸν πλοίαρχον.

— Τί οἶνον θέλεις; ἠρώτησε.

— Τοῦ Ξερῆς, ἀλλὰ παγωμένον. Εἶνε ἰδιοτροπία μου.

Ἡ Μιρέττα ἐξῆλθεν ἀμέσως καὶ ἐπέστρεψε διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνον.

— Ἀλήθεια! εἶπεν ὁ Ἀνεμοστρόβιλος, ἐλησμούνησα νὰ σὲ εἰδοποιήσω περὶ σπουδαιότητος συμβάντος.

— Τί; μήπως ἐπανῆλθε κἀνεις ἐκ τῶν νεκρῶν μου;

— Μὰ τὴν πίστιν μου! σχεδόν.

— Πῶς;... Ἀ. κύριε Ἰάκωβε, κύριε Ἰάκωβε, ἀ; πύσουν οἱ κακοὶ ἀστεῖσμοι, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ λαμβάνουσα ἦθος σκυθρωπόν.

— Ὄχι, δὲν εἶνε νεκρὸς, φάντασμα, ἀλλ' εἶς μνηστῆρ ζῶν καὶ ἀξιῶν νὰ γείνη σύζυγός σου.

— Θέλει νὰ μὲ νυμφευθῇ;

— Θέλει νὰ σὲ νυμφευθῇ.

— Ἄ, τὸν δυστυχεῖ, μὴν ἐβαρύνθη τὴν ζωὴν, ἀνέκραζεν ἡ Ἀγγελικὴ μειδιῶσα.

Ἡ Μιρέττα, ἥτις εἰσῆλθε τότε συνοδευομένη ἀπὸ δύο ἄλλας μουλατρίσας φερούσας φιάλας οἴνου τῆς Βοημίας κεκλυμμένας μὲ χρυσὰ ἀραβουργῆ, καὶ μὲ τρυβλία ἐκ λαμπρᾶς πορσελάνης τῆς Ἰαπωνίας, ἀκούσασα τὰς τελευταίας λέξεις ἐσταυροκοπήθη. Ἡ Λάμια ἐξηκολούθησεν.

— Ὁ ἐρωτόληπτός μου δὲν εἶν' ἀπ' ἐδῶ;

— Ὄχι, βέβαια, διότι μὲ ὅλα σου τὰ πλούτη, φιλότατη μου, δὲν πιστεύω νὰ εὕρῃς τέταρτον σύζυγον ἔπειτα ἀπὸ τὸ κακόν σου ὄνομα.

— Καὶ πόθεν εἶνε ὁ νυμφίος αὐτὸς, φιλότατέ μου Ἰάκωβε.

— Ἐκ Γαλλίας.

— Ἐκ Γαλλίας;.. Καὶ ἔρχεται ἐκ Γαλλίας νὰ μὲ νυμφευθῇ; διάβολε!

— Ἀγγελικὴ, γνωρίζεις, ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ἀκούω νὰ βλασφημῆς, εἶπεν ὁ μουλάτρος μὲ τὰ κωμικῆς σπουδαιότητος.

— Συγγνώμη, κύριε Ἀνεμοστρόβιλε, εἶπεν ἡ

νέα γυνὴ νεύουσα τοὺς ὀφθαλμούς μὲ ἦθος ὑποκρισίας. Ἡ ἐπιφώνησις αὕτη ἐσήμαινεν ὅτι εὕρισκω πολὺ παράδοξον τὸ νέον τὸ ὅποιον μοὶ φέρεις... φαίνεται ὅτι ἡ φήμη μου ἤρχισε νὰ φθάνῃ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην.

— Μὴν ἔχεις αὐτὴν τὴν ματαιότητα, φιλότατη μου. Ἐπὶ τοῦ ταταστρώματος τῆς Λικόρνης ὁ γαμβρὸς ἤκουσε νὰ ὀμιλοῦν περὶ σοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπαριθμῆσιν τοῦ πλοῦτου σου κατέστη ἐρωτόληπτος, ἀλλὰ μανιωδῶς ἐρωτόληπτος... διὰ σέ. Πιστεύω τόρα ὅτι δὲν θὰ ἐπαρθῆς τόσον.

— Ὁ αὐθάδης! καὶ τί ἄνθρωπος εἶνε αὐτὸς, Ἰάκωβε;

— Ὁ ἱππότης Κρουσιλλάκ.

— Πῶς;

— Ὁ ἱππότης Κρουσιλλάκ.

— Αὐτὸ εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ μελλονύμφου μου;... Καὶ ἡ Ἀγγελικὴ ἐξέπεμψεν ἀκατάσχετον καγχασμὸν, καὶ ὁ μουλάτρος συνεμερίσθη ἀμέσως τὴν ἰλαρότητα αὐτῆς.

— Ἀμφοτέροι ἐπαυσαν τὸν γέλωτα ὅτε μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ἡ Μιρέττα καὶ δύο ἕτεροι ὑπῆρτριαι, φέρουσαι τράπεζαν διὰ πολυτίμων σκευῶν ἐξωραϊσμένην.

Αἱ δύο δούλαι ἔθεσαν τὴν τράπεζαν πλησίον τοῦ ἀνακλίντρου, ἐνῷ ἡ Ἀγγελικὴ, γονυκλιτήσασα πλησίον ἀπεκάλυψε τὰ διάφορα ἐδέσματα.

— Πεινᾶς, Ἰάκωβε; διότι ἐγὼ δὲν βασιτοῦμαι, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, καὶ διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τῆς, ἤνοιξε τὴν στόμα τῆς καὶ ἔδειξε διπλῆν σειρὰν μαργαριτωδῶν ὀδόντων, τοὺς ὁποῖους ἔτριξε κατ' ἐπικνήλψιν.

— Ἀγγελικὴ, φιλότατη μου, εἶσαι πολὺ κακῶς ἀνατετραμμένη, εἶπεν ὁ πλοίαρχος, προσφέρον αὐτῇ τεμάχιον κεκαρυκευμένου κρεάτους.

— Πλοίαρχε Ἀνεμοστρόβιλε, ἂν σὲ δέχομαι εἰς τὴν τράπεζάν μου δὲν ὑποφέρω νὰ μουρμουρίζῃς, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ καὶ ἀπευθυνθεῖσα ἔπειτα πρὸς τὴν Μιρέτταν εἶπε. Δὲν εἶνε ἀληθές, Μιρέττα, ὅτι ἂν ἐξῆκολούθη νὰ μουρμουρίζῃ δὲν θὰ τὸν δεχθῶ πλέον;

— Ναί, κυρία, ἀπεκρίθη ἡ Μιρέττα.

— Καὶ θὰ δώσω τὴν θέσιν του εἰς τὸν Ψυχαρπάχτην, τὸν κυνηγὸν τῶν ἀγρίων βοῶν;

— Ναί, κυρία.

— Ἡ εἰς τὸν Γιουμαλάην, τὸν Καραίτην;

— Ναί, κύριε.

— Τὸ βλέπεις, κύριε; εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ.

— Ἐλα δὲ, φιλότατη, δὲν εἶμαι ζηλότυπος, τὸ

γνωρίζεις. Ἡ ὠραιότης εἶνε ὡς ὁ ἥλιος, λάμπει, δι' ὅλον τὸν κόσμον.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια.)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ἈΣΜΑΤΑ.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ.

Μόλις ἐκπεύσῃ ὁ ἀσθενής.

Τώρα οὐρανὲ μου βρόντησε, τώρα οὐρανὲ μου βρέξε. (δις)
Ῥίξε στοὺς κάμπους τὴ βροχὴ καὶ στὰ βουνὰ τὰ χιόνια
Στοῦ πικραμένου τὴν αὐλὴν τριὰ γυαλιὰ φαρμάκι.
Τὼνα νὰ πίνη τὴν αὐγὴν, τ' ἄλλο τὸ μεσημέρι,
Τὸ τρίτο τὸ πικρότερο στὸ δεῖπνο σταν δειπνάει.
Στοῦ πικραμένου τὴν αὐλὴν ἥλιος μὴν ἀνατείλῃ
Μὴν ν' ἀνατείλῃ καταχνιὰ νὰ βασιλέψῃ ἀνιάρια
Νὰ ξεφυρτώσῃ ἀπικραντος νὰ τρῶν οἱ πικραμένοι
Νὰ τρῶν ἡ μάνας ταῖ: κορφαῖς κ' ἡ ἀδερφαῖς τοὺς κλώνους
Γυναῖκες τῶν καλῶν ἀνδρῶν νὰ τὸν ζεθεμελιώνουν.

Ὅταν ὁ νεκρὸς κεῖται ἐνώπιον τῶν γυναικῶν.

Συμπάθειο νᾶχω ἀρχόντισσις νὰ πῶ ἕνα μοιρολόγι (δις)
Μηδὲ σὲ γάμο τάκουσα μηδὲ σὲ πανηγύρι
Παρ' ἀπὸ μάνας θλιβεραῖς κ' ἀπὸ ἀδερφῆς καυμέναις.
Ὅπῳχασε τὰδέρφια τῆς, ἔχασε τὸ πλευρό τῆς,
Ὅπῳχασε καλὰ παιδιὰ, ἔχασε τὴν καρδιά τῆς
Κ' ὀπῳχασε τὸν ἀνδρὰ τῆς, τὰ μάτια καὶ τὸ φῶς τῆς.

Ἐπίσης

Δὲ σὸπρεπε δὲ σὸμοιαζε γιὰ νὰ σὲ φάῃ τὸ χῶμα (δις)
Μὴν σὸμοιαζε καὶ σὸπρεπε στοῦ Μάη τὸ περιθῶλι
Σὲ λείμονιά, σὲ κυτριὰ νὰ ἔραπλωθῆς στὸν Ἰσκιο.
Νὰ λιανοσειέται ἡ κυτριὰ κ' ἡ μικρολεϊμονοῦλα
Νὰ πέφτουν τᾶνθη ἐπάνω σου τὰ ῥόδα στὴν ποδιά σου,
Τὰ κόκκινα γαρῶφαλα τριγύρω στὸ λαιμό σου.
Τὰ βάνει ἡ νύφη φέσι τῆς, κ' ἡ σκούρη στ' ἄρματά τῆς.
Τὰ πέρνουνε κ' ἡ νήονυφαὶς τὰ βάνουν στὰ θηλήκια.
Πέρνουν καλοὶ καὶ προγεστοὶ τὰ βάνουν στὸ σωκόρφι.
Τὰ πέρνουνε μικρὰ παιδιὰ καὶ τᾶχουνε παιγνιδιά
Τὰ πέρνουν κ' οἱ καλοὶ ἱερεῖς τὰ βάνουν στὰ ἱερά τους.

Ὅταν ἐγείρουν τὸν νεκρόν.

Αὐτοῦ ποῦ βούλεσαι νὰ πᾶς κ' ὁποῦ ξεπερατίσαι (δις)
Ἄν εὕρῃς νηοὺς χαϊρέτα τους καὶ νηαῖς κουβέντιασέ ταις
Κ' ἂν εὕρῃς καὶ μικρὰ παιδιὰ γλυκὰ παργόρησέ τα (δις).
Μὴ κάμῃς νηαῖς νὰ κλάψουνε καὶ νηοὺς ν' ἀνασταναῖζουν.
Μὴ κάμῃς καὶ μικρὰ παιδιὰ καὶ θυμηθεῖν τὴ μάνα.
Μὴ πᾶς πῶς ἔρχεται λαμπρῇ πῶς ἔρχονται γιορτάδαϊς.
Πᾶς τοῦ Χριστοῦ πῶς χιόνιζε καὶ τὴ λαμπρῇ θὰ βρέχῃ
Καὶ τὴν ἡμέρα τ' Ἄϊ Θωμᾶ θὰ σέρνουν τὰ ποτάμια
Πῶς δὲ θὰ βγοῦνε τὰ παιδιὰ μὲ ταῖς γλυκειαῖς μακιάδες
Οὔτε θὰ βγοῦν τὰδρόγωνα τὰ πολυγαπημένα.

ΜΩΣΑΪΚΟΝ.

Ὅσω ματαιόφρων εἶνε τις, τόσον μεγαλειτέραν ματαιοφροσύνην βλέπει εἰς τοὺς ἄλλους· ὑπάρχουσι δὲ πολλοὶ ὧν ἡ μετριότης συνίσταται εἰς τὸ σαρκάζειν τὴν ἑπαρσιν τῶν ἀντιπάλων των.

Ἄπεχε πάσης ἀρετῆς ἥτις τείνει νὰ σοῦ κλείσῃ τὸ στόμα ἢ νὰ σοῦ περιστείλῃ τὴν χεῖρα.

Ὅταν ἡ εὐτυχία ἐπέλθῃ, τότε οἱ μὲν μικροπρεπεῖς ἄνθρωποι γαυριῶσιν, οἱ δὲ μεγαλόψυχοι μετριοφρονοῦσι.

Τὸ μεγαλειότερον εὐεργέτημα ὑπερ δύναται εἰς ἄνθρωπος νὰ διαπράξῃ πρὸς ἕτερον, εἶνε νὰ ἐπουλώσῃ μελιχίως τὰς πληγὰς τῆς φιλοτιμίας καὶ τῆς καρδίας του.

Ὁ ποιητὴς δὲν ἀκούει τὸν θεὸν νὰ τῷ λαλῇ, διὰ φωνῆς ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ τὸν ἀκούει λαλοῦντα διὰ τῆς θείας του φωνῆς.

Ὁ μελετῶν καὶ ἐμβαθύνων εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως, καταλαμβάνεται ἰδίως ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα αἰσθήματα, τὴν κατὰπληξιν καὶ τὴν ἔκστασιν.

Πρέπει σχεδὸν πάντοτε νὰ πιστεύωμεν τὸ κακὸν ὑπερ ὃ ἄνθρωπος λέγει περὶ ἑαυτοῦ.

Μεταξὺ ἀνδρίας καὶ τοῦ αἰμοχαροῦς χαρακτηρὸς ὑπάρχει ἡ αὐτὴ σχέσηις οἷς τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν κραυπήν.

Ἡ εὐτυχία συμβαίνει πολλάκις νὰ μᾶς εὕρισκῃ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κλίνῃ μας, τὴν δικαιοσύνην ὅμως πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν ἡμεῖς.

Ἡ ἀνίσχυρος τύψις τοῦ συνειδότος εἶνε ἡ βάνος τῶν ἀσθενῶν ψυχῶν.

Μετὰ τὴν μάχην ὁ καλὸς στρατηγὸς δὲν μετρεῖ τοὺς φονευθέντας στρατιώτας, ἀλλ' ἐκείνους οἵτινες τῷ ἀπέμειναν.

Οἱ ἄνθρωποι πολλάκις καὶ παρθόμενοι δὲν ὑπαχωροῦσι. Κατὰ τοῦτο ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς Ῥώσ-

σοὺς στρατιώτας τοὺς ὁποίους ἂν καὶ φονεύσῃ τις, πρέπει ἀκόμη νὰ τοὺς ὠθήσῃ διὰ νὰ πέσωσιν.

Ὁ θεὸς μᾶς ἔδωκε τὸ ἔνστικτον τῆς προσδοκίας ἄλλης ζωῆς, ἀλλὰ δὲν μᾶς ἔδωκε καὶ τὸ νὰ συλλάβωμεν ἐν τῇ φαντασίᾳ μας ὅποια εἶνε ἐκείνη, διότι τότε ἡ ζωὴ δὲν θὰ ἦτο ζωὴ, ἀλλὰ προσδοκία πλήρης βασάνου.

Ἵπάρχει τάχα ἄνθρωπος τις ὅστις νὰ μὴ αἰσθάνηται τύψιν συνειδήσεως διὰ κακὴν πράξιν τὴν ὅποιαν τυχὸν ἔκαμεν;

Ὅπου λείπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ ἡ χιὼν καὶ ἡ κολακεία ἀνταυγάζουσι λάμψιν ἐξαισίαν· ἀλλ' ἅμω οἱ δύο ἐκεῖ λαμπτήρες ἀνατείνουσιν, ἡ κολακεία καὶ ἡ χιὼν ἀναδεικνύονται ὅτι εἶναι βόρβορος.

Ἐνόσω ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐφευρίσκει τὸ μέσον νὰ μεταβάλῃ τοὺς λίθους εἰς χρυσοῦν, ὁ χρυσοῦς θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν εἰς λίθον.

Ἡ ἀνάμνησις εἶναι βαλάντιον εἰς τὸ ὅποιον δὲν εὕρισκει τις εἰμὴ ὅ,τι ἔθεσεν, ἡ ἐλπίς ὅμως εἶναι ἀνεξάντητον χρυσορυχεῖον ἐνθα δύναται νὰ ἐκμεταλευθῇ κατ' ἀρέσκειαν.

Πάντες ἀλλάσσουσι τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἀφοῦ ἐπαλαιώθησαν, τὰς δὲ κακίας ἀλλάσσουσι ἀφοῦ ἐκείναι ἐπαλαιώσαν αὐτούς.

Οἱ ἐν τῷ κόσμῳ εὐτυχεῖς ἔχουσιν ἀνάγκην συμβουλῶν, καὶ ὅμως ἀντι τοιούτων τοῖς ἀπονέμονται ἑπαινοί, οἱ δὲ δυστυχεῖς ἐνθ' ἔχουσιν ἀνάγκην παρηγοριῶν λαμβάνουσιν ἐπιπλήξεις.

Ὁ φιλάργυρος εἶναι τοῦ ἀσώτου ὁ ταμίης, εἶναι ὁ μύρμηξ ὁ δανειστὴς τοῦ πέττιγος. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχον φιλάργυροι δὲν θὰ ὑπῆρχον οὐδὲ ἄσωτοι.

Ἡ διχόνοια εἶναι κιβωτὸς περιλαμβάνουσα ὅλας τὰς κακίας, φόνον, ἐπιβουλήν, προδοσίαν καὶ τὰ τούτων παραπλήσια. Διὰ τῆς διχονοίας οἰκογένειαι διαμελίζονται καὶ ἔθνη καταστρέφονται. Ἐν δὲ καὶ μόνον ἀγαθὸν μέγρις σήμερον ἐκ τῆς διχονοίας προέκυψεν, ἡ ἱλιάς τοῦ Ὀμήρου, τὴν ὅποιαν οὗτος ἐμελοποιήσε, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, ἀφορμὴν λαβὼν τὴν μεταξὺ Ἀχιλλέως καὶ Ἀγαμέμνωνος διαφορᾶν.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

Ἡ Κοσμογονία καὶ ὁ κατακλυσμός κατὰ τοὺς Βογοῦλους. Οἱ Βόγουλοι, λαὸς φινικῆς καταγωγῆς κατοικῶν τὰς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Οὐράλ εὐρείας καὶ ἐλώδεις πεδιάδας, διηγούνται τὴν πλάσιν τοῦ κόσμου ὡς ἑξῆς. Ὁ πλάστης Ταρὸμ ἡ Νουμῆ-Ταρὸμ κατεβίβασεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐντὸς ἀργυρᾶς κοιτίδος ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα. Ἡ κοιτίς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκυμάνθη ἐπὶ τῶν τρικυμιωδῶν κυμάτων τοῦ χάους· τέλος ὁ ἀνὴρ παρεκάλεσε τὸν Νουμῆ-Ταρὸμ νὰ τῷ δώσῃ ὀλίγην γῆν ἀρκούντως εὐρείαν διὰ νὰ κατασκευάσῃ οἶκον. Ὁ Νουμῆ-Ταρὸμ ἐσηματίσθη τότε μίαν μικρὰν νῆσον, ἥτις, ὡς καὶ ἡ κοιτίς, ἦτο τὸ παίγιον τῶν ἀνέμων καὶ τῶν θαλασσῶν. Κατὰ τὸ γῆρας τῶν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀπέκτεσαν υἱόν, ὅστις ἐκλήθη Ἐλεμ-Πῆ, τοῦτέστιν υἱὸς τοῦ Ἄερος, ἐξ αὐτοῦ δὲ ὁ Νουμῆ-Ταρὸμ ἐπλασεν ὅλα τὰ ὄντα, διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ τὸ χάος, καὶ τὸ ζεῦγος ἐκεῖνο ὑπερ ἔτεκε τὸν υἱὸν τοῦ Ἄερος. Διὰ τὴν ὀριστικὴν ταύτην πλάσιν πολὺν κατέτριψε χρόνον καὶ πολὺν ὑπέστη κόπον ὁ Ἐλεμ-Πῆ, διότι ὁ Νουμῆ-Ταρὸμ ἦτο λίαν ὀκνηρὸς καὶ ληθαργικὸς καὶ ἀπητούντο πολλαὶ παρακλήσεις καὶ δικαιολογίαι διὰ ν' ἀποσπασθῇ εἰς λόγος δημιουργικὸς ἀπὸ τὸν γέροντα, τὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου εἰς τὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔχοντα τὴν ἐπτακύστρυχον κεφαλὴν τοῦ ἡκουμισμένην ἐπὶ τῆς χειρὸς του. Τοιοῦτοτρόπως μετὰ ἐπανειλημμένους ἰκεσίας ἐκ μέρους τοῦ Ἐλεμ-Πῆ ἐπλάσθησαν, ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου πάντα τὰ εἶδη, ἀφοῦ ἡ γῆ κατὰ συνέπειαν πάντοτε τῶν παρακλήσεων καὶ τῶν ἀδιαλείπτων παρακαλεούσεων τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἄερος ἐσηματίσθη, ἐξησφαλίσθη καὶ κατηρτίσθη ὡς σήμερον εὕρισκεται. Οἱ ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν ἀπὸ μίγμα χιόνος καὶ γῆς, τὰ δὲ πρῶτα ζεύγη τῶν ἰχθύων κατῆλθον μεμορφωμένα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν δὲ ἡ γῆ κλητήσθη, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄερος προσεκάλεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν Θεὸν τοῦ θανάτου. Ὁ Ἐλεμ-Πῆ ἀγαπῶν καὶ σεβόμενος τοὺς γονεῖς του ἐζήτηε τακτικῶς συμβουλὰς παρ' αὐτῶν ὁσάκις διετέλει εἰς ἀπορίαν περὶ τίνος πράγματος, ἀλλ' ἐκεῖνοι τυπικῶς πάντοτε τῷ ἀπεκρίναντο. « Πράξε ὅπως θέλεις, διότι ἡμεῖς ἐσμέν λίαν γέροντες καὶ ἀνόητοι ὅπως σὲ συμβουλεύσωμεν. » Οἱ Βόγουλοι διηγούνται προσέτι ὅτι μέγας κατακλυσμός ἐκ θερμοῦ ὕδατος καὶ ἐκ πυρὸς κατε-

κάλυψεν ἄλλοτε τὰς μεταξὺ Οὐράλ καὶ Ὁβῆ χώρας· « Ἐπὶ ἑπτὰ χειμῶνας καὶ ἐπὶ ἑπτὰ κύκλους ἕαρος, λέγει αὐτολεξεὶ ἡ παράδοσις, τὸ πῦρ κατέβη εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ χειμῶνας καὶ ἑπτὰ θέρη τὸ πῦρ ἐλυμαίνετε αὐτὴν ὅταν δὲ οἱ ἑπτὰ χειμῶνες καὶ τὰ ἑπτὰ θέρη παρήλθον, εἰς μέγας ἀνδρογύνης, ἀναμφιβόλως εἰς Ταρκούν (τοῦτέστι θεότης τις) ἐβόησε· « Ταρὸμ, ἂν ἐξακολουθῆς νὰ βρέχῃς, ἡμεῖς πῶς θέλωμεν σωθῆ ; » Τότε οἱ γέροντες συνῆλθον εἰς συνέλευσιν καὶ ὁ σοφώτερος αὐτῶν εἶπε, « Σχίσατε ἕνα κορμὸν Αἰγείρου καὶ ἄς σχηματίσῃ ἕκαστος διπλοῦν μονόξυλον· πλέξτε ἀκολούθως μὲ βρίζας θάμνων σχοινίον πεντακοσίων ὀργυῶν μήκους, ἐμπήξατε ἀσφαλῶς ἐπὶ βάθος πέντε ἢ ἕξ ποδῶν ἐν τῇ γῇ τὸ σχοινίον αὐτὸ, δέσατε εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τὸ μονόξυλόν σας καὶ μετὰ ταῦτα ἕκαστος ἡμῶν ἄς καταφύγῃ μετὰ τῶν οἰκείων του εἰς τὸ μονόξυλόν του, φροντίζων ὅμως νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τροφὰς στερεὰς καὶ ἱκανὰς διὰ νὰ ἐξαρκέσωσιν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας, καὶ ὕδωρ ἐντὸς βοείου ἀσκοῦ, καὶ ἴσως ταῦτα ποιούντες δυνηθῶμεν νὰ σώσωμεν τὴν ζωὴν μας. » Ἐκαστος ἐπιστρέψας οἰκάδα ἔσπευσε νὰ ἐκτελέσῃ τὰς παραγγελίας τοῦ γέροντος· ἀλλ' ἐκεῖνοι οἷτινες δὲν ἐτόλμων νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν ζωὴν ἑαυτῶν τε καὶ τῆς οἰκογενείας των εἰς ἐν πλοιάριον, ἔτρεχον τῆδε κακείσε διὰ νὰ εὕρωσιν ὑψηλὴν τινα κορυφὴν ὄρους διὰ νὰ καταφύγωσιν ἐν αὐτῇ. Μὴ εὐρόντες ὅμως, ἀπνυθύνθησαν πρὸς τὸν γέροντα ἐρωτῶντες αὐτὸν ἐὰν γνωρίζῃ τοιαύτην. Ἐκεῖνος δὲ τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι καὶ ἂν ἐγνώριζε τοιαύτην, δὲν τὴν ἐνόμιζεν ἱκανὴν νὰ περιλάβῃ ὅλον τὸν λαόν. Ἐντούτοις τὰ πύρινα ὕδατα ἐπλησίασαν καὶ ὅστις εἶχε κατασκευάσει μονόξυλον εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ὅστις δὲ δὲν εἶχε φροντίσει ἀπόλωτο εἰς τὰ ζέοντα ὕδατα. Ὅσοι πάλιν εἶχον σχοινίον ἕλαττον τῶν πεντακοσίων ὀργυῶν τὸ ἐκοῦσαν διὰ νὰ μὴ κατακλυσθῶσιν ὑπὸ τὰ ὕδατα, ὅσοι δὲ τὸ εἶχον κατὰ τὴν παραγγελίαν ἔμειναν εἰς τὴν θέσιν των. Ὅταν αἱ ἑπτὰ ἡμέραι καὶ αἱ ἑπτὰ νύκτες παρήλθον, τὰ ὕδατα ἐξηράνθησαν καὶ οἱ σωθέντες ἄνθρωποι ἀπεβίβασθησαν εἰς τὴν γῆν, πάντες δ' οἱ λοιποὶ ἐλεεινῶς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπόλονται. Οἱ ἐπιζήσαντες ἄνθρωποι ἐζήτησαν παραχρῆμα δένδρα διὰ νὰ κτίσωσιν οἴκους, πλὴν οὐχὶ μόνον δένδρα δὲν ὑπῆρχον, ἀλλ' οὐδὲ μικρά τις χλόη, διότι τὰ πάντα κατέστρεψε τὸ πῦρ, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γῆ ἦτο κατακεκαυμένη εἰς μέγιστον βάθος. Τότε οἱ

ἄνθρωποι ἔσκαψαν λάκκους εἰς τὴν γῆν καὶ κατώκησαν ἐν αὐτοῖς. Μετὰ ταῦτα ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ συνήχθησαν καὶ παρεκάλεσαν οὕτως « Ὁ Ταρόμ, πῶς ἡ καρδία τῶν θυγατέρων μας θέλει εὐχαριστηθῆ; πῶς ἡ καρδία τῶν υἱῶν μας θέλει εὐχαριστηθῆ; Τὸ ὕδωρ δὲν ἔχει πλέον ἰχθύς, τὰ δάση δὲν ἔχουσι θήραν. Ὁ πάτερ, ὦ Νουμῆ-Ταρόμ, πέμψον ἰχθύς εἰς τὰ ὕδατα, θήραν εἰς τὰ δάση, ἵνα ἡ καρδία τῶν τέκνων μας εὐχαριστηθῆ. Ἄφες νὰ γίνωσι καὶ ἀνάπτωσι τὰ δένδρα τῶν δρυμῶν καὶ τὴν χλόην τῶν πεδιάδων. Ἐπίτρεψον ὅπως ὁ μὲν κυνηγὸς εὐρίσκη πλουσίαν θήραν εἰς τὰ δάση, ὁ δὲ ἄλιεὺς ἀφθονὸν ἀλιεῖαν εἰς τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς· εἴθε ἕκαστος ἡμῶν νὰ ζήσῃ εὐτυχῆς καὶ ἡτυχοῦς, καὶ εἴθε νὰ ἴδῃ αὐξάνοντας καὶ εὐδαιμονοῦντας τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του. »

* * Κατὰ τὴν ἐφημερίδα τῆς Βεγγάλης εἰς ἐπίσημος ἱεραπόστολος ὑπελόγησεν ὅτι εἰς τὰ κυβερνεῖα τοῦ Μαδράς καὶ τῆς Βομβάης ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δαπανᾷ κατ' ἔτος πέντε ἑκατομμύρια φράγκων διὰ τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων· τὸ αὐτὸ δὲ ποσὸν δαπανᾷ πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν εἰς Βεγγαλίαν καὶ τὰς βορειοδυτικὰς ἐπαρχίας τῶν Ἰνδιῶν.

* * Εἰς τὰ πέριξ τοῦ Ρίου ἐν Ἀμερικῇ, γυνὴ τις ἐπ' ἐσχάτοις ἔτεκε συγχρόνως τρία τέκνα, δύο ἄρρενα καὶ ἓν θῆλυ. Τὸ ἐν τῶν παιδιῶν τούτων ἦτο λευκόν, τὸ ἕτερον μαῦρον καὶ τὸ τρίτον ἀνάμικτον (μουλάτρος)· καίτοι παρ' ἡμῖν τὸ τοιοῦτον φαίνεται ἀπίστευτον, εἰς Μεξικὸν ὅμως καὶ τὴν Ἀμερικὴν, ἔνθα τοσοῦτοι συγχρωτισμοὶ ἐθνικοὶ καὶ φυλετικοὶ ὑπάρχουσι, συνεχέστατα συμβαίνουσι παρόμοιοι γεννήσεις, ὥστε δὲν εἶνε ἀσύνηθες τὰ μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οικογενείας νὰ ἔχωσι πίνθη διάφορον καὶ χρῶμα καὶ φυσιογνωμίαν.

* * Ἄγγλος τις ἐπεθύμει νὰ νυμφευθῆ νέαν τινὰ σπανίαν ὠραιότητα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ νεάνις μετ' ἐπιμονῆς τὸν ἀπέφευγεν, ἀλλὰ καθὼς ὅλαι αἱ γυναῖκες, ἤρχισε κατ' ὀλίγον νὰ ἐνδίδῃ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ δυστυχχοῦς Ἄγγλου, ἀλλὰ χωρὶς ἐλπίδα νὰ συγκατατεθῆ εἰς γάμον μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἄγγλος ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἀρνήσεώς της ταύτης, μῆ τῶν ἡμερῶν τὴν ἠρώτησε, διατὶ ἐπιμένει νὰ μὴ τὸν νυμφευθῆ; Τότε ἡ νεάνις εἰς δυσχερῆ εὐρεθεῖσα θέαν, τῷ ἐξομο-

λογήθη ὅτι αἰτία τῆς ἀρνήσεώς της εἶναι, διότι ἔχει μεγίστην πρὸς τὰς ξανθὰς τρίχας ἀπέχθειαν! ἃς ἔφερον αὐτός.

* * Γνωσταὶ εἶναι αἱ τῶν Ἄγγλων ιδιοτροπία, καὶ μάλιστα τῶν εὐγενῶν. Ἀφοῦ εἶς τούτων ἐξήντησε πᾶν ὅτι δύναται φαντασία νὰ συλλάβῃ, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους ν' ἀποθάνῃ, ὅπως κορέσῃ τὸ ταχύτερον καὶ τὴν περὶ τοῦ θανάτου περιέργειάν του. Διέθεσε λοιπὸν τὰ ὑπάρχοντά του καὶ ἠτοιμάσθη νὰ αὐτοχειριασθῆ κατὰ τρόπον ὅπως περιέργον ἄμα καὶ ὀδυνηρόν. Ἠγόρασεν ἀτμομηχανὴν, ὁμοίαν μὲ τὰς ἐν χρήσει εἰς ἀτμομύλους, καὶ ἀφοῦ ἐδέθη καλῶς περὶ τὸν μεγάλον τροχὸν τῆς μηχανῆς, ἔθεσεν εἰς κίνησιν αὐτήν ἢ ταχύτης τῆς κινήσεως αὐτῆς καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα κτυπήματα ἔφερον τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι τοῦ εὗρον τὸ πτώμα τοῦ ἀτυχχοῦ περιέργου ἀψυχοῦ καὶ ἠρωτηριασμένον ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς.

* * Ἄλλος Ἄγγλος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατεχόμενος πάθους καὶ ἔτοιμος πρὸς αὐτοχειρίαν, ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τοὺς συγγενεῖς του πάντας καὶ τοὺς παρεκάλεσε μετὰ συντριβῆς καρδίας νὰ μὴ φροντίσωσι περὶ τῆς ταφῆς του παντάπασιν, ἀλλὰ ν' ἀφήσωσι τὸ σῶμά του ἐκτεθειμένον εἰς ὠρισμένον ὑπ' αὐτοῦ μέρος μέχρι τῆς διαλύσεώς του, διότι ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ ἡ ψυχὴ του ἀπὸ ποῖον μέρος τοῦ σώματός του θὰ ἀρχίσῃ ἡ διάλυσις.

* * Φρικώδης πυρκαϊὰ ἐπελθοῦσα, κατέστρεψεν ὅλην τὴν πόλιν τῆς Μανδαλάης, πρωτεύουσαν τοῦ κράτος τῶν Βιρμανῶν. Τὸ πῦρ ἦτο τόσον ὀρηκτικόν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγων ὥρων κατέστρεψε δεκακισχιλίους οἴκους καὶ αἱ πλίνθοι κατεκάρησαν ὡς ἂν ἦσαν ἄχυρα. Ὁ βασιλεὺς συγκινηθεὶς ἐκ τῆς καταστροφῆς ταύτης ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἀνὰ εἴκοσι νομίσματα εἰς ἕκαστον οἰκογενειάρχην, ἀπωλέσαντα τὴν οἰκίαν του· ἀλλὰ πληροφορηθεὶς ὑπὸ ἀλικίων τινῶν ἀστρολόγων του, ὅτι ἂν δὲν συνέβαινεν ἡ πυρκαϊὰ ἐκεῖνη καὶ τὰ οὐράνια πνεύματα δὲν ἐξημενεῖζοντο, ἤθελε πάθει αὐτὸς μέγα δυστύχημα, προσκαλεσάμενος ἐκεῖνον, ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τὸ πῦρ, τὸν ἐφιλοδώρησε διὰ διακοσίων χρυσῶν νομισμάτων, καὶ τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὰ ὕψιστα τῆς πολιτείας ἀξιώματα, διότι διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ διέφυγε τὸ μέγα δυστύχημα ἐξ οὗ ἠπειλεῖτο.